

Šeimos narių paieškos praktinės gairės

Antras leidimas

Šeimos narių paieškos praktinės gairės

Antras leidimas

2025 m. balandžio mėn.

2022 m. sausio 19 d. Europos prieglobsčio paramos biuras (EASO) tapo Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA). Visos nuorodos į EASO, EASO leidinius ir įstaigas turėtų būti suprantamos kaip nuorodos į EUAA.

Atsakomybės ribojimas

Šios gairės parengtos nepažeidžiant principo, kad tik Europos Sąjungos Teisingumo Teismas gali autoritetingai aiškinti ES teisę.

Sprendimas suteikti tarptautinę apsaugą arba atsisakyti ją suteikti niekada neturėtų būti grindžiamas ES institucijų pastangų surasti šeimos narius rezultatais.

Rankraštis parengtas 2025 m. balandžio mėn.

Antras leidimas

Nei Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), nei joks EUAA vardu veikiantis asmuo nėra atsakingas už šios informacijos naudojimą.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2026

Print ISBN 978-92-9418-257-9 doi:10.2847/8767722 BZ-01-25-003-LT-C

PDF ISBN 978-92-9418-256-2 doi:10.2847/2976058 BZ-01-25-003-LT-N

© Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), 2026

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Norint naudoti ar atgaminti elementus, kurių autorių teisės nepriklauso EUAA, gali reikėti gauti tiesioginį atitinkamų teisių turėtojų leidimą. EUAA nepriklauso šių elementų autorių teisės:

- viršelio iliustracija: lolloj © AdobeStock, 2024,
- 63 psl.: iliustracija Imsunyah © Adobe Stock,
- 64 psl.: iliustracija ศิริธัญญา ต้นสกุล © Adobe Stock,
- 65 psl.: iliustracija neatlynatly © Adobe Stock; iliustracija Bendix © Adobe Stock

Apie gaires

Kodėl buvo parengtos šios gairės? Europos Sąjungos prieglobsčio agentūros (EUAA) misija – palengvinti ir remti Europos Sąjungos valstybių narių ir asocijuotųjų Šengeno šalių (ES+ šalių ⁽¹⁾) veiklą įgyvendinant bendrą Europos prieglobsčio sistemą (BEPS). Atsižvelgdama į savo bendrą tikslą skatinti teisingą ir veiksmingą BEPS įgyvendinimą ir sudaryti sąlygas konvergencijai, EUAA rengia bendrus veiklos standartus ir rodiklius, gaires ir praktines priemones.

BEPS sudarančiomis teisinėmis priemonėmis nustatyta Europos Sąjungos valstybių narių pareiga surasti tarptautinės apsaugos prašančių suaugusių asmenų ir nelydimų vaikų šeimos narius. Įsigaliojant Migracijos ir prieglobsčio paktui ⁽²⁾, EUAA yra suteikti įgaliojimai savo veiklos standartus, rodiklius, gaires ir mokymo protokolus peržiūrėti ir suderinti su BEPS. Reglamento (ES) 2024/1351 (toliau – PMVR) ⁽³⁾ 22 straipsnyje konkrečiai pabrėžta EUAA atsakomybė parengti šeimos narių paieškos formas ir gaires, ir jos yra labai svarbios siekiant užtikrinti, kad atsakingos šalies nustatymo mechanizme būtų veiksmingai taikomi su šeima susiję kriterijai.

Siekiant padėti ES+ šalims vykdyti savo pareigas inicijuoti šeimos narių paiešką, EUAA 2016 m. šeimos narių paieškos praktinės gairės ⁽⁴⁾ buvo atnaujintos, kad būtų užtikrintas jų suderinamumas su nauja teisine sistema ir padidintas jų veiksmingumas sudarant sąlygas laiku imtis tikslų pastangų, susijusių su prieglobsčio procesu.

Šių gairių [I dalyje](#) pateiktas išsamus tarptautinės apsaugos prašytojų šeimos narių paieškos metodas. Jį taikant daugiausia dėmesio skiriama atskirtų šeimos narių susijungimo procesams. Šis metodas apima šeimos narių paiešką, kuri turi būti atliekama ES+ ir trečiosiose šalyse.

Šio vadovo [II dalis](#) yra vertingas šaltinis specialistams, kurie, nustatant šalį, atsakingą už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, ieško šeimos narių arba nustato jų tapatybę. Kadangi šiomis gairėmis padedama institucijoms nustatyti tinkamas procedūras, būtinus išteklius ir planuoti procesus, jos gali būti naudingos nustatant galimų šeimos atvejų prioritetus ir anksti juos atpažįstant. Galiausiai jos gali padėti ES+ šalyse patobulinti šeimos susijungimo procedūras. Gairėse aprašyti pagrindiniai PMVR nustatyti šeimos narių paieškos aspektai, tačiau sprendimų priėmimo proceso specifika jose nenagrinėjama.

Kaip buvo rengiamos šios gairės? [I dalyje](#) parengė visos ES ekspertai, jiems labai padėjo Europos Komisija, Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras ir JT vaikų fondas (UNICEF). Rengimo procesą palengvino ir koordinavo EUAA. Prieš baigiant rengti šias gaires, per EUAA Pažeidžiamumo ekspertų tinklą dėl jų buvo konsultuojamasi su visomis ES+ šalimis. EUAA norėtų padėkoti darbo grupės nariams, peržiūrėjusiems ir padėjusiems rengti

⁽¹⁾ 27 ES valstybės narės, taip pat Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija ir Šveicarija.

⁽²⁾ Europos Komisija, Migracijos ir vidaus reikalų generalinis direktoratas, Migracijos ir prieglobsčio paktas, Europos Komisijos interneto svetainė, 2024 m. gegužės 21 d., žiūrėta 2024 m. sausio 17 d., https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en.

⁽³⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2024/1351](#) dėl prieglobsčio ir migracijos valdymo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1147 ir (ES) 2021/1060 bei panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 604/2013 (OL L, 2024/1351, 2024 5 22).

⁽⁴⁾ EASO, [Practical Guide on Family Tracing](#) (Šeimos narių paieškos praktinės gairės), 2016 m. kovo mėn.

šių gairių projektą: Kristinai Korsch (Vokietija), Loraine'ai Buhagiar Bartolo (Malta), Evitai Armouti (Raudonojo Kryžiaus ES biuras ⁽⁵⁾) ir jaunimo priežiūros organizacijai „Nidos“ ⁽⁶⁾.

II dalį parengė EUAA ir ekspertų darbo grupė iš visos Europos Dublino padalinių, visų pirma – Vicky Fotou (Graikija), Kristina Korsch (Vokietija), Franc Kumer (Slovėnija), Jan-Jouke Mulder (Nyderlandai), Matteo Tedüde (Italija) ir Arune Wallin (Švedija). Taip pat buvo susisiekti su organizacijomis, susijusiomis su šeimos narių paieška, kad jos pateiktų savo nuomonę, įskaitant Raudonojo Kryžiaus ES biurą ir „Safe Passage“, taip pat Jungtinių Tautų vyriausiąjį pabėgėlių reikalų komisarą ⁽⁷⁾. Europos Komisija taip pat prisidėjo teikdama pirminę informaciją ir dalyvavo konsultacijose. Šių gairių rengimą palengvino ir koordinavo EUAA. Prieš parengiant galutinę šio dokumento versiją, per EASO Dublino tinklą dėl jos buvo konsultuojamasi su visomis ES+ šalimis. EUAA valdančioji taryba šias gaires patvirtino 2025 m. balandžio mėn.

Kas turėtų naudotis šiomis gairėmis? Šios gairės visų pirma skirtos darbuotojams, kurių veikla susijusi su šeimos narių paieška arba šeimos susijungimo prašymais, vaikų apsaugos pareigūnams, globėjams ⁽⁸⁾, prieglobsčio specialistams, pokalbio vedėjams ir sprendimus priimančioms asmenims. Jos taip pat skirtos politikos pareigūnams, vadovams ir vyresniesiems patarėjams, siekiant padėti jiems rengti darbo eigos modelius ir tobulinti vidaus procesus. Be to, šios gairės skirtos darbuotojams, kurie gali gebėti atpažinti galimo šeimos susijungimo atvejus, pavyzdžiui, pirminio kontakto pareigūnams, su tikrinimu susijusiems darbuotojams, registracijos darbuotojams, imigracijos policijai ir priėmimo pareigūnams. Ši priemonė yra naudinga kokybę užtikrinantiems pareigūnams ir visiems kitiems asmenims, kurie dirba tarptautinės apsaugos srityje ES kontekste arba joje dalyvauja. Šių gairių tikslinė auditorija yra ir PMVR skyrių prašymus nagrinėjantys pareigūnai bei patarėjai teisės klausimais.

Kaip naudotis šiomis gairėmis? Tai yra informacinis dokumentas, skirtas specialistams, kurių veikla yra susijusi su šeimos narių paieškos sritimi.

I dalyje pateiktos išsamios gairės, apimančios šeimos narių paiešką ES+ ir trečiosiose šalyse. Ją sudaro trys skyriai, juose aptarta teisinė sistema, praktinis šeimos narių paieškos procesas ir apžvelgta geriausia praktika bei taikomi metodai. Šios gairės turėtų būti skaitomos kartu su II dalimi.

II dalį sudaro bendras įvadas į šeimos susijungimą pagal PMVR, įskaitant pagrindines apibrėžtis. Joje aprašyti veiksmai atspindi bendrą šeimos narių paieškos darbo eigos modelį nustatant atsakingą šalį. Vis dėlto pripažįstama, kad procedūros organizavimas kiekvienoje ES+ šalyje gali skirtis. Priedais ir lentelėmis siekiama palengvinti praktinį dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą. Dokumente pateikta langelių su gerosios praktikos pavyzdžiais, kontrolinių sąrašų ir svarbiausios informacijos. Jis turėtų būti skaitomas kartu su I dalimi.

⁽⁵⁾ Pažymėtina, kad galutinė gairių versija nebūtinai atspindi Raudonojo Kryžiaus ES biuro ir jo narių nuomonę.

⁽⁶⁾ „Nidos“, „Nidos and Europe“, „Nidos in Europe“ interneto svetainė, data nenurodyta, žiūrėta 2024 m. lapkričio 4 d., <https://nidosineurope.eu/>.

⁽⁷⁾ Pažymėtina, kad galutinė gairių redakcija nebūtinai atspindi UNHCR poziciją.

⁽⁸⁾ ES teisėje terminai „globėjas“, „atstovas“ vartojami apibūdinant asmenį, paskirtą padėti nelydimiems vaikams arba vaikams, kurių tėvai negali naudotis tėvų teisėmis, ir juos palaikyti. Šie terminai dažnai vartojami pakaitomis. Kad ir kuris terminas būtų vartojamas, numatyta reikšmė išlieka tokia pati. Daugiau informacijos žr. Terminologijos langelyje.

Šių gairių naudojimas papildomas šeimos narių paieškos formomis ⁽⁹⁾.

Kaip šios gairės yra susijusios su nacionalinės teisės aktais ir praktika?

Tai privalomos teisinės galios neturinti konvergencijos priemonė, kuria siekiama skatinti suderinti ES+ šalių šeimos narių paieškos praktiką. Jos nėra teisiškai privalomos. Jose atspindėti bendri sutartiniai standartai, bet jos nėra kokių nors teisinių nuostatų ar kokio nors teismo sprendimo teisinis aiškinimas. Gairėse pateikta praktinių sprendimų, kaip teisės aktais įgyvendinti su šeima susijusias nuostatas, ir pasiūlyta darbo eigos organizavimo būdų. Jose taip pat atkreiptas dėmesys į gerosios praktikos pavyzdžius, kurie galėtų padėti sušvelninti tam tikras problemas.

Kaip šios gairės yra susijusios su kitomis EUAA priemonėmis? Šis antras leidimas taikomas tik nuo 2026 m. liepos 1 d. Iki šios datos ir visiems tarptautinės apsaugos prašymams, pateiktiems iki šios datos, turi būti taikomos 2016 m. kovo mėn. EASO [Šeimos narių paieškos praktinės gairės](#). Jos turėtų būti naudojamos kartu su kitomis esamomis praktinėmis gairėmis ir priemonėmis. Visos EUAA praktinės priemonės yra viešai prieinamos internete EUAA svetainėje adresu <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

EUAA praktinės gairės, priemonės ir teisinės analizės, į kurias daroma nuoroda šiose praktinėse gairėse, 2025–2027 m. bus palaipsniui atnaujinamos. Atnaujintomis redakcijomis šie leidiniai bus suderinti su Migracijos ir prieglobsčio pakto teisėkūros priemonėmis. Paskelbtus atnaujintus leidinius taip pat bus galima rasti pirmiau nurodytuose EUAA tinklalapiuose.

⁽⁹⁾ Žr. EUAA, [Šeimos narių paieškos forma. Suaugęs asmuo](#), 2025 m., ir EUAA, [Šeimos narių paieškos forma. Vaikas](#), 2025 m..

Turinys

Terminų apibrėžtys	10
Šeimos narys	14
1. Šeimos vienovės ir vaikų teisių užtikrinimas	18
1.1. Šeimos narių paieška. Teisinės sistemos	18
1.1.1. Tarptautinė teisinė sistema	18
1.1.2. ES teisinės sistemos ir šeimos narių paieška	20
1.1.3. Bendros Europos prieglobsčio sistemos reforma: Migracijos ir prieglobsčio paktas	20
1.1.4. Šeimos narių paieškos pareigos	21
1.2. Šeimos narių paieškos tikslas	25
1.3. Pagrindiniai šeimos narių paieškos procesų dalyviai	27
2. Principai ir procedūrinės garantijos	33
2.1. Svarbiausia – geriausi vaiko interesai	33
2.2. Procedūrinės garantijos	37
2.2.1. Saugumas	38
2.2.2. Globėjo paskyrimas	38
2.2.3. Tinkamu būdu pateikta informacija	40
2.2.4. Konfidencialumas	42
2.2.5. Duomenų apsauga	43
2.2.6. Šeimos ryšių tikrinimas	43
2.2.7. Veiksminga teisinė gynyba	45
2.2.8. Institucijų ir organizacijų bendradarbiavimas	45
3. Šeimos narių paieškos procedūra	47
3.1. Prieš šeimos narių paiešką	49
3.2. Šeimos narių paieškos vykdymas	50
3.2.1. Šeimos narių paieška ES+ šalyse	51
3.2.2. Šeimos narių paieška kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje	52
3.3. Šeimos narių paieškos rezultatai	54
3.4. Pagalba po šeimos narių paieškos ir tolesni veiksmai	55
3.4.1. Tolesni veiksmai	60
Rizikos valdymas ieškant šeimos narių	64

4. Šeimos narių paieškos geriausios praktikos pavyzdžiai ir metodai	67
4.1. Šeimos narių paieškos veiklos geriausios praktikos pavyzdžiai	67
4.2. Techninės šeimos narių paieškos priemonės	68
4.3. Taikytų metodų apžvalga	72
I priedas. Teisinė sistema. Dėmesys vaiko teisėms	76

Santrumpų sąrašas

Santrumpa	Apibrėžtis
BEPS	Bendra Europos prieglobsčio sistema
Chartija	Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija
ES	Europos Sąjunga
ES+ šalys	Europos Sąjungos valstybės narės ir Šengeno asocijuotosios šalys – Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija ir Šveicarija
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
EUAA	Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra
GIV	geriausių interesų vertinimas
Konvencija dėl pabėgėlių statuso	1951 m. Konvencija dėl pabėgėlių statuso ir jos 1967 m. protokolai (ES prieglobsčio teisės aktuose ir ESTT vadinama Ženevos konvencija)
NVO	nevyriausybė (-ės) organizacija (-os)
OHCHR	Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras
PMVR	Prieglobsčio ir migracijos valdymo reglamentas – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1351 dėl prieglobsčio ir migracijos valdymo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1147 ir (ES) 2021/1060 bei panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 604/2013 [reglamentas „Dublinas III“]
PMVR skyrius	ES+ šalies institucija (skyrius), atsakinga(s) už ES+ šalies, atsakingos už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą pagal PMVR 52 straipsnį, nustatymo procedūros vykdymą
PPR	Prieglobsčio procedūros reglamentas – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1348, kuriuo Sąjungoje nustatoma bendra tarptautinės apsaugos procedūra ir panaikinama Direktyva 2013/32/ES
PR	Priskyrimo reglamentas – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1347 dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo pabėgėlių arba papildomą apsaugą galinčių gauti asmenų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio standartų, kuriuo iš dalies keičiama Tarybos direktyva 2003/109/EB ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES
PSD (2024)	2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1346, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo

Santrumpa	Apibrėžtis
Reglamentas „Dublinas III“	2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija)
RFL	Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio judėjimo šeimos ryšių atkūrimo tinklas
Šeimos susijungimo direktyva	2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą
THT	tarptautinė humanitarinė teisė
Tikrinimo reglamentas	2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1356, kuriuo nustatomas trečiųjų šalių piliečių tikrinimas prie išorės sienų ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 ir (ES) 2019/817
TRKK	Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas
TVO	tarpvvyriausybinių (-ės) organizacija (-os)
UNHCR	Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras
Valstybės narės	Europos Sąjungos valstybės narės
VTK	Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija

Terminų apibrėžtys

Toliau pateiktos pagrindinių šiose gairėse vartojamų su šeimos narių paieška susijusių terminų apibrėžtys.

Prašymo pareiškimas

Galimybė pasinaudoti bendra prieglobsčio procedūra turėtų būti grindžiama trijų pakopų metodu, susidedančiu iš prašymo pareiškimo, registravimo ir pateikimo. Prašymo pareiškimas – pirmas žingsnis, nuo kurio pradedamas taikyti [Reglamentas (ES) 2024/1348 (PPR) ⁽¹⁰⁾]. Laikoma, kad trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės pareiškė prašymą, kai jis išreiškia norą gauti tarptautinę apsaugą iš valstybės narės. Kai prašymą gauna institucija, kuri nėra atsakinga už prašymų registravimą, valstybės narės, laikydamosi savo vidaus procedūrų ir darbo organizavimo, turėtų taikyti [PPR], kad būtų galima užtikrinti veiksmingą galimybę pasinaudoti procedūra. Turėtų būti įmanoma bet kokia forma pareikšti norą gauti tarptautinę apsaugą iš valstybės narės, o konkretus prašytojas nebūtinai turi vartoti specialias sąvokas, tokias kaip „tarptautinė apsauga“, „prieglobstis“ ar „papildoma apsauga“. Charakterizuojantis požymis turėtų būti trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės išreikšta baimė dėl persekiojimo ar sunkios žalos grįžus į savo kilmės šalį arba, jei tai asmuo be pilietybės, į šalį, kurioje buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta. Kilus abejonei, ar tam tikrą pareiškimą galima vertinti kaip tarptautinės apsaugos prašymą, trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės reikėtų aiškiai paklausti, ar jis pageidauja gauti tarptautinę apsaugą ⁽¹¹⁾.

⁽¹⁰⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2024/1348](#), kuriuo Sąjungoje nustatoma bendra tarptautinės apsaugos procedūra ir panaikinama Direktyva 2013/32/ES (OL L, 2024/1348, 2024 05 22).

⁽¹¹⁾ PPR 27 konstatuojamoji dalis.

Prašymo registracija	<i>Prašymas turi būti užregistruotas iškart, kai buvo pareikštas. Šiame etape už prašymų registravimą atsakingos kompetentingos institucijos arba [EUAA] atsiųsti ekspertai, padedantys joms atlikti tą užduotį, prašymą turėtų užregistruoti kartu su prašytojo asmens duomenimis. Tos institucijos arba ekspertai prašytoją turėtų informuoti apie jo teises ir pareigas, taip pat pasekmes, kurias prašytojas patirtų dėl tų pareigų nevykdymo. Tą informaciją taip pat turėtų galėti teikti su kompetentingomis institucijomis dirbančios ir joms padedančios organizacijos. Prašytojui turėtų būti išduotas dokumentas, kuriame nurodyta, kad prašymas buvo pareikštas ir užregistruotas. Prašymo pateikimo terminas pradedamas skaičiuoti nuo prašymo užregistravimo ⁽¹²⁾.</i> Pastaba. Atsakomybės nustatymo šeimos bylose terminas pradedamas skaičiuoti nuo registracijos momento.
Prašymo pateikimas	<i>Prašymo pateikimas yra tarptautinės apsaugos prašymą įforminantis veiksmas. Prašytojui turėtų būti suteikta reikiama informacija apie tai, kaip ir kur pateikti savo prašymą, ir suteikta veiksminga galimybė tai padaryti. Šiame etape jis turi kuo greičiau pateikti visus savo turimus elementus ir dokumentus, reikalingus prašymui pagrįsti ir užbaigti, išskyrus atvejus, kai šiame reglamente numatyta kitaip. Administracinės procedūros terminas pradedamas skaičiuoti nuo prašymo pateikimo. Netrukus po to, kai pateikiamas prašymas, prašytojui turėtų būti įteiktas dokumentas, kuriame nurodytas jo, kaip prašytojo, statusas ⁽¹³⁾.</i>
Vaikas (nepilnametis)	Kiekvienas jaunesnis nei 18 metų asmuo. Terminai „vaikas“ ir „nepilnametis“ laikomi sinonimais, todėl šiame leidinyje vartojami abu terminai. EUAA teikia pirmenybę terminui „vaikas“, tačiau terminas „nepilnametis“ vartojamas, kai jis pavartotas teisinėje nuostatoje arba konkrečiame straipsnyje (pavyzdžiui, ES prieglobsčio <i>acquis</i> nuostatose).

⁽¹²⁾ PPR 28 konstatuojamoji dalis.

⁽¹³⁾ PPR 29 konstatuojamoji dalis.

Nelydimas ⁽¹⁴⁾	Vaikas (nepilnametis), į ES+ šalies teritoriją atvykstantis nelydimas pagal atitinkamos valstybės teisę arba praktiką už jį atsakingo suaugusio asmens, kol toks suaugęs asmuo ima tokiu nepilnamečiu faktiškai rūpintis. Šiai kategorijai priklauso vaikas (nepilnametis), kuris liko be palydos po to, kai atvyko į ES+ šalies teritoriją ⁽¹⁵⁾ .
Atskirtas vaikas	Nuo abiejų tėvų arba ankstesnio teisinio ar pagrindinio įprastinio globėjo, tačiau nebūtinai nuo kitų giminaičių atskirtas vaikas. Atskirtais gali būti laikomi ir kitų suaugusių šeimos narių lydimi vaikai ⁽¹⁶⁾ .
Dingęs asmuo	Nors dingusio asmens apibrėžties pagal tarptautinę teisę nėra, Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas (TRKK) supranta, kad dingę asmenys yra tie asmenys, apie kuriuos jų šeimos neturi informacijos ir (arba) apie kuriuos, remiantis patikima informacija, buvo pranešta, kad jie dingo dėl ginkluoto konflikto – tarptautinio arba netarptautinio – arba dėl kitų smurtinių situacijų ar kokių nors kitų situacijų, dėl kurių gali reikėti, kad kompetentinga valstybės institucija imtųsi veiksmų. Ši apibrėžtis apima asmenis, dingusius migracijos aplinkybėmis. Be to, apibrėžtimi nedaroma prielaida, kad asmuo yra miręs. Ir priešingai, asmuo nebelaikomas dingusiu, kai šeima gauna pakankamai patikimos ir įtikinamos informacijos apie jo likimą ir buvimo vietą.

⁽¹⁴⁾ Terminas „nelydimas nepilnametis“ sinonimas

⁽¹⁵⁾ PPPR 3 straipsnio 7 punktą; 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamento \(ES\) 2024/1356](#), kuriuo nustatomas trečiųjų šalių piliečių tikrinimas prie išorės sienų ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 ir (ES) 2019/817, 2 straipsnio 11 punktą (OL L, 2024/1356, 2024 5 22) (Tikrinimo reglamentas); 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyvos \(ES\) 2024/1346](#) kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 2 straipsnio 5 punktą (OL L, 2024/1346, 2024 5 22) (PSD (2024)); 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamento \(ES\) 2024/1347](#) dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo pabėgėlių arba papildomą apsaugą galinčių gauti asmenų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio standartų, kuriuo iš dalies keičiama Tarybos direktyva 2003/109/EB ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES, 3 straipsnio 11 punktą (OL L, 2024/1347, 2024 5 22) (PR); 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamento \(ES\) 2024/1351](#) dėl prieglobsčio ir migracijos valdymo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1147 ir (ES) 2021/1060 bei panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 604/2013, 2 straipsnio 11 punktą (OL L, 2024/1351, 2024 5 22) (PMVR).

⁽¹⁶⁾ Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (UNHCR), JT vaikų fondas (UNICEF), [Safe & Sound: What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe](#) (Saugiai ir patikimai: ką valstybės gali padaryti, kad Europoje užtikrintų pagarbą nelydimų ir atskirtų vaikų geriausiems interesams), 2014 m. spalio mėn., p. 22.

**Globėjas⁽¹⁷⁾
(atstovas)⁽¹⁸⁾**

Šiose gairėse pagal teisės aktų sistemą terminai „atstovas“ ir „globėjas“ vartojami pakaitomis. Abiem atvejais kalbama apie nepriklausomą asmenį, atsakingą už geriausių vaiko interesų ir bendros gerovės apsaugą.

Asmuo ar organizacija, kompetentingų įstaigų paskirti padėti ir atstovauti nelydimam nepilnamečiui vykstant [PMVR] numatytoms procedūroms, kad būtų užtikrinti geriausi vaiko interesai ir prireikus naudojamosi teisiniu veiksmu nepilnamečio vardu⁽¹⁹⁾.

**ES prieglobsčio
acquis**

Jį sudaro šie ES teisės aktai: Tarybos direktyva 2001/55/EB⁽²⁰⁾, PSD (2024), PR, PPR, Reglamentas (ES) 2024/1350⁽²¹⁾, PMVR, Tikrinimo reglamentas, Reglamentas (ES) 2024/1349⁽²²⁾, Reglamentas (ES) 2024/1358 (EURODAC III reglamentas)⁽²³⁾ ir Reglamentas (ES) 2024/1359⁽²⁴⁾.

⁽¹⁷⁾ Pagal PR 3 straipsnio 18 punktą:

globėjas – fizinis asmuo ar organizacija, įskaitant kompetentingų institucijų paskirtą valdžios instituciją, įgaliotą padėti ir atstovauti nelydimam nepilnamečiui ir, jei taikytina, veikti nelydimo nepilnamečio vardu, kad būtų užtikrinta, kad nelydimas nepilnamečis galėtų naudotis šiame reglamente nustatytais teisėmis ir vykdyti jame nustatytas pareigas, taip pat sykiu apsaugoti jo interesus ir bendrą gerovę.

Praktiškai globėjas dažnai būna prilyginamas atstovui arba socialiniam darbuotojui.

⁽¹⁸⁾ Terminas „atstovas“ vartojamas atitinkamai PSD (2024), PPR, PMVR, Tikrinimo reglamente ir EURODAC III reglamente. Tikrinimo reglamento 25 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

Turėtų būti paskiriamas atstovas, kuris atstovautų ir padėtų nelydimam nepilnamečiui tikrinimo metu arba, jei atstovas nebuvo paskirtas, turėtų būti paskirtas asmuo, parengtas apsaugoti nepilnamečio geriausius interesus ir jo bendrą gerovę.

Tikrinimo reglamento 13 straipsnyje taip pat nurodyta: „Atstovas turi turėti būtinus įgūdžius ir ekspertines žinias, be kita ko, įgūdžius ir ekspertines žinias, susijusias su elgesiu su nepilnamečiais ir nepilnamečių specifiniais poreikiais.“ Panašūs atvejai paminėti PPR 23 straipsnyje ir PSD 2 straipsnio 13 punkte (2024):

atstovas – fizinis asmuo ar organizacija, įskaitant valdžios instituciją, turintys reikiamų žinių ir patirties, įskaitant su elgesiu su nepilnamečiais ir jų specialiaisiais poreikiais susijusias žinias ir patirtį, kompetentingų institucijų paskirti atstovauti ir padėti nelydimam nepilnamečiui ir, jei taikytina, veikti jo vardu, kad būtų apsaugoti to nelydimo nepilnamečio interesai ir bendra gerovė.

PMVR 2 straipsnyje atstovas apibrėžtas taip:

asmuo ar organizacija, kompetentingų įstaigų paskirti padėti ir atstovauti nelydimam nepilnamečiui vykstant šiame reglamente numatytoms procedūroms, kad būtų užtikrinti geriausi vaiko interesai ir prireikus naudojamosi teisiniu veiksmu nepilnamečio vardu.

Terminas „globėjas“ vartojamas PR kontekste (žr. 17 išnašą). Pagal atitinkamas apibrėžtis jų vaidmuo bus toks pat, bet užduotys skirtingos. Tačiau, siekiant užtikrinti atstovavimo nelydimam nepilnamečiui tęstinumą, globėjas pagal PR gali būti tas pats asmuo, kaip ir atstovas, paskirtas pagal PSD (2024) ir PPR.

⁽¹⁹⁾ PMVR 2 straipsnio 12 punktas ir 23 straipsnio 2 dalies a punktas.

⁽²⁰⁾ 2001 m. liepos 20 d. [Tarybos direktyva 2001/55/EB](#) dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą (OL L 212, 2001 8 7).

⁽²¹⁾ [2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2024/1350, kuriuo nustatoma Sąjungos lygmens perkėlimo ir humanitarinio priėmimo sistema ir iš dalies keičiamas Reglamentas \(ES\) 2021/1147](#) (OL L, 2024/1350, 2024 5 22).

⁽²²⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2024/1349](#), kuriuo nustatoma grąžinimo pasienio procedūra ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/1148 (OL L, 2024/1349, 2024 5 22).

⁽²³⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2024/1358](#) dėl sistemos EURODAC, skirtos biometriniais duomenimis palyginti, sukūrimo siekiant veiksmingai taikyti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentus (ES) 2024/1351 ir (ES) 2024/1350 ir Tarybos direktyvą 2001/55/EB ir nustatyti neteisėtai esančius trečiųjų valstybių piliečius ir asmenis be pilietybės, ir dėl valstybių narių teisėsaugos institucijų ir Europolo teisėsaugos tikslais teikiamų prašymų palyginti duomenis su sistemos EURODAC duomenimis, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) 2018/1240 ir (ES) 2019/818 ir kuriuo panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 603/2013.

⁽²⁴⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2024/1349](#) dėl reagavimo į krizines ir *force majeure* situacijas migracijos ir prieglobsčio srityje ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/1147 (OL L, 2024/1359, 2024 5 22).

Šeimos narių paieška Šeimos narių paieška (įskaitant nelydimų arba atskirtų vaikų giminaičius arba buvusius globėjus) siekiant atkurti šeimos ryšius ir sujungti šeimą, kai tai atitinka geriausių vaiko interesus. Šiose gairėse terminai „šeimos narių paieška“ ir „šeimos narių tapatybės nustatymas“ vartojami pakaitomis.

Šeimos narys

PMVR ⁽²⁵⁾ ir PSD ⁽²⁶⁾ pateiktos konkrečios šeimos narių apibrėžtys, ir jos labai svarbios teisinais ir administraciniais tikslais. Suprantant šias apibrėžtis, reguliavimo sistemoje lengviau derinti paramos ir šeimos susijungimo pastangas.

Pagal PMVR, prašytojai gali susijungti su „šeimos nariu“, kuris teisėtai yra kitoje ES+ šalyje, neatsižvelgiant į tai, ar šeima buvo sukurta kilmės šalyje, ar ne kilmės šalyje, jei tik ji buvo sukurta prieš jiems atvykstant į ES+ šalies teritoriją. Kalbant apie nelydimą vaiką, nagrinėjant galimą šeimos susijungimo atvejį visada turėtų būti atsižvelgiama į geriausių vaiko interesus. PMVR apibrėžti įvairūs šeimos nariai, kaip paaiškinta toliau.

Žmona, vyras arba partneris Prašytojo sutuoktinis arba su prašytoju pastovius santykius palaikantis nesusituokęs partneris „tais atvejais, kai pagal atitinkamos valstybės narės teisę ar praktiką nesusituokusios poros jos teisės aktais dėl trečiųjų šalių piliečių prilyginamos susituokusioms poroms“ (PMVR 2 straipsnio 8 punkto a papunktis).

Pirmiau nurodytų porų nepilnametis vaikas Susituokusių arba nesusituokusių porų arba prašytojo (nesusituokęs) vaikas, „neatsižvelgiant į tai, ar tas vaikas yra santuokinis, ar nesantuokinis, ar įvaikintas, kaip apibrėžta nacionalinėje teisėje“ (PMVR 2 straipsnio 8 punkto b papunktis).

Tėvas, motina arba kitas už vaiką atsakingas suaugęs asmuo Jei prašytojas arba tarptautinės apsaugos gavėjas yra vaikas ir nesusituokęs, – tėvas, motina arba kitas suaugęs asmuo, atsakingas už prašytoją „pagal valstybės narės, kurioje yra tas suaugęs asmuo, teisę ar praktiką“ arba „pagal valstybės narės, kurioje gavėjas yra, teisę ar praktiką“ (PMVR 2 straipsnio 8 punkto c papunktis).

Giminaitis Giminaitis nėra artimasis šeimos narys, tačiau tai asmuo, su kuriuo nelydimas vaikas gali turėti ryšį ir su kuriuo vaikas gali susijungti, jei tai atitinka geriausių vaiko interesus. PMVR 2 straipsnio 9 punkte jis apibrėžiamas taip: „prašytojo suaugusi teta ar suaugęs dėdė arba senelis ir (ar) senelė, esantys valstybės narės teritorijoje, neatsižvelgiant į tai, ar prašytojas yra nesantuokinis vaikas ar buvo įvaikintas, kaip apibrėžta nacionalinėje teisėje“.

⁽²⁵⁾ PMVR 2 straipsnio 8 punktas.

⁽²⁶⁾ PSD (2024) 2 straipsnio 3 punktas.

**Brolis arba
sesuo**

PMVR šis terminas neapibrėžtas. ES+ šalys nacionalinėje teisėje gali turėti savo apibrėžtis. Nelydimas vaikas galėtų susijungti su broliu arba seserimi kitoje valstybėje narėje, jei tai atitinka geriausias vaiko interesus. Paprastai brolis arba sesuo laikomi broliu arba seserimi, jei jo arba jos ir atitinkamo asmens bent vienas iš tėvų yra tas pats.

**Priklausomumo
santykiai**

Priklausomumo santykiai yra privalomas atsakomybės kriterijus pagal PMVR ⁽²⁷⁾. Priklausomumo santykiai egzistuoja, kai prašytojas yra priklausomas nuo savo vaiko, brolio ar sesers arba vieno iš tėvų, teisėtai esančių vienoje iš valstybių narių, pagalbos arba kai prašytojo vaikas, brolis ar sesuo arba vienas iš tėvų, teisėtai esantys vienoje iš valstybių narių, yra priklausomi nuo prašytojo pagalbos. Priklausomumas gali atsirasti dėl nėštumo, naujagimio, sunkaus psichikos sutrikimo ar sunkios fizinės ligos, didelės negalios, sunkios psichologinės traumos arba senyvo amžiaus.

⁽²⁷⁾ PMVR 34 straipsnis.

Šeimos narių paieškos ES+ ir trečiosiose šalyse principai ir praktika

ŠEIMOS NARIŲ PAIEŠKOS PRAKTINĖS GAIRĖS
ANTRAS LEIDIMAS

I dalis. Šeimos narių paieškos ES+ ir trečiosiose šalyse principai ir praktika

2025 m. balandžio mėn.

1. Šeimos vienovės ir vaikų teisių užtikrinimas

Migracijos sąlygomis šeima gali būti atskirta įvairiomis aplinkybėmis, be kita ko, prieš pabėgimą iš šalies, migracijos kelionių metu arba atvykus į paskirties šalį. Nuo šeimos taip gali būti atskirti ir nelydimi vaikai, prašantys tarptautinės apsaugos, bei pažeidžiami asmenys. Šiame skirsnyje nagrinėjama šeimos narių paieškos būtinybė ir vaidmuo užtikrinant tarptautinės apsaugos prašytojų teises, daugiausia dėmesio skiriant nelydimiems vaikams ir išlaikomiems suaugusiems asmenims ⁽²⁸⁾.

1.1. Šeimos narių paieška. Teisinės sistemos

1.1.1. Tarptautinė teisinė sistema

Šeimos narių paieška yra būtina dėl ES+ šalių pareigos gerbti teisę į šeimos gyvenimą ir išlaikyti šeimos vienovę, kaip apibrėžta ES teisėje. Šios pareigos yra įtvirtintos tarptautinėse sistemose, įskaitant tarptautinę humanitarinę teisę (THT) ⁽²⁹⁾ ir tarptautinę žmogaus teisių teisę ⁽³⁰⁾. Vykdamas nelydimų arba atskirtų vaikų šeimos narių paiešką labai svarbu užtikrinti, kad valstybės narės ir asocijuotosios Šengeno šalys (ES+ šalys) pirmenybę teiktų vaiko teisei į šeimos gyvenimą ir šeimos vienovei. Ši pareiga kyla iš pagrindinių teisinių priemonių, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos (VTK) ⁽³¹⁾, pagal ją reikalaujama, kad valstybės gerbtų vaiko teisę palaikyti tiesioginį ryšį su savo šeima, išskyrus atvejus, kai tai prieštarauja geriausiems vaiko interesams.

Pagal tarptautinę humanitarinę teisę ir tarptautinę žmogaus teisių teisę, valstybėms tenka trys bendrosios pareigos, susijusios su dingusiais asmenimis ir jų šeimomis.

- Užkirsti kelią žmonių dingimui, įskaitant priverstinio dingimo atvejus. Tai apima, pavyzdžiui, pareigas, susijusias su šeimos atskyrimo prevencija ir sulaikytųjų bei jų šeimų kontaktų užtikrinimu.
- Išsiaiškinti dingusių asmenų likimą ir buvimo vietą, tuo tikslu imantis visų įmanomų priemonių, pavyzdžiui, kad būtų sužinota apie asmenis, kurie laikomi dingusiais, ir teikiant visą informaciją apie jų likimą jų šeimoms.
- Tirti tarptautinius nusikaltimus, taip pat ir karo nusikaltimus pagal tarptautinę humanitarinę teisę ir už juos patraukti baudžiamojon atsakomybėn, įskaitant nusikaltimus, dėl kurių dingsta asmenys. Pavyzdžiui, valstybės turi imtis tinkamų priemonių, kad būtų ištirti priverstinio dingimo veiksmai ir už tai atsakingi asmenys patraukti atsakomybėn, taip pat kad šeimos būtų informuotos apie šių procesų eigą.

⁽²⁸⁾ Kaip tai suprantama pagal PMVR 34 straipsnyje apibūdintą priklausomybės ryšį.

⁽²⁹⁾ Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, [What is international humanitarian law?](#) (Kas yra tarptautinė humanitarinė teisė?), 2022 m. kovo mėn.

⁽³⁰⁾ [Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras \(OHCHR\), The Core International Human Rights Instruments and their monitoring bodies](#) (Pagrindiniai tarptautiniai žmogaus teisių dokumentai ir jų stebėsenos organai), OHCHR svetainė, žiūrėta 2024 m. lapkričio 4 d.

⁽³¹⁾ JT Generalinė Asamblėja, [Vaiko teisių konvencija](#) (9 straipsnio 1 dalis), 1989 m. lapkričio 20 d., Jungtinių Tautų sutarčių serija, 1577 t., p. 3.

Žmogaus teisių teisės sutartyse nėra jokių išsamių nuostatų, konkrečiai susijusių su dingusiais asmenimis ir jų šeimomis (išskyrus atvejus, susijusius su priverstiniu dingimu). Tačiau JT sutarčių stebėsenos organų ⁽³²⁾ ir regioninių teismų aiškinimu, tam tikromis sutarčių nuostatomis suteikiama galimybė valstybėms imtis veiksmų, susijusių su dingusiais asmenimis.

Pagal tarptautinę žmogaus teisių teisę, valstybės gali būti laikomos atsakingomis už teisės į gyvybę arba teisės į privatą ir šeimos gyvenimą ribojimą. Jos taip pat gali būti laikomos atsakingomis už kankinimo, žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio, baudimo arba priverstinio dingimo draudimo pažeidimus. Todėl valstybės turi dėti visas pastangas, kad užkirstų kelią žmonių dingimui, išsiaiškintų jų likimą ir buvimo vietą, jei jie dingsta, ir imtųsi veiksmų dėl tokių įvykių padarinių, be kita ko, siekdamos padėti atpažinti negyvus kūnus ir palaikus. Be to, šeimos narių paieškos poreikis taip pat yra susijęs su humanitarine būtinybe palengvinti žmonių kančias. Šeimos atskyrimas gali turėti didelį poveikį su juo susijusių asmenų gerovei, psichologinei ir fizinei būklei. Tai taip pat gali būti papildomos rizikos šaltinis, visų pirma kalbant apie specialiųjų apsaugos poreikių turinčius asmenis (pavyzdžiui, vaikus, vyresnio amžiaus asmenis, asmenis su negalia ar sveikatos sutrikimų turinčius asmenis ir kt.).

Tarptautinės organizacijos ir akademinės bendruomenės ekspertai atkreipia dėmesį į psichologinę žalą šeimoms, laukiančioms žinių apie savo dingusius artimuosius. Daug kas patiria „dviprasmišką netektį“, t. y. nežinomybės būseną, kuri gali turėti sunkių psichologinių ir socialinių padarinių, dėl kurių gali atsirasti tokių sveikatos sutrikimų kaip depresija, alkoholizmas arba kitos ligos. Šis klausimas turėtų būti pripažintas didele visuomenės sveikatos problema ⁽³³⁾.

Be to, pagal tarptautinę humanitarinę teisę, visų pirma Ženevos konvencijas ⁽³⁴⁾, šalims tenka keletas pagrindinių prievolių.

Asmenų dingimo prevencija: turi būti imamasi priemonių, kad asmenys nedingtų, įskaitant šeimos vienovės palaikymą ir palankesnių sąlygų bendravimui sudarymą.

Pareiga išsiaiškinti likimą ir buvimo vietą: valstybės privalo pateikti dingusių asmenų šeimoms informaciją apie dingusių asmenų likimą ir buvimo vietą.

Tyrimas ir atskaitomybė: karo nusikaltimai, įskaitant priverstinius dingimus, turi būti ištirti ir patraukti baudžiamojan atsakomybėn.

ES prieglobsčio *acquis* yra viena iš sričių, kurioje šis įsipareigojimas yra sustiprintas pakto teisės aktais, kuriais nustatytos papildomos apsaugos priemonės nelydimiems vaikams, kurie paprašė tarptautinės apsaugos. Viena iš sričių, kurioje reikia skirti ypatingą dėmesį ir imtis specialių atsakomųjų priemonių, yra šeimos narių paieška.

⁽³²⁾ JT Generalinė Asamblėja, [Tarptautinė konvencija dėl asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo](#), A/72/280, 2017 m. rugpjūčio 3 d.

⁽³³⁾ TRKK, [Missing persons and their families – Legal Factsheet](#) (Dingę asmenys ir jų šeimos. Teisinės informacijos suvestinė), 2023 m. gruodžio mėn.; D. Mazzairelli ir kt., [Abiogenous loss in the current migration crisis: A medico-legal, psychological, and psychiatric perspective](#) (Dviprasmiška netektis, susijusi su šia migracijos krize: medicinos teisės, psichologinė ir psichiatrinė perspektyva), *Forensic Science International: Mind and Law* (Teismo medicinos mokslas: protas ir teisė) 2 tomas, 2021, 100064, ISSN 2666-3538.

⁽³⁴⁾ Ženevos konvencijos ir jų komentarai išsamiai išdėstyti Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto interneto svetainėje, žiūrėta 2025 m. sausio 22 d., <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/geneva-conventions-and-their-commentaries>.

1.1.2. ES teisinės sistemos ir šeimos narių paieška

ES, pasitelkdama įvairias teisinės priemones, laikosi tarptautinių įsipareigojimų, susijusių su vaiko teisėmis.

- **Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje** (toliau – Chartija) ⁽³⁵⁾, visų pirma jos 24 straipsnyje, užtikrintos vaikų teisės į apsaugą, globą ir šeimos vienovę, nurodant, kad visuose veiksmuose, susijusiuose su vaikais, pirmiausia turi būti vadovaujama geriausiais vaiko interesais.
- **Europos žmogaus teisių konvencijos** ⁽³⁶⁾ 8 straipsnyje dar įtvirtinta šeimos gyvenimo apsauga.
- **Bendra Europos prieglobsčio sistema** (BEPS) apima naujausias reformas, kuriomis pabrėžiama šeimos narių, visų pirma nelydimų nepilnamečių, paieškos svarba. Pagal PMVR reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų tarptautinės apsaugos prašytojų šeimos narių tapatybę ir juos surastų.
- Kalbant apie šeimos narių paiešką, ES pabrėžia keletą pagrindinių priemonių ir teisių. **Teise į tapatybę ir šeimos vienovę** užtikrinama, kad asmenys turėtų galimybę žinoti savo šeimos narius ir būti jų globojami. **Teise į šeimos susijungimą** siekiama palengvinti greitus ir humaniškus šeimų susijungimo procesus, visų pirma tais atvejais, kai tai susiję su vaikais ir nelydimais nepilnamečiais. Pirmiausia turi būti vadovaujama geriausiais vaiko interesais. Be to, **teise į informaciją ir apsaugą** reikalaujama, kad valstybės teiktų informaciją apie dingusių asmenų likimą ir užtikrintų jų apsaugą.

Vadovaudamosi šiais principais valstybės narės turi aktyviai ir kruopščiai stengtis surasti šeimos narius ir užtikrinti, kad geriausi vaiko interesai visada būtų svarbiausi šiame procese.

1.1.3. Bendros Europos prieglobsčio sistemos reforma: Migracijos ir prieglobsčio paktas

Migracijos ir prieglobsčio paktas, kuriuo reformuota BEPS, įsigaliojo 2024 m. birželio mėn. ir bus pradėtas taikyti 2026 m. birželio 11 d. Pakto tikslas – nustatyti naujas migracijos valdymo taisykles ir sukurti ES bendrą prieglobsčio sistemą.

Pakto teisės aktai grindžiami keturiais pagrindiniais ramsčiais:

- ES išorės sienų saugumo užtikrinimu;
- greitų ir veiksmingų procedūrų užtikrinimu ES+ šalyse;
- veiksmingos atsakomybės ir solidarumo sistemos įdiegimu;
- migracijos klausimų įtraukimu į tarptautines partnerystes.

Apskritai Migracijos ir prieglobsčio paktu siekiama sukurti labiau koordinuotą ir humaniškesnę prieglobsčio sistemą, saugumo ir kontrolės poreikius derinant su pagrindinių teisių apsauga, ypač pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, nelydimų vaikų ir šeimų.

⁽³⁵⁾ Europos Sąjunga, [Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija](#), 2012 m. spalio 26 d., 2012/C 326/02.

⁽³⁶⁾ Europos Taryba, [Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolais Nr. 11 ir Nr. 14](#), ETS 5, 1950 m. lapkričio 4 d.

1.1.4. Šeimos narių paieškos pareigos

Priėmus naująjį ES prieglobsčio *acquis*, šeimos narių paieška tapo valstybių narių pareiga.

Ankstyvas šeimos narių paieškos inicijavimas

Šeimos narių paieška turėtų prasidėti **kuo anksčiau**, geriausia – pirminio patikrinimo prie išorės sienos metu. Ankstyvas galimo šeimos susijungimo atvejų nustatymas suteikia galimybę laiku užpildyti paieškos formą ir surinkti informaciją, atsižvelgiant į ES+ šalių pareigą vykdant atsakomybės nustatymo procedūrą pirmenybę teikti su šeima susijusiems atvejams.

Informacijos teikimas

Prašytojai **turėtų būti informuojami** apie šeimos narių paieškos galimybes, įskaitant išsamią informaciją apie PMVR nuostatas, susijusias su šeimos vienove, teisę prašyti šeimos narių paieškos formos ir ją gauti ir subjektus, kurie gali padėti ją užpildyti. Jie taip pat turėtų būti informuojami apie nacionalines ir tarptautines organizacijas, kurios gali sudaryti palankesnes sąlygas nustatyti šeimos narių tapatybę ir vykdyti jų paiešką ⁽³⁷⁾.

Asmeninis pokalbis

Prašytojai turi gauti **informaciją apie asmeninio pokalbio procesą**, visų pirma reikalavimą pateikti informaciją, svarbią nustatant atsakingą ES+ šalį ⁽³⁸⁾. Tai apima visus duomenis, kurie galėtų padėti nustatyti šeimos narių, giminaičių ar kitais ryšiais susijusių asmenų buvimą ES+ šalyse. Be to, prašytojai turėtų būti informuojami apie tokios informacijos pateikimo priemonės ir apie ES+ šalies teikiamą pagalbą, susijusią su šeimos narių paieška.

Pagrindinės aplinkybės ir pareigos pagal Prieglobsčio ir migracijos paktą

Dėmesys šeimos susijungimui. Daugiau dėmesio turėtų būti skiriama šeimos ryšių ir šeimos narių buvimo vietos išsiaiškinimui visais procedūros etapais, kad būtų išvengta pernelyg ilgo laukimo laiko ir užtikrinti išsamūs prašymo vertinimai.

Pirmenybės teikimas šeimos susijungimo atvejams. Tiek prašančiosios, tiek prašomosios ES+ šalys per visą procedūrą pirmenybę turėtų teikti šeimos susijungimo atvejams, kad sutrumpintų laukimo laiką ir nuodugnai išnagrinėtų visus bylos elementus.

Ankstyvas nustatymas ir bylos perdavimas. Turėtų būti nustatyta ankstyvo galimo šeimos susijungimo atvejų nustatymo procedūra, pagal kurią būtų galima greitai nustatyti tapatybę ir perduoti bylą PMVR skyriui, kad procesas būtų paspartintas.

Informacijos teikimas. Prašytojai turėtų būti informuojami apie tai, kaip svarbu dalytis informacija apie šeimos narius, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos susijungimui. Institucijos turi užtikrinti, kad prašytojai suprastų, jog būtina laiku ir tiksliai keisti informaciją visos procedūros metu.

⁽³⁷⁾ PMVR 19 straipsnio f punktas.

⁽³⁸⁾ PMVR 19 straipsnio g punktas.

Iniciatyvus požiūris. Informacijos teikėjai, pokalbių vedėjai, prašymus nagrinėjantys pareigūnai, atstovai ir prašytojai šeimos susijungimo bylose turėtų laikytis iniciatyvaus požiūrio. Tai reiškia, kad reikia aktyviai ieškoti informacijos apie šeimos narius ir šeimos susijungimo galimybes ir skatinti ją teikti.

Teisinės konsultacijos. Valstybės narės turi suteikti prašytojams galimybę gauti teises konsultacijas, kad padėtų jiems per šeimos susijungimo procesą, užtikrindamos, kad jie suprastų savo teises ir pareigas ir būtų informuojami apie savo bylas.

Institucijų ir organizacijų bendradarbiavimas. ES+ šalių institucijos ir atitinkamos organizacijos turi bendradarbiauti, kad surastų prašytojų šeimos narius ES+ šalyse ir nustatytų jų tapatybę. Šiuo bendradarbiavimu užtikrinama, kad būtų išnagrinėti visi bylos aspektai ir būtų atsižvelgta į visas nuomones, kad būtų galima priimti pagrįstą sprendimą. Tai aiškiai apima šeimos narių paieškos organizacijų dalyvavimą ⁽³⁹⁾.

Išteklių paskirstymas. Kad šeimos narių paieškos procedūros būtų veiksmingos, reikia, kad institucijos turėtų pakankamai žmogiškųjų, materialinių ir finansinių išteklių. Parengti darbuotojai kartu su būtinais ištekliais ir priemonėmis yra labai svarbūs siekiant apsaugoti procesines ir pagrindines teises ir užtikrinti sparčius šeimos susijungimo procesus.

PMVR

Pagrindinė sudedamoji pakto dalis – PMVR, juo pakeistas Reglamentas (ES) Nr. 604/2013 ⁽⁴⁰⁾. Daugiau informacijos apie PMVR ir šeimos narių paiešką atsakomybės nustatymo aplinkybėmis galima rasti [II dalyje](#).

PMVR siekiama rasti aiškią atsakomybės už prašytojus taisyklių ir ES+ šalių solidarumo mechanizmų pusiausvyrą. PMVR **pirmenybė teikiama šeimos narių paieškai**, dar kartą patvirtinant, kad šeimos ryšiai yra itin svarbus kriterijus nustatant valstybę narę, atsakingą už tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą ⁽⁴¹⁾. Pagal PMVR ⁽⁴²⁾, prašytojai **išsamiai informuojami apie savo teises** ir esamus procesus, įskaitant galimybę susijungti su šeima. PMVR įpareigoja naudoti **šeimos narių paieškos formą** ⁽⁴³⁾ ir surengti specialų asmeninį pokalbį ⁽⁴⁴⁾. Be to, prašytojai turi teisę į **nemokamą teisinę konsultaciją** ⁽⁴⁵⁾, kad viso šeimos susijungimo proceso metu gautų pagrįstas teises rekomendacijas. Valstybės narės taip pat privalo remti šį paieškos procesą, bendradarbiaudamos su nacionalinėmis institucijomis ir atitinkamomis tarptautinėmis organizacijomis.

⁽³⁹⁾ PMVR 23 straipsnio 3 dalis.

⁽⁴⁰⁾ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) Nr. 604/2013](#), kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija) (OL L 180, 2013 6 29).

⁽⁴¹⁾ PMVR 25 straipsnis.

⁽⁴²⁾ PMVR 19 straipsnis.

⁽⁴³⁾ PMVR 22 straipsnis.

⁽⁴⁴⁾ PMVR 22 straipsnis.

⁽⁴⁵⁾ PMVR 21 straipsnis.

Šeimos narių paieškos forma

Išsami šeimos narių paieškos formos apžvalga pateikta [II dalyje](#). Nurodymai, kaip ją pildyti, pateikti formoje.

Pagal PMVR 22 straipsnį, prašytojams suteikiama teisė prašyti šeimos narių paieškos formos ir ją gauti, ir tai padeda ankstyvame prašymo nagrinėjimo etape nustatyti šeimos ryšius. Rekomenduojama, kad forma ir susijusi informacija būtų pateiktos kuo greičiau po prašymo pareiškimo. Tarptautinės apsaugos prašytojai, turintys šeimos narių ES+ šalyse, turėtų kuo greičiau užpildyti šią formą. Nelydimiems vaikams yra parengta speciali forma, ją turi užpildyti vaiko atstovas.

EURODAC III reglamentas

Sistemoje EURODAC saugomi duomenys padeda nustatyti šių vaikų tapatybę, jie taip pat padeda ES+ šalims rasti jų šeimos narius arba kitais ryšiais susijusius asmenis, kurie gali būti kitose šalyse. Visų pirma biometrinius duomenis iš vaikų dabar galima imti nuo 6 metų (anksčiau – nuo 14), tačiau iš jaunesnių nei šio amžiaus vaikų jų imti negalima. Šie duomenys padeda rasti dingusius vaikus, be kita ko, teisėsaugos tikslais, ir jais papildomos kitos sistemos, pavyzdžiui, Šengeno informacinė sistema ⁽⁴⁶⁾. Šiems procesams labai svarbios veiksmingos tapatybės nustatymo procedūros ⁽⁴⁷⁾.

Tikrinimo reglamentas

Ankstyvuosiuose prieglobsčio proceso etapuose labai svarbus vaidmuo tenka Tikrinimo reglamentui. Pagal jį, reikalaujama asmeniui atvykus į ES surinkti preliminarą informaciją, ir tai labai svarbu siekiant nustatyti visus tiesioginius požymius, kad reikalinga šeimos narių paieška. Šis pradinis duomenų rinkimas, be kita ko, apima asmens duomenis, kelionės istoriją ir galimus šeimos ryšius ES, kad institucijos galėtų greitai nustatyti, ar yra pagrindo imtis pastangų, kad šeima susijungtų.

Tikrinimo reglamentu užtikrinama, kad visa svarbi informacija būtų surinkta kuo greičiau, taip suteikiant pagrindą tolesniam vertinimui ir veiksams pagal PMVR sistemą. Šis ankstyvo nustatymo procesas labai svarbus siekiant užtikrinti, kad šeimos narių paieškos poreikiai būtų pripažinti ir tenkinami nedelsiant, padedant užtikrinti asmenų, ypač pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, nelydimų nepilnamečių, gerovę ir teises. Kai tikrinimo etape esama reikalavimų, susijusių su šeimos vienvone, sienos apsaugos pareigūnai šiuos atvejus turėtų skubiai perduoti atitinkamoms institucijoms, kad būtų galima greitai užregistruoti prašymą ir perduoti bylą atitinkamai institucijai, pavyzdžiui, PMVR skyriui, arba vykdyti prieglobsčio procedūrą.

Turėtų būti nustatyti konkretūs tokio perdavimo terminai, kad būtų galima laiku imtis tolesnių veiksmų ir greitai atpažinti šeimos narių paieškos poreikius bei imtis juos tenkinti. Šis ankstyvo

⁽⁴⁶⁾ 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2018/1862](#) dėl Šengeno informacinės sistemos (SIS) sukūrimo, eksploatavimo ir naudojimo policijos bendradarbiavimui ir teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose, kuriuo iš dalies keičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2007/533/TVR ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1986/2006 ir Komisijos sprendimas 2010/261/ES (OL L 312, 2018 12 7).

⁽⁴⁷⁾ EURODAC III reglamento 44 konstatuojamoji dalis.

nustatymo ir perdavimo procesas labai svarbus siekiant apsaugoti asmenų, ypač pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, nelydimų nepilnamečių ir išlaikomų suaugusiųjų, gerovę ir teises.

PSD (2024)

PSD (2024) (ši direktyva yra Migracijos ir prieglobsčio pakto dalis) išdėstytos pagrindinės nuostatos, kuriomis siekiama remti šeimos narių paiešką ir apsaugoti nepilnamečius. Visų pirma joje pabrėžiama, kad geriausi vaiko interesai ⁽⁴⁸⁾ yra labai svarbūs, todėl reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, moraliniam ir socialiniam vystymuisi palankias gyvenimo sąlygas. Tai apima šeimos susijungimo galimybių apsvaistymą, nepilnamečio gerovės ir socialinio stabilumo užtikrinimą ir apsaugą nuo rizikos, pavyzdžiui, smurto arba išnaudojimo. 27 straipsnyje konkrečiai kalbama apie nelydimus nepilnamečius, įpareigojant paskirti atstovą. Atstovo vaidmuo apima šeimos narių paieškos palengvinimą, užtikrinimą, kad nepilnamečiai būtų informuojami ir palaikomi viso proceso metu. Direktyvoje taip pat nustatyta, kad valstybės narės turi kuo greičiau pradėti šeimos narių paiešką, taikydamos tinkamas konfidencialumo priemones, kad būtų užtikrintas nepilnamečio ir jo giminių saugumas ⁽⁴⁹⁾.

PSD (2024) 27 straipsnio 10 dalis

Valstybės narės imasi kuo greičiau surasti nelydimo nepilnamečio šeimos narius, prirėikus padedant tarptautinėms arba kitoms susijusioms organizacijoms, kai yra paprašyta tarptautinės apsaugos, tuo pačiu metu saugodamos nelydimo nepilnamečio interesus. Tais atvejais, kai nepilnamečio arba jo artimųjų giminių, ypač jei tie giminių liko kilmės šalyje, gyvybei ar neliečiamybei gali grėsti pavojus, turi būti pasirūpinta, kad informacija apie tuos asmenis būtų renkama, tvarkoma ir siunčiama konfidencialiai, kad nebūtų pakenkta jų saugumui.

Procedūros pasienyje ir šeimos narių paieška

Kalbant apie procedūras pasienyje ir šeimos narių paiešką, pagrindinis vaidmuo tenka tikrinimo procesui.

Tikrinimo procedūra

Informacijos rinkimas. Pagal Tikrinimo reglamento 17 straipsnio 1 dalies g punktą, institucijos turi surinkti duomenis apie tai, ar trečiųjų šalių piliečių šeimos narių esama kurioje nors valstybėje narėje. Nelydimiems nepilnamečiams suteikiamos specialios garantijos ⁽⁵⁰⁾, kuriomis užtikrinama, kad kvalifikuotas atstovas arba asmuo padėtų vaikui tikrinimo metu vaikui tinkamu ir suprantamu būdu.

⁽⁴⁸⁾ PSD (2024) 26 straipsnis.

⁽⁴⁹⁾ PSD (2024) 27 straipsnio 10 dalis.

⁽⁵⁰⁾ Tikrinimo reglamento 13 straipsnis.

Paieškos inicijavimas. PMVR 19 straipsnio 1 dalies f punkte nustatyta, kad prašytojai turi būti informuojami apie šeimos susijungimo galimybes, įskaitant teisę prašyti šeimos narių paieškos formos ir ją gauti. Šis procesas turėtų prasidėti kuo greičiau. Surinkta informacija turėtų būti naudojama tik paieškos tikslais, nedarant neigiamo poveikio susijusioms šalims. Prašytojas turėtų būti informuojamas apie šią garantiją.

Prieglobsčio pasienio procedūra

Prieglobsčio pasienio procedūra taikoma nelydimiems vaikams, jeigu jie kelia pavojų saugumui ⁽⁵¹⁾. Gali būti taikomi PMVR nustatyti šeimos susijungimo kriterijai, ir valstybės narės turi nedelsdamos stengtis nustatyti nelydimų nepilnamečių šeimos narių tapatybę ir užtikrinti, kad būtų teikiama pirmenybė geriausiems vaiko interesams ⁽⁵²⁾. Tarptautinės organizacijos gali padėti atlikti paiešką, ir visi veiksmai yra vykdomi užtikrinant konfidencialumą bei dalyvaujančių subjektų apsaugą.

Kilus abejonių dėl asmens amžiaus, gali reikėti nustatyti amžių. Nustatant amžių, šeimos narių paieškos veiksmus rekomenduojama laikinai sustabdyti, kol bus patvirtintas asmens amžius. Nustačius amžių, šeimos narių paieška turėtų būti nedelsiant atnaujinta, užtikrinant, kad būtų laikomasi atitinkamų PMVR terminų.

Su nelydimais nepilnamečiais susijusius prašymus nagrinėjantys darbuotojai turi dalyvauti specialiuose mokymuose, kad galėtų atsižvelgti į konkrečius šių vaikų poreikius ir užtikrinti tinkamą taisyklių taikymą. Labai svarbu laiku surinkti būtiną informaciją, nes to nepadarius gali būti praleistas esminis šeimos susijungimo terminas pagal PMVR ⁽⁵³⁾.

1.2. Šeimos narių paieškos tikslas

Šeimos narių paieška padeda siekti kelių visiems prašytojams, įskaitant nelydimus nepilnamečius, kurie yra ypač pažeidžiama grupė, svarbiausių tikslų.

1. Pirma, ji padeda rasti šeimos narius, su kuriais prašytojas nori arba turėtų susijungti ES+ šalyse arba, jei taikoma, trečiosiose arba kilmės šalyse.
2. Antra, ja siekiama atkurti ir palaikyti atskirtų šeimos narių kontaktą, jeigu visi su tuo sutinka ir jeigu tai nekelia pavojaus nė vienam iš jų, atsižvelgiant į geriausius vaiko interesus, kai atvejai yra susiję su vaikais.
3. Trečia, ja sudaromos palankesnės sąlygos šeimos susijungimui, kai tai atitinka atitinkamų asmenų geriausius interesus, taip pat užtikrinant saugumą ir bendrą sutikimą.

Įgyvendinant ES prieglobsčio politiką, ypatingas dėmesys skiriamas nelydimiems vaikams dėl didesnio jų pažeidžiamumo, kaip nurodyta PSD (2024). Šioje direktyvoje reikalaujama, kad

⁽⁵¹⁾ Kaip nurodyta PPR 53 straipsnio 1 dalyje.

⁽⁵²⁾ PPR 23 straipsnis.

⁽⁵³⁾ Žr. [II dalį](#).

valstybės narės imtųsi visų būtinų veiksmų šeimos nariams surasti ⁽⁵⁴⁾, pirmenybę teikdamos geriausiems vaiko interesams ⁽⁵⁵⁾.

Be to, šeimos narių paieškos rezultatai ir surinkta atitinkama informacija apie padėtį vaiko kilmės šalyje gali būti naudingi nustatant geriausius vaiko interesus, kaip nurodyta VTK 22 straipsnyje ir Vaiko teisių komiteto Bendrajame komentare Nr. 12:

Prieglobsčio prašantiems vaikams taip pat reikia veiksmingos šeimos paieškos ir susijusios informacijos apie padėtį kilmės šalyje, kad būtų galima nustatyti jų interesus ⁽⁵⁶⁾.

Ši informacija gali padėti atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams nustatyti individualius vaiko poreikius ir, atsižvelgiant į tokius poreikius, parengti ir suteikti tinkamą ir pritaikytą apsaugą bei priežiūrą, taip pat nustatyti geriausius vaiko interesus atsižvelgiant į jo individualias aplinkybes. Šeimos narių paieška taip pat yra integracinė priemonė priimančiojoje visuomenėje, nes ja užtikrinamos žinios apie kilmę ir neoficialiai nustatoma vaiko tapatybė. Pavyzdžiui, labai svarbu žinoti išsilavinimą ir sveikatos būklę, tarpasmeninių santykių su tėvais ir kitais giminaičiais kokybę, prievartos ir (arba) smurto šeimoje istoriją, socialinę ir ekonominę šeimos padėtį, šeimos narių sveikatos būklę ir vietos visuomeninius aspektus. Be to, veiksminga šeimos narių paieška taip pat labai svarbi siekiant neleisti vaikams patekti į įvairių ar globos šeimoje sistemas, kai jų biologiniai tėvai yra gyvi ir nori su jais susijungti, kai tai atitinka geriausius vaiko interesus.

Šeimos narių paieškos aprėptis ir metodas gali skirtis atsižvelgiant į tai, ar ji vykdoma siekiant nustatyti už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą atsakingą valstybę narę pagal PMVR, ar taikant platesnę tarptautinės apsaugos procedūros sistemą. Toliau išryškinti pagrindiniai šeimos narių paieškos ES teritorijoje ir kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje skirtumai.

	Šeimos narių paieška šeimos susijungimo ES+ viduje tikslais	Šeimos narių paieška kilmės šalyje arba trečiosiose šalyse
Teritorinė aprėptis	Šeimos narys gali būti ES+ šalies teritorijoje.	Šeimos narys gali būti vaiko kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje.
Tikslas	- Užtikrinti geriausius vaiko interesus. - Nustatyti valstybę narę, kuri turi nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymą. - Sujungti šeimos narius, brolius ir seseris arba giminaičius valstybės narės teritorijoje.	- Užtikrinti geriausius vaiko interesus. - Atkurti šeimos ryšius. - Sujungti vaiką su jo šeimos nariu: - ES priimančiojoje šalyje; - kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje.

⁽⁵⁴⁾ PSD (2024) 27 straipsnio 10 dalis.

⁽⁵⁵⁾ Daugiau informacijos apie atitinkamą teisinę sistemą pateikta [I priedas. Teisinė sistema. Dėmesys vaiko teisėms](#).

⁽⁵⁶⁾ JT Vaiko teisių komitetas, [Bendrasis komentaras Nr. 12 \(2009\) dėl vaiko teisės būti išklausytam](#), CRC/C/GC/12, 2009 m. liepos 20 d., 124 punktą.

Teisinė prievolė	• Atsižvelgti į geriausias vaiko interesus ir juos įvertinti. • Užtikrinti, kad PMVR nustatytas užduotis vykdytų kvalifikuotas atstovas ⁽⁵⁷⁾. • Nustatyti šeimos narių, brolių, seserų arba giminaičių tapatybę ⁽⁵⁸⁾. • Kai nustatoma atsakinga valstybė narė, pateikti prašymą perimti savo žinion pagal PMVR ⁽⁵⁹⁾. • Sujungti šeimos narius, brolius, seseris arba giminaičius, jei tai atitinka geriausias vaiko interesus.	• Atsižvelgti į geriausias vaiko interesus ir juos įvertinti. • Pradėti šeimos narių paiešką arba prireikus tęsti procesą. • Užtikrinti, kad vaikui atstovautų arba padėtų kvalifikuotas atstovas. • Įvertinti vaiko statusą (pasirengti šeimos susijungimui).
-------------------------	---	--

Svarbu suprasti, kad vaiko šeimos narių buvimo vietos nustatymas **nebūtinai lemia šeimos susijungimą**. Susijungimas ne visada gali būti įmanomas arba tinkamas, ir kompetentingos institucijos turi atsižvelgti į papildomus veiksnius, visų pirma – galimo šeimos susijungimo atvejais.

Vaikai. Priimant visus sprendimus dėl vaikų reikia vadovautis geriausių vaiko interesų principu, taip pat turi būti paisoma vaiko teisės būti išklausytam, deramai atsižvelgiant į jo nuomonę pagal jo brandą. Jei vaikas arba šeimos narys nenori atkurti ryšių, reikėtų atidžiai išnagrinėti priežastis. Konsultacijos, teikiamos atskirai arba kartu telefonu, vaizdo ryšiu arba kitais būdais, kartais gali padėti atkurti šeimos ryšius. Tačiau jeigu vaikas arba šeima galiausiai išreiškia norą neatkurti šių ryšių, jų pageidavimus reikėtų gerbti ⁽⁶⁰⁾.

Suaugusieji. Kalbant apie suaugusiuosius, susijungimui reikalingas sutikimas ir išreikštas noras susijungti, ypač jei tai sutuoktiniai, taip pat galbūt turintys teisę į susijungimą. Taip pat svarbu įvertinti ir pašalinti visą galimą riziką, pavyzdžiui, smurto artimoje aplinkoje atvejais, nes tai gali turėti įtakos sprendimui sujungti šeimos narius.

Jeigu prašytojas arba šeima galiausiai nenori atkurti šeimos ryšių, jų norai turėtų būti gerbiami.

1.3. Pagrindiniai šeimos narių paieškos procesų dalyviai

Įvairių subjektų dalyvavimas šeimos narių paieškos procese priklauso nuo priimančiosios šalies teisinės ir institucinės sistemos, taip pat nuo rizikos veiksnių analizės ir konfidencialumo principo kiekvienu konkrečiu atveju. Visų pirma, kalbant apie prašytojus arba pabėgėlius, bendradarbiavimas su kilmės šalies institucijomis arba konsulinėmis įstaigomis, esančiomis priimančiojoje šalyje, gali pakenkti asmeniui, kai valstybė yra pagrindinė persekiojimo

⁽⁵⁷⁾ PMVR 23 straipsnio 5 dalis.

⁽⁵⁸⁾ PMVR 23 straipsnio 6 dalis.

⁽⁵⁹⁾ PMVR 25 straipsnis.

⁽⁶⁰⁾ Daugiau informacijos apie vaikams aktualią teisinę sistemą galima rasti [I priedas. Teisinė sistema. Dėmesys vaiko](#).

vykdytoja. Siekiant užkirsti kelią visai papildomai rizikai, reikėtų elgtis itin atsargiai, atlikti išsamų individualios padėties vertinimą. Atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, šeimos narių paieška gali reikšti šeimos narių tapatybės nustatymą ES+ teritorijoje arba už ES+ teritorijos ribų, kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje (pvz., vaikas galbūt paliko tėvus pabėgėlių stovykloje). Tai apimtų bendradarbiavimą su kitomis nacionalinėmis institucijomis, kitos ES+ šalies institucijomis arba išteklių naudojimą kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje, jei tai nekeltų pavojaus vaikui ir šeimai.

Subjektai, kurie galėtų dalyvauti, išsamiai aprašyti lentelėje.

	Šeimos narių paieška ES+ šalyje	Šeimos narių paieška kilmės šalyje arba trečiosiose šalyse
Subjektai	• Vaikas • Vaiko atstovas • Priimančiosios valstybės narės institucijos ⁽⁶¹⁾ • Kitų ES+ šalių institucijos • Tarptautinės arba kitos atitinkamos organizacijos, įskaitant paieškos organizacijas ⁽⁶²⁾ • Vaiko šeimos nariai • Kiti	• Vaikas • Vaiko atstovas • Priimančiosios valstybės institucijos ⁽⁶³⁾ • Priimančiosios valstybės ambasados ir konsulinės tarnybos • Tarptautinės arba kitos atitinkamos organizacijos ⁽⁶⁴⁾ • Vietos paieškos tarnybos • Kilmės šalies arba trečiosios šalies institucijos, jei tai nekelia pavojaus vaikui arba jo šeimos nariams • Kiti

Kalbant tiek apie vaikus, tiek apie išlaikomus suaugusius asmenis, turi būti nustatyti tinkami mechanizmai, kuriais būtų remiamas šeimos narių paieškos procesas, atsižvelgiant į konkrečius jų poreikius ir aplinkybes.

Prašytojas, nesvarbu, ar jis yra vaikas, ar išlaikomas suaugęs asmuo, dažnai yra pagrindinis informacijos šaltinis ieškant šeimos narių. Kalbant apie **vaikus**, turėtų būti nustatyti tinkami vaikui palankūs mechanizmai ⁽⁶⁵⁾, kad vaikas galėtų suprasti šeimos narių paieškos tikslą, procesą ir galimus rezultatus bei padarinius. Tai apima užtikrinimą, kad vertėjai žodžiu arba lingvistiniai ir kultūriniai tarpininkai, jei jie dalyvauja, būtų vienodai informuojami apie tai, kaip svarbu bendrauti su vaiku vaikams suprantamu būdu, ypač vartojant kalbą ir komunikuojant.

⁽⁶¹⁾ Tai gali apimti visus atitinkamus vaikų apsaugos srities suinteresuotuosius subjektus, pavyzdžiui, teismines institucijas, vietos socialines tarnybas, globėjus ir sveikatos priežiūros tarnybas.

⁽⁶²⁾ Daugiau informacijos galima rasti [II dalies](#) skirsnyje „Šeimos narių paieškos organizacijos“.

⁽⁶³⁾ Tai gali apimti visus atitinkamus vaikų apsaugos srities suinteresuotuosius subjektus, pavyzdžiui, teismines institucijas, vietos socialines tarnybas, globėjus ir sveikatos priežiūros tarnybas.

⁽⁶⁴⁾ Svarbu pažymėti, kad TRKK ir nacionalinės Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio draugijos nesidalija šeimos narių paieškos rezultatais su trečiosiomis šalimis. Informacija perduodama tik tiesiogiai šeimos nariams, dalyvaujantiems ieškant dingusių giminaičių.

⁽⁶⁵⁾ Vaikui palankūs mechanizmai – tai sistemos arba procesai, sukurti taip, kad būtų lengvai suprantami ir prieinami vaikams, užtikrinant, kad būtų paisoma jų poreikių ir teisių. Taikant šiuos mechanizmus pirmenybė teikiama vaikų gerovei ir saugumui, kad jiems būtų lengviau reikšti savo nuomonę, naudotis paslaugomis ir gauti tinkamą paramą.

Vaikas turėtų būti nedelsiant informuojamas ir su juo turėtų būti tariamasi dėl šeimos narių paieškos proceso ir visos šioje srityje padarytos pažangos. Į vaiko nuomonę reikėtų atsižvelgti visuose etapuose ir pirmiausia ją reikėtų vertinti pagal vaiko amžių ir brandą.

Vaiko dalyvavimą procese turėtų palengvinti globėjas, galintis būti jungtimi tarp vaiko ir įvairių dalyvaujančių subjektų. Vaiko **globėjas** turėtų padėti vaikui ir jį lydėti per visą šeimos narių paieškos procesą. Globėjas turėtų atstovauti vaikui ir prireikus papildyti jo veiksnumą, užtikrindamas, kad visi veiksmai būtų vykdomi atsižvelgiant į geriausius vaiko interesus. Paskirtasis globėjas turėtų būti informuojamas ir su juo turėtų būti konsultuojamasi dėl visų veiksmų, kurių imamasi vaiko atžvilgiu. Atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, globėjas taip pat gali aktyviai dalyvauti renkant atitinkamą informaciją iš vaiko.

Suaugusiems asmenims, kuriems taip pat gali prireikti paramos viso proceso metu, turėtų būti nustatytos priemonės, kad jie galėtų suprasti tikslus ir veiksmus, susijusius su šeimos narių paieška. Tais atvejais, kai suaugusio prašytojo galimybės visapusiškai dalyvauti priimant sprendimus yra ribotos dėl pažeidžiamumo, jį turėtų lydėti paskirtasis atstovas arba padedantis asmuo ir užtikrinti, kad visais etapais būtų atsižvelgiama į jo perspektyvas ir pageidavimus. Šis atstovas turėtų būti informuojamas ir su juo turėtų būti konsultuojamasi dėl visų veiksmų, kurių imtasi, ginant išlaikomo suaugusiojo interesus ir kartu padedant jam teikti atitinkamą informaciją, reikalingą šeimos narių paieškai.

ES+ šalių institucijos, kurios galėtų dalyvauti šeimos narių paieškos procese, yra, pavyzdžiui, prieglobsčio institucijos, imigracijos institucijos ir nacionalinio bei vietos lygmens vaikų apsaugos tarnybos. Taip pat gali dalyvauti priimančiosios valstybės ambasados arba konsulinės tarnybos, esančios kilmės šalyje arba trečiosiose šalyse. Pagal ES prieglobsčio *acquis* ⁽⁶⁶⁾, valstybių narių institucijoms tenka iniciatyvus vaidmuo vaiko šeimos narių paieškos procese, jei manoma, kad tai atitinka geriausius vaiko interesus. Valstybės per savo vaikų apsaugos institucijas ir kitas atitinkamas tarnybas turėtų parengti šeimos narių paieškos procedūras ir užtikrinti, kad nelydimų vaikų šeimos narių paieška būtų privaloma, išskyrus atvejus, kai manoma, kad tai neatitinka vaiko interesų, arba kai tai gali kelti pavojų vaikui arba jo šeimai. Šeimos narių paieška yra būtina sąlyga siekiant užtikrinti reikiamą vaiko gerovės apsaugą ir priežiūrą ⁽⁶⁷⁾. Pagal PMVR ⁽⁶⁸⁾, kompetentingų institucijų darbuotojai turi būti nuolat rengiami su specialiais vaikų poreikiais susijusiais klausimais.

Susijusi EUAA priemonė

EUAA yra parengusi mokymo modulius ir praktines gaires, kuriuose nagrinėjami konkretūs vaikų ir kitų pažeidžiamų prašytojų poreikiai. Daugiau informacijos galima rasti EUAA mokymo kataloge, kuris skelbiamas EUAA interneto svetainėje adresu <https://euaa.europa.eu/training-catalogue>.

Be to, šeimos narių paieška yra tik viena iš su prieglobsčio aplinkybėmis susijusių sričių, ir šioje srityje ES+ šalys dažnai bendradarbiauja su **tarptautinėmis arba kitomis atitinkamomis organizacijomis** bei naudojami jų paslaugomis. Kai kurios tarptautinės organizacijos turi daug

⁽⁶⁶⁾ Visų pirma PR 33 straipsnio 7 dalis, PSD (2024) 27 straipsnio 10 dalis ir PMVR 23 straipsnis.

⁽⁶⁷⁾ Visų pirma VTK 8, 9 ir 10 straipsniai.

⁽⁶⁸⁾ PMVR 23 straipsnio 6 dalis.

patirties ir kompetencijos šeimos narių paieškos srityje. Šios organizacijos yra sukūrusios tinklus, priemones ir metodiką, kad palengvintų šeimos narių paiešką taip, kad būtų užtikrintas vaiko saugumas ir geriausi interesai. Tokių organizacijų paslaugos yra ypač svarbios tais atvejais, kai šeimos narių paieška vykdoma kilmės šalyse arba trečiosiose šalyse. Kai kurios organizacijos, su kuriomis šiuo klausimu bendradarbiauja ES+ šalys, yra UNHCR, Tarptautinė migracijos organizacija, Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio judėjimas ir tarptautinės socialinės tarnybos.

Valstybės narės gali sudaryti palankesnes sąlygas prašytojui naudotis tokių organizacijų teikiamomis paieškos paslaugomis. Prireikus jos taip pat turėtų prašyti atitinkamų organizacijų ir institucijų pagalbos, kad padėtų prašytojui šeimos narių paieškos procese, jei laikomasi atitinkamų organizacijų principų ir standartų ⁽⁶⁹⁾. Prieš šioms organizacijoms dalijantis informacija su atitinkamomis institucijomis, būtina gauti atitinkamo asmens (vaiko arba suaugusiojo, kurio atžvilgiu vykdomas šeimos narių paieškos procesas) sutikimą ⁽⁷⁰⁾.

Šeimos narių paieškos procese atitinkamais atvejais gali dalyvauti ir **vietos bendruomenės organizacijos, tarnybos bei subjektai**, turintys praktinės patirties šioje srityje ir žinantys bendruomenės ryšius, socialinius ir religinius tinklus. Sprendžiant, ar įtraukti vietos tarnybas, reikėtų atsižvelgti į konfidencialumą, duomenų apsaugą ir saugumą, kad vaikui, šeimos nariams arba patiems paslaugų teikėjams nekiltų pavojaus. Tokioms organizacijoms dalyvaujant paieškos procese turėtų būti užtikrinta, kad būtų laikomasi jų principų ir standartų.

Atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje ir nuodugniai įvertinus vaiko ir šeimos narių saugumą, taip pat į konfidencialumo principą, šeimos narių paieškos procese gali dalyvauti ir **kilmės šalies arba trečiosios šalies institucijos arba toms šalims atstovaujantys Europos diplomatiniai subjektai**. Tai visada turėtų būti daroma **itin atsargiai**, kad nekiltų pavojaus dalyvaujantiems asmenims, prieglobsčio proceso vientisumui ir prašytojų ⁽⁷¹⁾ bei jų šeimos narių saugumui.

Nustačius **vaiko šeimos narį**, jis turėtų dalyvauti tikrinant šeimos ryšius, taip pat šeimos ryšių atkūrimo procese ir visame kame, kas gali įvykti kaip šeimos narių paieškos proceso rezultatas, jei tai atitinka geriausius vaiko interesus. Procese turėtų dalyvauti kiti šeimos nariai arba giminaičiai, kurie yra ES+ teritorijoje, bet nėra laikomi atsakingais už vaiką valstybėje narėje, nes tikėtina, kad jie turi šeimos narių paieškos procesui svarbios informacijos.

Be pirmiau paminėtų šeimos narių paieškos proceso dalyvių, gali dalyvauti ir **kitų profilių specialistai**, pavyzdžiui, prokurorai arba teisėjai, mokytojai ir psichologai, religiniai arba bendruomenės lyderiai, kiti vaikui arba šeimai žinomi asmenys ir pan.

Apskritai šių subjektų **bendradarbiavimas** koordinuotoje sistemoje palengvintų funkcijų ir plataus pobūdžio šeimos narių paieškos procesą. Visada turėtų būti nustatytos apsaugos priemonės, kuriomis būtų užtikrinta, kad visi dalyvaujantys subjektai pirmiausia atsižvelgtų į geriausius vaiko interesus, visų pirma – į vaiko ir šeimos saugumą.

⁽⁶⁹⁾ Visų pirma, Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio judėjimo narių. Svarbu pažymėti, kad TRKK ir nacionalinės Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio draugijos nesidalija šeimos narių paieškos rezultatais su trečiosiomis šalimis. Informacija perduodama tik tiesiogiai šeimos nariams, dalyvaujantiems ieškant dingusių giminaičių.

⁽⁷⁰⁾ Laikantis PMVR 23 straipsnio 3 ir 6 dalių ir PSD (2024) 27 straipsnio 10 dalies.

⁽⁷¹⁾ Pagal PR 33 straipsnio 7 dalį ir PSD (2024) 27 straipsnio 10 dalį.

Šeimos narių paieškos kontrolinis sąrašas

Šiame kontroliniame sąraše išdėstytos pagrindinės aplinkybės, į kurias reikia atsižvelgti vykdant šeimos narių paiešką taip, kad būtų gerbiamos asmens teisės, užtikrinamas savanoriškas dalyvavimas, išlaikomas konfidencialumas ir skatinamas šeimos susijungimas, kai tai yra saugu ir tinkama.

- ☐ **Atskirkite šeimos narių paiešką nuo sprendimų dėl apsaugos.** Užtikrinkite, kad sprendimui suteikti arba atsisakyti suteikti tarptautinę apsaugą neturėtų įtakos nei šeimos narių paieškos rezultatai, nei kokia nors šeimos narių paieškos procedūros metu surinkta informacija.
- ☐ **Skatinkite šeimos susijungimą.** Sutelkite dėmesį į šeimos narių paiešką, kad būtų galima sujungti šeimą, apsaugoti šeimos vienovę ir pasinaudoti šeimų teikiama apsauga bei parama, kartu atsižvelgiant į asmens norą ir geriausius interesus.
- ☐ **Venkite šeimos atskyrimo.** Šeimos, kurios kartu prašo prieglobsčio, paprastai neturėtų būti atskirtos, išskyrus išimtines aplinkybes. Jei šeimos nariai atskiriami, užtikrinkite, kad būtų palaikomi reguliarūs šeimos kontaktai, jei tai atitinka geriausius vaiko interesus. Paieškos procesas gali sukelti didelių emocinių sunkumų prašytojams ir vaikams, o tai reiškia, kad būtina reikia tinkamos psichologinės pagalbos. Be to, išplėstinės šeimos narių arba globėjų buvimas yra gyvybiškai svarbus vaiko emocinei gerovei, todėl reikėtų vengti atskyrimo nuo jų, jei šie asmenys nekelia pavojaus vaiko apsaugai.
- ☐ **Informaciją naudokite tik paieškos tikslais.** Užtikrinkite, kad šeimos narių paieškos tikslais surinkta informacija būtų naudojama tik šiam tikslui. Užtikrinkite šeimos narių paieškos proceso metu surinktos informacijos konfidencialumą. Nustatykite apsaugos priemonės, kuriomis būtų užtikrinta, kad visas šeimos narių paieškos procesas ir informacijos rinkimas neturėtų neigiamo poveikio nė vienai iš susijusių šalių.
- ☐ **Savanoriškumas.** Šeimos narių paiešką vykdykite remdamiesi savanoriškumu, kai paieška inicijuojama tik suinteresuotosios šalies prašymu, remiantis jos pagrįstu sprendimu. Atsisakymas dalytis informacija apie giminaičius neturėtų neigiamai paveikti prieglobsčio proceso.
- ☐ **Informacija grindžiamas sutikimas.** Prieš atskleidžiant visą asmeninę arba neskelbtiną informaciją ir prieš imdamiesi tolesnių veiksmų, iš visų šalių gaukite informaciją grindžiamą sutikimą. Tiek ieškantysis, tiek šeimos narys, kuris buvo rastas, turi teisę atsisakyti bendravimo ir neinformuoti savo giminaičio apie tikslią buvimo vietą ir (arba) adresą (jei tai dar nežinoma).

□ **Įvertinkite pavojus.** Prieš pradėdami šeimos narių paieškos procesą ir visais tolesniais jo etapais atidžiai įvertinkite visą galimą riziką visiems šeimos nariams, įskaitant tuos, kurie yra randami, ir tuos, kurie inicijuoja šeimos narių paieškos procesą. Jei vėliau būtų gauta naujos informacijos apie riziką, paieškos planas turėtų būti iš naujo įvertintas atsižvelgiant į šią informaciją.

□ **Teikite pirmenybę apsaugai ir geriausiems interesams.** Priimant visus sprendimus pirmenybė turėtų būti teikiama vaiko apsaugai, saugumui ir geriausiems interesams.

Priimant sprendimą dėl to, ar šeimai susijungti, ir, jei taip, kur tai padaryti, turėtų būti atsižvelgiama į visų susijusių šalių poreikius, geriausius interesus, saugumą, apsaugą ir prioritetus.

2. Principai ir procedūrinės garantijos

leškant šeimos narių turi būti užtikrinta pažeidžiamų asmenų ir išlaikomų suaugusiųjų gerovė, įskaitant geriausius vaikų interesus. Tai labai svarbu siekiant užtikrinti, kad per visą paieškos procesą būtų visapusiškai gerbiamos jų teisės. Siekiant šio tikslo, procedūrinių garantijų rinkiniu skatinamas sąžiningumas, skaidrumas ir į asmenį orientuotas požiūris, ypatingą dėmesį skiriant šeimos vienovei, saugumui ir gerovei.

2.1. Svarbiausia – geriausi vaiko interesai

Šeimos narių paieška yra labai svarbi siekiant įgyvendinti vaiko teisę palaikyti ryšius ir tiesiogiai bendrauti su savo šeimos nariais. Taip pat labai svarbu, kad valstybės narės laikytųsi savo įsipareigojimo išsaugoti šiuos ryšius, kai tai atitinka geriausius vaiko interesus.

Geriausio vaiko interesų principas yra vienas iš keturių pagrindinių su vaikų teisėmis (teise į nediskriminavimą, geriausiais interesais, teise į gyvybę ir vystymąsi bei teise būti išklaustyta) susijusių principų, kuriais grindžiama VTK ⁽⁷²⁾ ir Chartija ⁽⁷³⁾. VTK 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

Imantis bet kokių vaikų liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai.

JT Vaiko teisių komitetas paaiškino, kad geriausi vaiko interesai turėtų būti aiškinami kaip trejopa sąvoka ⁽⁷⁴⁾, ir tai yra:

- materialinė teisė;
- pagrindinis, aiškinamasis teisės principas;
- darbo tvarkos taisyklė.

JT Vaiko teisių komitetas savo Bendrajame komentare Nr. 6 (2005) dėl nelydimų ir atskirtų vaikų, esančių ne savo kilmės šalyje ⁽⁷⁵⁾, pateikė gaires, kaip atsižvelgti į geriausius vaiko interesus kaip į pagrindinę darbo tvarkos taisyklę taikant konkrečias procedūrinės garantijas. Jo pozicija dėl vaiko teisės į tai, kad pirmiausia būtų atsižvelgiama į jo geriausius interesus, toliau plėtojama Bendrajame komentare Nr. 14 (2013) kartu su procedūrinėmis garantijomis ⁽⁷⁶⁾.

Naujosios BEPS priemonės turi būti įgyvendinamos laikantis ir Chartijos, ir VTK. Ši pareiga aiškiai išdėstyta Tikrinimo reglamento 25 konstatuojamojoje dalyje ir PPR 67 konstatuojamojoje dalyje. Šiuose reglamentuose pabrėžiama, kad taikydamos BEPS priemonės visos kompetentingos institucijos pirmiausia turi atsižvelgti į geriausius vaiko

⁽⁷²⁾ VTK 2, 3, 6 ir 12 straipsniai.

⁽⁷³⁾ Chartijos 24 straipsnis.

⁽⁷⁴⁾ Žr. vaiko interesus pagal JT Vaiko teisių komiteto [Bendrąjį komentarą Nr. 14 \(2013\) dėl vaiko teisės pirmiausia atsižvelgti į jo \(jos\) interesus \(3 straipsnio 1 dalis\)](#), 2013 m. gegužės 29 d., CRC /C/GC/14, 2013 m. gegužės 29 d.

⁽⁷⁵⁾ JT Vaiko teisių komitetas, [Bendrasis komentaras Nr. 6 \(2005 m.\) dėl nelydimų ir atskirtų vaikų, esančių ne savo kilmės šalyje](#), CRC/GC/2005/6, 2005 m. rugsėjo 1 d., 80–88 punktai.

⁽⁷⁶⁾ JT Vaiko teisių komitetas, [Bendrasis komentaras Nr. 14 \(2013\) dėl vaiko teisės pirmiausia atsižvelgti į jo \(jos\) interesus \(3 straipsnio 1 dalis\)](#), 2013 m. gegužės 29 d., CRC /C/GC/14, 2013 m. gegužės 29 d.

interesus. Šis aspektas turi būti išlaikytas per visą prieglobsčio procedūrą. Be to, PSD (2024) išdėstytas vaiko interesų vertinimas taip pat taikomas prieglobsčio procedūrai ⁽⁷⁷⁾.

Vienas iš esminių vaiko interesų užtikrinimo aspektų yra šeimos vienovės išsaugojimas ⁽⁷⁸⁾. Kai tik įmanoma, nepilnamečiai turėtų likti su tėvais arba globėjais. Siekiant remti tai, pagal šeimos vienovės principą šeimas su nepilnamečiais reikia apgyvendinti jų konkrečius poreikius atitinkančioje aplinkoje, vengiant atskyrimo ir užtikrinant stabilumą. Tai taikytina ir tais atvejais, kai yra sulaikymo pagrindų, nes pagal šeimos vienovės principą šeimoms su nepilnamečiais būtina taikyti tinkamas sulaikymui alternatyvias priemones. Šiomis alternatyviomis priemonėmis turėtų būti užtikrinama, kad šeimos būtų apgyvendinamos jų poreikiams pritaikytoje aplinkoje ⁽⁷⁹⁾.

Kalbant apie PMVR, vaiko interesai apima susijusias PSD (2024) ⁽⁸⁰⁾ nuostatas. Būtina visapusiškai gerbti geriausius vaiko interesus ir šeimos vienovę ir tai integruoti vertinant geriausius vaiko interesus. Tai reiškia, kad visų procedūrų metu kuo labiau reikėtų atsižvelgti į šeimos gerovę ir vienovę ir tai išsaugoti.

Šeimos narių tapatybės nustatymas ir paieška yra esminiai šios sistemos elementai. Tikslas – užtikrinti, kad vykdant perkėlimo procedūras ir pasienio procedūras būtų išlaikyta šeimos vienovė ⁽⁸¹⁾. Institucijos privalo dėti visas pastangas, kad nustatytų šeimos narių tapatybę ir juos surastų, taip laikydamosi šeimos vienovės principo ir geriausių vaiko interesų. Šis procesas neturi kelti kokio nors pavojaus atitinkamam vaikui, šeimai arba šeimos narių paiešką atliksiantiems subjektams.

Kol vyksta paieška, atsakomybė už vaiką tenka priimančiajai valstybei. Todėl rizikos vertinimą reikėtų atlikti konkrečiais šeimos narių paieškos tikslais. Šis rizikos vertinimas turi būti įtrauktas į geriausių interesų vertinimą, atliekamą prieš paiešką, atsižvelgiant į tai, kad atliekant geriausių interesų vertinimą analizuojami tiek vaiko, tiek šeimos saugumo aspektai, galimybės atkurti kontaktą su šeima ir (arba) šeimos susijungimas, vaiko gerovė ir vaiko nuomonė pagal jo amžių ir brandą. Be to, visapusiškai atsižvelgiant į saugumo garantijas, taip pat reikėtų nustatyti konkrečias šeimos narių paieškos priemones, galimus subjektus ir galimus informacijos rinkimo būdus. Vaikas gali būti sujungtas su šeima tik tuo atveju, jeigu susijungimas atitinka jo geriausius interesus.

⁽⁷⁷⁾ PPR 22 straipsnio 2 dalis.

⁽⁷⁸⁾ Kiek įmanoma, turėtų būti išlaikyta šeimos vienovė (PPR 45 straipsnio 2 dalis ir 54 straipsnio 2 dalis).

⁽⁷⁹⁾ Kaip nurodyta PSD (2024) 40 konstatuojamojoje dalyje; joje nustatyta, kad nepilnamečių turinčios šeimos turi būti apgyvendinamos specialiai joms pritaikytose tinkamose apgyvendinimo vietose. Poreikis laikytis PSD (2024) reikalavimų taip pat nustatytas PPR 54 straipsnio 2 dalyje.

⁽⁸⁰⁾ PMVR 46 konstatuojamoji dalis ir 23 straipsnio 4 dalis.

⁽⁸¹⁾ Tai dar labiau sustiprinama nuostatomis, išdėstytais PMVR 70 konstatuojamojoje dalyje, 67 ir 68 straipsniuose ir PPR 45 straipsnyje.

Vaikų santuokos atvejai: geriausi vaiko interesai ir teisinės aplinkybės

Visais atvejais, kai viena iš santuokos šalių arba abi šalys yra nepilnamečiai, vertinant geriausius interesus būtina atsižvelgti į visus toliau nurodytus veiksnius.

Jei nelydimas nepilnametis yra susituokęs su suaugusiu asmeniu, kuris teisėtai gyvena valstybėje narėje, arba jeigu abu sutuoktiniai yra nepilnamečiai, santuoka paprastai vertinama remiantis nacionaliniais įstatymais ir tarptautiniais vaikų apsaugos ir gerovės standartais. **Šeimos narių paieškos ir susijungimo** srityje valstybės narės santuoką gali laikyti galiojančia tik tuo atveju, jeigu ji atitinka nacionalinės teisės aktus dėl tokių santuokų galiojimo ir jeigu sąjunga neprieštarauja geriausiems vaiko interesams.

Kai santuoka susijusi su nepilnamečiu, susituokusiu su suaugusiu asmeniu, būtina papildomai atsižvelgti į nepilnamečio gerovę ir visus apsaugos poreikius. Institucijos turi atidžiai įvertinti, ar paieška ir vėlesnis susijungimas atitinka geriausius nepilnamečio interesus, ypač tais atvejais, kai gali kilti susirūpinimas dėl išnaudojimo, prievartos arba kitos su santuoka susijusios rizikos. Tai apima vaikų apsaugos agentūrų ir atitinkamų organizacijų dalyvavimą, kad jos teiktų gaires ir užtikrintų, jog vykdant visus veiksmus pirmenybė būtų teikiama vaiko gerovei.

Jeigu abu sutuoktiniai yra nepilnamečiai, sąjunga gali būti vertinama ypač atsargiai, nes valstybės narės paprastai pabrėžia nepilnamečių apsaugojimą, o ne sąjungų, kuriose dalyvauja jauni asmenys, įforminimą. Tokiais atvejais paieška ir susijungimas būtų orientuoti į saugią, amžiui tinkamų gyvenimo sąlygų užtikrinimą abiem nepilnamečiams ir į apsaugos priemones, atitinkančias geriausius kiekvieno iš **vaikų interesus**. Šiuo atveju taip pat vadovaujamasi nacionaliniais įstatymais ir vaikų apsaugos principais, aiškiai sutelkiant dėmesį į nepilnamečių sveikatą, saugą ir asmeninį tobulėjimą, o ne į civilinės būklės patvirtinimą.

Rizikos vertinimas

Siekiant išvengti kokios nors žalos, visuose paieškos proceso etapuose reikėtų atsižvelgti į galimą riziką vaikui arba vaiko šeimos nariams. Siekiant tai užtikrinti, labai svarbu surinkti visą svarbią informaciją apie kilmės ir (arba) tranzito šalį, nustatant galimą riziką ir jos poveikio mažinimo priemones. Rengiantis vaikų susijungimui su šeima reikia atsižvelgti į poreikį apsaugoti juos nuo diskriminacijos, tikslinių išpuolių ir tolesnės prekybos žmonėmis tinklų represijų rizikos (žr. toliau pateiktus pavyzdžius). Jeigu dėl šeimos narių paieškos galėtų kilti pavojus vaikui arba jo šeimos nariams, byla turėtų būti perduota kompetentingiems subjektams, kad jie išnagrinėtų tarptautinės apsaugos poreikį ⁽⁸²⁾.

⁽⁸²⁾ TMO, UNICEF, TMO ir UNICEF strateginio bendradarbiavimo sistema (2022–2023 m.), [Šeimos narių paieškos ir vertinimo forma](#), 2022 m.

Toliau pateiktas nebaigtinis kai kurių aplinkybių, kurioms reikia skirti ypatingą dėmesį, sąrašas.

- **Atsakomųjų veiksmų rizika smurto artimoje aplinkoje atvejais.** Jei šeimoje esama smurto artimoje aplinkoje istorijos, atkūrus kontaktą vaikui gali būti padaryta papildoma žala. Labai svarbu įvertinti šeimos dinamiką ir užtikrinti vaikui saugią aplinką.
- **Dalyvavimas ginkluotame smurte.** Vaikai, kurie dalyvavo ginkluotame smurte prieš savo bendruomenę, susiduria su specifine rizika. Norint užtikrinti jų saugumą, būtina kruopščiai planuoti ir įtraukti specializuotas organizacijas.
- **Persekiojimas.** Jeigu vaikui arba jo šeimos nariams jų gimtojoje šalyje gresia persekiojimas, šeimos narių paieška gali sukelti jiems rimtų padarinių. Prieš inicijuojant kontaktą, labai svarbu įvertinti politinę aplinką ir galimas grėsmes. Pavyzdžiui, vaikams ir jų šeimoms, priklausantiems marginalizuotoms etninėms arba religinėms grupėms, gali kilti didesnė persekiojimo rizika. Vykdam šeimoms narių paieškos veiklą reikia atsižvelgti į šiuos veiksniai ir pirmenybę teikti dalyvaujančių asmenų saugumui ir anonimiškumui.
- **Prekyba žmonėmis ir jų išnaudojimas.** Dėl šeimos narių paieškos vaikas arba jo šeimos nariai gali susidurti su prekyautojų žmonėmis represijomis, ypač jei vaikas buvo liudytojas. Tokiais atvejais šeimos narių paieškos veikla turi būti atidžiai įvertinta, kad šeimai nekiltų papildomo pavojaus. Tais atvejais, kai vaikas yra tapęs prekybos žmonėmis auka, susisiekus su šeima galima netyčia įspėti prekyautojus žmonėmis apie vaiko buvimo vietą, todėl kyla pavojus ir vaikui, ir jo šeimai. Būtina atlikti išsamius rizikos vertinimus ir įtraukti kovos su prekyba žmonėmis organizacijas.

Susiję leidiniai

EASO, [Vaiko interesų apsaugos vykdant prieglobsčio procedūras praktinis vadovas](#), 2019 m. Šis vadovas padeda ES+ šalių institucijoms taikyti vaiko interesų užtikrinimo principą ir vykdant prieglobsčio procedūras didinti garantijas vaikams. Vadove pateikti pagrindiniai geriausių vaiko interesų elementai, atitinkamos garantijos, rekomendacijos, kaip praktiškai įvertinti interesus, ir pažeidžiamumo bei rizikos rodikliai.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA), [Be tėvų priežiūros likusių vaikų globa](#), 2014 m. birželio 30 d. Šiame vadove globėjams pateikta informacija apie tai, kaip atlikti interesų vertinimą arba užtikrinti, kad interesų vertinimą atliekančios institucijos atsižvelgtų į visus svarbius elementus.

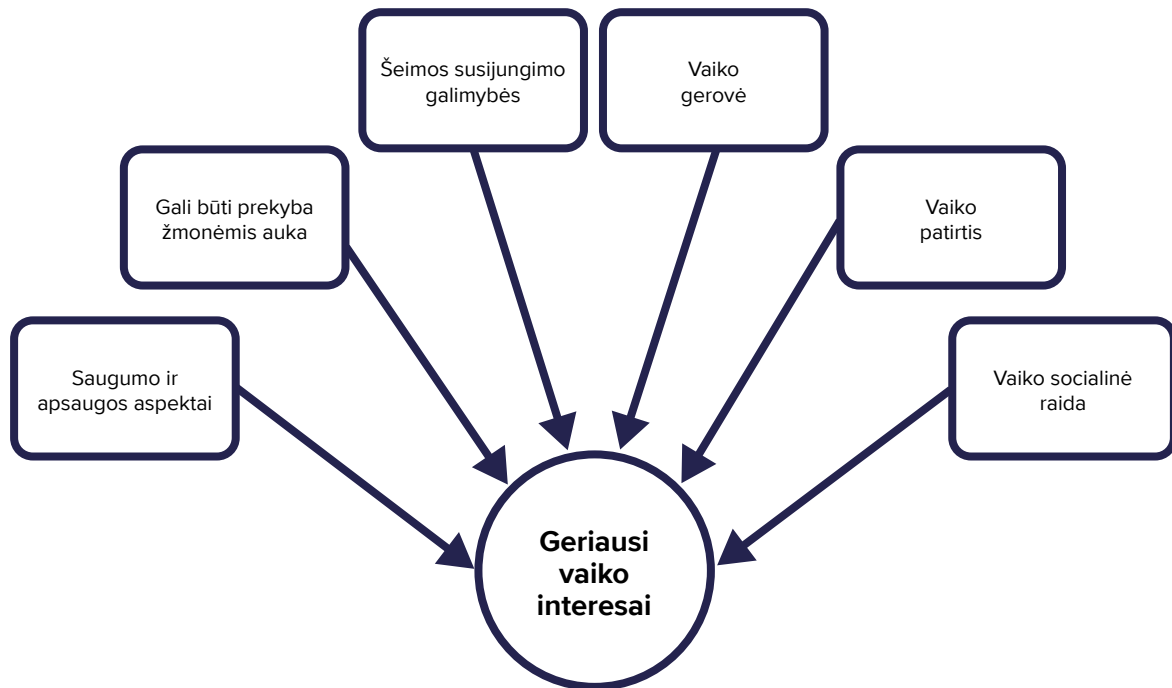

PR 15 konstatuojamoji dalis

Vertindamos, kas geriausiai atitinka vaiko interesus, valstybių narių institucijos visų pirma turėtų tinkamai atsižvelgti į šeimos vientisumo principą ir nepilnamečio gerovę ir socialinę raidą, kalbos įgūdžius, saugumą ir apsaugą ir į nepilnamečio nuomonę pagal jo amžių ir brandą.

1 paveikslas. Geriausių vaiko interesų sudedamosios dalys

Pagal PMVR reikalaujama, kad valdžios institucijos **pirmenybę teiktų** tarptautinės apsaugos prašymams, pateiktiems asmenų, turinčių šeimos narių ES+ šalyse. Tikimasi, kad tiek prašančiosios, tiek prašomosios šalys paspartins su šeimos vienviene susijusių prašymų nagrinėjimą ir perdavimą, užtikrindamos galimybę greitai pasinaudoti prieglobsčio procedūra. Institucijos turėtų būti lanksčios ir siekti kuo greičiau sujungti šeimos narius.

2.2. Procedūrinės garantijos

Šiame skirsnyje aprašytos procedūrinės garantijos, kuriomis siekiama užtikrinti pažeidžiamų asmenų, įskaitant nelydimus vaikus ir išlaikomus suaugusius asmenis, apsaugą ir gerovę ieškant šeimos narių. Šios garantijos yra suderintos su atitinkamomis teisinėmis priemonėmis ir privalomos teisinės galios neturinčiais teisės aktais. Pavyzdžiui, globėjo arba atstovo vaidmuo yra labai svarbus tiek vaikams, tiek išlaikomiems suaugusiems asmenims, kai taikoma, kad būtų galima suteikti informaciją, pagalbą ir atstovauti, jei reikia peržiūrėti sprendimą dėl šeimos narių paieškos.

Šios garantijos yra:

1. saugumas,
2. globėjas (atstovas),
3. informacija,
4. vaiko nuomonės išklausymas,
5. konfidencialumas,
6. duomenų apsauga,
7. šeimos ryšių tikrinimas,

8. abejotinų aplinkybių aiškinimas prašytojo naudai,
9. veiksminga teisinė gynyba.

Be to, šeimos vienovės principui tenka didelė svarba apsaugant prašytojo gerovę. Siekiant užtikrinti veiksmingą šių garantijų įgyvendinimą, labai svarbus atitinkamų subjektų bendradarbiavimas. Šiomis procedūrinėmis priemonėmis užtikrinama, kad šeimos narių paieškos tikslas būtų ne tik suvienyti šeimas, bet ir padaryti tai taip, kad būtų visapusiškai gerbiamos ir saugomos dalyvaujančių asmenų teisės.

2.2.1. Saugumas

Saugumas yra labai svarbus ieškant pažeidžiamų asmenų, ypač nelydimų vaikų ir išlaikomų suaugusiųjų, šeimos narių. Šeimos narių paieška turėtų būti vykdoma visapusiškai atsižvelgiant į saugumą⁽⁸³⁾. Be pirminio rizikos vertinimo, saugumas turi būti nuolat stebimas viso šeimos narių paieškos proceso metu. Be kita ko, reikia atsižvelgti į prašytojų fizinį ir emocinį saugumą, taip pat į galimą riziką ieškomiesiems šeimos nariams. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai gali kilti susirūpinimas dėl smurto šeimoje, prekybos žmonėmis arba kitų formų smurto ar prievartos. Kalbant apie nelydimus vaikus ir išlaikomus suaugusius asmenis, užtikrinant, kad vaikas suprastų galimą riziką pagal savo brandos lygį ir padedant jam išreikšti visą kylantį susirūpinimą, pagrindinis vaidmuo tenka globėjui arba atstovui. Taip pat išlaikomi suaugę asmenys, pavyzdžiui, asmenys, kuriems būdingas psichinis, fizinis arba emocinis pažeidžiamumas, turi būti prieinamai informuojami apie galimą riziką, o jų atstovas turi padėti jiems išreikšti susirūpinimą.

2.2.2. Globėjo paskyrimas

Pagal tarptautines konvencijas ir ES teisės aktus, yra nustatyta aiški pareiga teikti specialią apsaugą ir pagalbą kiekvienam vaikui, kuris laikinai arba visam laikui yra netekęs savo šeimos aplinkos. Tai ypač pabrėžiama VTK⁽⁸⁴⁾, ypatingą dėmesį skiriant pabėgėlių vaikų apsaugai. Tai sustiprinta naujaisiais ES prieglobsčio teisės aktais, nes jais nustatyta pareiga per visą prieglobsčio procesą nelydimiems vaikams būti paskyrus atstovą arba globėją.

⁽⁸³⁾ VTK 6 straipsnis.

⁽⁸⁴⁾ VTK 20 straipsnis ir 22 straipsnio 2 dalis.

FRA, *Be tėvų priežiūros likusių vaikų globa*, 2014 m. birželio 30 d.

Papildomos gairės dėl globėjo vaidmens ieškant šeimos narių pateiktos FRA vadove dėl be tėvų priežiūros likusių vaikų.

Globėjas atlieka tris skirtingas funkcijas, kai vaikas yra netekęs tėvų globos, kaip parodyta paveiksle.

Paskirto atstovo vaidmuo – labai svarbus. Iš tikrųjų, atstovas užtikrina, kad vaikas galėtų pasinaudoti savo teise būti išklausytam. Nuo pirminio tikrinimo etapo per visą prieglobsčio procedūrą atstovas yra atsakingas už tai, kad nelydimam nepilnamečiui būtų tinkamai atstovaujama ir padedama. Tai reiškia, kad reikia veikti atsižvelgiant į geriausius vaiko interesus, kai būtina, užtikrinant jo naudojimąsi savo veiksnumu ir atliekant svarbų vaidmenį ieškant šeimos narių, kad būtų išlaikyta šeimos vienovė.

Išlaikomi suaugę asmenys, kurie negeba atstovauti sau, taip pat turėtų laiku gauti paskirtojo atstovo pagalbą, kaip nustatyta nacionalinėse sistemose. Kalbant apie pažeidžiamas grupes, ypač išlaikomus suaugusius asmenis, taikant procedūrines garantijas reikia atsižvelgti į konkrečius poreikius ir sudėtingumą. Išlaikomiems suaugusiems asmenims gali būti reikalinga:

- **specialiai pritaikyta komunikacija** – informacija turėtų būti teikiama prieinamu būdu, atsižvelgiant į visas kognityvines, jutimo ar su kalba susijusias problemas;
- **pagalba priimant sprendimus** – atstovai turėtų padėti išlaikomiems suaugusiems asmenims priimti sprendimus, ypač kai jie supranta šeimos narių paieškos padarinius arba duoda sutikimą dėl konkrečių veiksmų;
- **reguliarus pasidomėjimas, kaip asmuo laikosi, ir pritaikymas** – siekiant užtikrinti išlaikomo suaugusio asmens gerovę, gali reikėti nuolat atlikti vertinimus ir, jei reikia, pritaikyti paramos mechanizmus.

Tais atvejais, kai išlaikomi suaugę asmenys nenori dalyvauti šeimos narių paieškos procese, jų prioritetus reikėtų atidžiai išnagrinėti. Atstovui gali tekti suderinti asmens savarankiškumą ir apsaugos aspektus, vadovaujantis interesų principu, panašiai kaip nelydimų vaikų atveju.

Pagal naująjį Migracijos ir prieglobsčio paktą, siekiant užtikrinti veiksmingą atstovų vaidmenį, neturėtų būti skiriami atstovai, kurie turi arba potencialiai galėtų turėti interesų konfliktą su nelydimų nepilnamečių interesais ⁽⁸⁵⁾. Be to, atstovai turi turėti tinkamą kvalifikaciją ir

⁽⁸⁵⁾ PSD (2024) 27 straipsnio 2 dalis; PPR 23 straipsnio 2 ir 3 dalys; PR 33 straipsnio 1 ir 4 dalys; EURODAC III reglamento 14 straipsnio 1 ir 3 dalys; Tikrinimo reglamento 13 straipsnio 4 dalis.

kompetenciją. Jie taip pat turi dalyvauti reguliariuose mokymuose, kad nuolat turėtų naujausią informaciją ir gebėtų teikti reikiamą paramą ⁽⁸⁶⁾. Be to, svarbu užtikrinti atstovavimo ⁽⁸⁷⁾ ir paramos nelydimiems nepilnamečiams tęstinumą. Į teisės aktų sistemą įtrauktos nuostatos dėl atstovų, kurie tinkamai nevykdo savo pareigų, peržiūros ir galimo pakeitimo ⁽⁸⁸⁾.

Atstovo užduotys yra plačios ir sustiprintos pagal BEPS, jos apima pagalbą registruojant ir pateikiant prieglobsčio prašymus, pasirengimą asmeniniams pokalbiams ir dalyvavimą juose, taip pat būtinos informacijos apie prieglobsčio procesą teikimą. Be to, atstovas atlieka labai svarbų vaidmenį ieškant šeimos narių, užtikrindamas, kad, kai įmanoma, būtų dedamos pastangos sujungti nepilnamečių su jo šeimos nariais. Pagal Per, globėjas taip pat turi pareigų, susijusių su pabėgėlio statuso panaikinimu ir nuolatine pagalba ieškant šeimos narių ⁽⁸⁹⁾.

Galiausiai, svarbu nustatyti patikimus atstovo veiklos stebėsenos ir priežiūros mechanizmus. Labai svarbu, kad administracinės arba teisminės institucijos reguliariai vykdytų priežiūrą. Visus nelydimų nepilnamečių skundus, pateiktus dėl jų atstovų, būtina atidžiai patikrinti. Tai apima užtikrinimą, kad nepilnamečiai galėtų konfidencialiai ir saugiai teikti skundus dėl savo atstovų, kaip nurodyta atitinkamuose PSD (2024), PR, PPR ir PMVR straipsniuose ⁽⁹⁰⁾.

Susiję EUAA ir FRA leidiniai

EUAA, FRA, [Praktinė priemonė globėjams. Prieglobsčio procedūra](#), 2023 m. spalio mėn., 2.3 skirsnis „Tarptautinės apsaugos prašymo pateikimas“.

2.2.3. Tinkamu būdu pateikta informacija

Siekiant užtikrinti veiksmingą vaikų ir išlaikomų suaugusių asmenų dalyvavimą, labai svarbu užtikrinti, kad jie būtų tinkamai informuojami apie savo teises ir pareigas šeimos narių paieškos proceso metu, taip pat apie visą pažangą ir rezultatus. Tai apima tiesioginį bendravimą arba informacijos teikimą padedant globėjui arba atstovui, remiantis nacionalinėmis procedūromis ir asmens gebėjimu suprasti.

Vaikams informacija turėtų būti teikiama pagal amžių tinkamu ir prieinamu formatu. VTK bendrajame komentare Nr. 6 pabrėžiama:

Kad vaikas galėtų išreikšti savo požiūrį ir norus remdamasis tinkamai suteikta informacija, labai svarbu, kad nelydimi ir atskirti vaikai už savo kilmės šalies ribų gautų visą aktualią informaciją apie, pavyzdžiui, savo teises, galimas paslaugas, įskaitant bendravimo priemones, prieglobsčio suteikimo procesą, šeimos narių paiešką ir padėtį savo kilmės šalyje ⁽⁹¹⁾.

⁽⁸⁶⁾ PPR 23 straipsnio 9 dalis, patvirtinta PSD 26 straipsnio 6 dalimi, PMVR 23 straipsnio 2 dalimi ir PR 33 straipsnio 2 dalies a punktu.

⁽⁸⁷⁾ Tikrinimo reglamento 25 konstatuojamoji dalis ir 13 straipsnio 4 dalis.

⁽⁸⁸⁾ PSD (2024) 27 straipsnio 8 dalis, PPR 23 straipsnio 9 dalies antra pastraipa.

⁽⁸⁹⁾ PR 33 straipsnio 2 dalies b ir c punktai.

⁽⁹⁰⁾ PSD (2024) 27 straipsnio 5 dalies a punktas; PR 33 straipsnio 4 dalis; PPR 23 straipsnio 5 dalies a punktas; PMVR 19 straipsnio 1 dalies r punktas.

⁽⁹¹⁾ JT Vaiko teisių komitetas, [Bendrasis komentaras Nr. 6 \(2005\) dėl nelydimų ir atskirtų vaikų, esančių ne savo kilmės šalyje](#), CRC/GC/2005/6, 2005 m. rugsėjo 1 d., 25 punktas.

Naujame migracijos ir prieglobsčio pakte nustatyti atnaujinti nepilnamečių informavimo reikalavimai. PPR 8 straipsnio 1 ir 2 dalyse ir PSD (2024) 5 straipsnyje nustatyta, kad informacija turi būti pateikta suprantama kalba arba kalba, kurią, kaip pagrįstai manoma, jie supranta. Ši informacija taip pat turi būti pateikiama vaikui suprantamu būdu, dalyvaujant vaiko atstovui, kad būtų užtikrintas aiškumas ir suprantamumas ⁽⁹²⁾.

Be to, PPR nustatyta, kad informacija turėtų būti teikiama specialiai nepilnamečiams parengtose atmintinėse ir medžiagoje ⁽⁹³⁾. Tuo siekiama, kad vaikas geriau suprastų tarptautinės apsaugos procedūrą, ir padedama iš vaiko veiksmingai gauti atitinkamą informaciją.

Suaugusiesiems asmenims skirta informacija turėtų būti pritaikyta jų kognityviniams ir emociniams poreikiams. Tai gali apimti kalbos supaprastinimą arba alternatyvių formatų naudojimą, atsižvelgiant į visus psichikos, jutimo ar su kalba susijusius sunkumus. Taip pat reikėtų atsižvelgti į pažeidžiamų asmenų nuomonę pagal jų amžių, brandą ir gebėjimus.

Visi pažeidžiami asmenys, įskaitant nelydimus vaikus, turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę visais jiems aktualiais klausimais. Vaiko nuomonei turėtų būti teikiama derama reikšmė, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą ⁽⁹⁴⁾. Pagal vaiko amžių ir brandą reikėtų tinkamai atsižvelgti į vaiko nuomonę apie patį šeimos narių paieškos procesą, taip pat į galimus rezultatus (šeimos ryšių patikrinimas, kontaktų atkūrimas, susijungimas su šeimos nariais ir pan.). PMVR 23 straipsnio 3 dalyje pabrėžta, kad nelydimo nepilnamečio atstovas turi dalyvauti visoje procedūroje. Joje išsamiai aprašytas atstovo pagalbos nepilnamečiui vaidmuo – teikia informaciją, susijusią su vaiko interesų vertinimu, užtikrina nepilnamečio teisę būti išklausytam ir remia jo bendradarbiavimą su kitais subjektais, pavyzdžiui, šeimos narių paieškos organizacijomis. Taip dalyvaujant turi būti laikomasi konfidencialumo įsipareigojimų nepilnamečio atžvilgiu.

Yra įvairių būdų, kaip vaikas gali pareikšti savo nuomonę apie šeimos narių paieškos procesą, ir vaikas neturėtų būti be reikalo ribojamas kuriuo nors procedūriniu momentu. Atsižvelgiant į nacionalinę sistemą ir atvejo aplinkybes, vaikas gali pareikšti savo nuomonę pokalbio metu, pateikdamas rašytinius pareiškimus arba kitomis priemonėmis, juos gali pateikti jis pats arba jo atstovas vaiko vardu. Pokalbius su nelydimais ir, kai taikytina, lydimais nepilnamečiais turi vesti asmenys, turintys reikiamų žinių apie nepilnamečių teises ir specialiuosius poreikius. Šie pokalbiai turėtų būti vedami atsižvelgiant į vaiko interesus ir aplinkybes, taip pat į nepilnamečių amžių ir brandą. Siekiant užtikrinti, kad būtų apsaugoti geriausi nepilnamečio interesai, šiuose pokalbiuose turi dalyvauti atstovas ir, kai taikytina, nepilnamečio patarėjas teisės klausimais ⁽⁹⁵⁾.

Siekiant užtikrinti, kad paieškos procesas būtų gerai suprantamas ir priimtinas vaikui, labai svarbu dažnai bendrauti vaikui patogiu būdu, paaiškinti paieškos procesą ir aktyviai išklausti vaiką bei jam rūpimus klausimus. Dėl to gali prireikti gauti **pagrįstą vaiko sutikimą**. Šis priimtinumas turėtų virsti aktyviu vaiko bendradarbiavimu visuose paieškos etapuose ir procesuose. Tai taip pat labai svarbu tam, kad būtų priimti paieškos rezultatai, kad ir kokie jie

⁽⁹²⁾ PSD (2024) 5 straipsnio 2 dalis; PPR 30 konstatuojamoji dalis, 8 straipsnio 2 dalis ir 23 straipsnio 2 dalies a punktas; PMVR 20 straipsnio 3 dalis.

⁽⁹³⁾ PPR 8 straipsnio 2 dalies a, ir d punktai ir 7 dalis.

⁽⁹⁴⁾ JT Vaiko teisių komitetas, *Bendrasis komentaras Nr. 12 (2009). Vaiko teisė būti išklausytam*, CRC/C/GC/12, 2009 m. liepos 20 d., 2009 m. liepos 1 d.

⁽⁹⁵⁾ PMVR 22 straipsnio 4 dalis.

būtų, ir kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos vaikui dalyvauti atitinkamose tolesnėse procedūrose, pavyzdžiui, šeimos ryšių atkūrimo arba šeimos susijungimo procedūrose.

Jei įvertinama, kad šeimos narių paieška atitinka geriausius vaiko interesus, tačiau vaikas atsisako su tuo sutikti, globėjas arba atstovas vis tiek gali duoti sutikimą atlikti šeimos narių paiešką. Tačiau atstovas turi deramai pranešti vaikui apie tai, kad nebūtų pakenkta tarpusavio pasitikėjimu grindžiamiems santykiams ⁽⁹⁶⁾.

Išlaikomi suaugę asmenys taip pat turėtų turėti galimybę išreikšti savo pageidavimus, ypač kai tai susiję su šeimos narių paieška ir susijungimu. Turėtų būti kuo labiau gerbiamas asmens savarankiškumas, o prireikus sprendimai turėtų būti grindžiami vaiko interesais ir palaikomi atstovo. Taikant šį aktyvaus klausymosi ir pažeidžiamų asmenų nuomonės vertinimo metodą užtikrinama, kad vykstant šeimos narių paieškos procesui jie būtų informuojami ir gerbiami. Juo taip pat skatinamas jų dalyvavimas tolesniuose etapuose, pavyzdžiui, šeimos kontaktų atkūrimo arba susijungimo, procesą derinant su jų teisėmis ir interesais.

2.2.4. Konfidencialumas

Konfidencialumas siejamas su informacijos tvarkymu. Kai informacija laikoma konfidencialia, ja galima dalytis tik gavus informacijos subjekto sutikimą arba, jei tai leidžiama pagal nacionalinę teisę, ja galima dalytis su įgaliotomis šalimis. Dalijamasi tik tokia informacija, kuri šioms šalims reikalinga jų funkcijoms vykdyti. Jei dalytis informacija neleidžiama pagal teisės aktus, informacijos turėtojai reikės asmens sutikimo, kad būtų dalijamasi informacija su kita šalimi. Prieš atskleidžiant neskelbtiną informaciją, pagal prašytojo amžių tinkamu būdu turi būti gautas jo sutikimas, kad šia informacija būtų dalijamasi.

Konfidencialumo principas iš esmės susijęs su saugumo aspektais. Kaip svarbios apsaugos priemonės šeimos narių paieškos procese turi būti taikomos saugumo ir konfidencialumo garantijos, ypač tais atvejais, kai nelydimam vaikui gali reikėti tarptautinės apsaugos.

Šeimos narių paieškos procese konfidencialumo taisyklė taikoma ne tik su vaiku susijusiai informacijai, bet ir asmenų, kuriems šis procesas (šeimos narių paieškos ir pan.) daro poveikį, asmens duomenims. Vaiko teisių komiteto Bendrajame komentare Nr. 6 pabrėžta:

reikėtų ypatingai atsižvelgti, kad nebūtų sukeliamas pavojus vaiko kilmės šalyje vis dar esantiems asmenims, ypač vaiko šeimos nariams ⁽⁹⁷⁾.

Į šią aplinkybę reikia papildomai atsižvelgti, kai vaiko, kuris yra tarptautinės apsaugos prašytojas, šeimos narių ieškoma kilmės šalyje. Geriausių interesų vertinimas visada turėtų būti atliekamas prieš pradedant paiešką ir priimant kokį nors sprendimą dėl šeimos narių paieškos rezultatų, ypač jei svarstoma galimybė atkurti šeimos ryšius.

Kaip pabrėžta Vaiko teisių komiteto Bendrajame komentare Nr. 6, vykdamt paieškos veiklą neturėtų būti daroma nuorodų į vaiko kaip prieglobsčio prašančio asmens ar pabėgėlio

⁽⁹⁶⁾ UNHCR, [Safe and Sound: what states can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe](#) (Saugūs ir sveiki: ką valstybės gali padaryti, kad užtikrintų nelydimų ir atskirtų vaikų interesus Europoje), 2014 m. spalio mėn.

⁽⁹⁷⁾ JT Vaiko teisių komitetas, [Bendrasis komentaras Nr. 6 \(2005\) dėl nelydimų ir atskirtų vaikų, esančių ne savo kilmės šalyje](#), CRC/GC/2005/6, 2005 m. rugsėjo 1 d., 30 punktas.

statusą⁽⁹⁸⁾. Kilmės šalyje likusių vaiko šeimos narių saugumui gali kilti pavojus, jeigu bus nesilaikoma konfidencialumo principo, ir vaikas gali tapti pabėgėliu *sur place*⁽⁹⁹⁾.

Neigiami konfidencialumo principo pažeidimo, susijusio su informacija, surinkta vykstant šeimos narių paieškos procedūrai, įskaitant informaciją, surinktą amžiaus nustatymo tikslais, padariniai gali labai pakenkti ne tik konkrečiam vaikui ir jo šeimai, bet ir prieglobsčio sistemos vientisumui.

2.2.5. Duomenų apsauga

Pagal ES teisę, asmens duomenys gali būti tvarkomi tik laikantis griežtų sąlygų. Organizacijos, renkančios ir tvarkančios asmens duomenis, turi užtikrinti, kad duomenys būtų apsaugoti nuo netinkamo naudojimo ir tvarkomi gerbiant asmenų, su kuriais tie duomenys susiję, teises. Šeimos narių paieška yra procesas, pagrįstas asmens duomenų tvarkymu, ir daugeliu atvejų tvarkomi duomenys yra neskelbtini arba dėl netinkamo jų naudojimo gali kilti pavojus procese dalyvaujantiems asmenims.

Šeimos narių paieškos procesas turėtų būti vykdomas konfidencialiai ir visapusiškai laikantis pagrindinių ES duomenų apsaugos teisėje nustatytų principų⁽¹⁰⁰⁾.

Prieglobsčio prašytojai ir jų globėjai arba atstovai turėtų būti informuojami apie duomenis, kurie bus renkami, ir apie atitinkamą nacionalinės teisės sistemą, kuria tai reglamentuojama.

2.2.6. Šeimos ryšių tikrinimas

Šeimos ryšių autentiškumo nustatymas yra itin svarbi nelydimų vaikų ir išlaikomų suaugusių asmenų, dalyvaujančių ieškant šeimos narių, apsaugos priemonė. Užtikrinus, kad tikrinimo procesai būtų nuodugnūs, tačiau būtų gerbiamos asmens aplinkybės, lengviau apsaugoti jo geriausius interesus ir kartu užtikrinti jo teises.

Tikrinant šeimos ryšius gali būti taikomi įvairūs metodai – nuo įrodymų rinkimo iki DNR tyrimų **kraštutiniu atveju**. Iš tikrųjų, jeigu yra pakankamai įrodymų, tikrinimo tikslais neturėtų būti reikalaujama atlikti DNR tyrimų arba taikyti kitų invazinių metodų. Pagal PMVR⁽¹⁰¹⁾, turėtų pakakti netiesioginių įrodymų, kai jie yra „nuoseklūs, patikrinami ir pakankamai išsamūs, kad būtų galima nustatyti atsakomybę už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą“.

⁽⁹⁸⁾ JT Vaiko teisių komitetas, [Bendrasis komentaras Nr. 6 \(2005\) dėl nelydimų ir atskirtų vaikų, esančių ne savo kilmės šalyje](#), CRC/GC/2005/6, 2005 m. rugsėjo 1 d., 80 punktas.

⁽⁹⁹⁾ Pabėgėliai *sur place* yra asmenys, kurie iš savo kilmės šalies išvyksta dėl priežasčių, nesusijusių su tarptautine apsauga, ir kurie vėliau, jau išvykę, vis dėlto gali pagrįstai baimintis būti persekiojami ar patirti didelę žalą savo šalyje.

⁽¹⁰⁰⁾ Daugiau informacijos apie duomenų apsaugą galima rasti FRA parengtame [Europos duomenų apsaugos teisės vadove](#), 2018 m. gegužės 25 d.

⁽¹⁰¹⁾ PMVR 54 konstatuojamoji dalis.

Kokius įrodymus galima rinkti?

- **Dokumentiniai įrodymai.** Tai apima gimimo liudijimus, šeimos knygas ir pasus, kuriuose nurodyti šeimos ryšiai.
- **Netiesioginiai įrodymai.** Prieglobsčio prašytojo ir šeimos narių pareiškimai gali paaikškinti aplinkybes ir padėti atlikti tikrinimą. Pavyzdžiui, rašytiniai ir (arba) žodiniai pareiškimai, pokalbiai su šeimos nariais (pavyzdžiui, bendro šeimos medžio sudarymas, vienu metu vykstant keliems pokalbiams) arba padėties užsienyje tyrimai. Vaiko pareiškimus galima pagrįsti patvirtinamaisiais įrodymais, pavyzdžiui, dokumentais, audiovizualine medžiaga, kokiais nors dokumentais arba fiziniais įrodymais (pavyzdžiui, diplomais, nuotraukomis ir pinigų pervedimo įrodymais) arba konkrečių faktų žinojimu.
- **Įrašai ir nuotraukos.** Kaip įrodymai taip pat gali būti naudojami oficialūs įrašai iš ES+ šalių, nuotraukos, bendravimo įrodymai ir liudytojų parodymai ⁽¹⁰²⁾.

Tikrinant šeimos ryšius svarbu atsižvelgti į **rizikos mažinimą**. Tai reiškia, kad pasirinktų šeimos ryšių nagrinėjimas negali kelti pavojaus vaikui ar suaugusiam asmeniui arba šeimos nariams. Pavyzdžiui, susisiekti su kilmės šalies institucijomis gali būti netinkama, kai asmuo yra pabėgėlis arba tarptautinės apsaugos prašantis asmuo. Be to, jei kyla koks nors susirūpinimas dėl galimos rizikos vaikui arba šeimos nariams, pavyzdžiui, prekybos žmonėmis ar kitų pavojų, reikėtų imtis papildomų atsargumo priemonių, kad būtų išvengta šių grėsmių.

Kitas svarbus aspektas yra **abejotinų aplinkybių aiškinimas prašytojo naudai**. Jei prieglobsčio prašytojai negali pateikti šeimos ryšių dokumentinių įrodymų, nacionalinės institucijos turi atsižvelgti į jų pareiškimus ir kitus turimus įrodymus. Institucijos negali atmesti šeimos ryšių buvimo remdamosi vien tuo, kad trūksta dokumentinių įrodymų: turi būti taikomas abejotinų aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principas. Šiuo atžvilgiu reikėtų remtis šeimos susijungimo direktyva ⁽¹⁰³⁾, nes joje pateikta gairių dėl sąlygų, kurios turi būti taikomos tarptautinės apsaugos gavėjų šeimos susijungimui. Pagal Europos Komisijos direktyvos dėl teisės į šeimos susijungimą taikymo gaires ⁽¹⁰⁴⁾, tokiais atvejais valstybės narės privalo atsižvelgti į kitus šeimos ryšių buvimo įrodymus. Tie kiti įrodymai turi būti vertinami pagal nacionalinę teisę, o valstybės narės turėtų priimti aiškias taisykles, kuriomis būtų reglamentuojami šie su įrodymais susiję reikalavimai.

Tačiau net taikant abejotinų aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principą nereikėtų visiškai atsisakyti pastangų patikrinti šeimos ryšius. Turėtų būti **laikomasi subalansuoto požiūrio** taikant įvairius šeimos ryšių patvirtinimo metodus, pavyzdžiui, dokumentinius įrodymus, prieglobsčio prašytojo ir šeimos narių pareiškimus, pokalbius ir visą susijusią netiesioginę arba kontekstinę informaciją.

⁽¹⁰²⁾ PMVR 54 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁰³⁾ 2003 m. rugsėjo 22 d. [Tarybos direktyva 2003/86/EB](#) dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003 10 3).

⁽¹⁰⁴⁾ [Komisijos komunikatas](#) Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą taikymo gairių, Briuselis, COM/2014/0210 final, 2014 m.

2.2.7. Veiksminga teisinė gynyba

Kalbant apie šeimos narių paiešką, ES teisėje nėra aiškiai nustatyta autonominė teisė apskųsti sprendimus dėl šeimos narių paieškos atskirai nuo sprendimo dėl tarptautinės apsaugos prašymo. Taigi taikomos nacionalinės taisyklės. Be to, nėra konkrečios teisinės prievolės šeimos narių paieškos procesą inicijuoti arba užbaigti rašytiniu sprendimu. Tačiau praktiškai, įvertinus geriausius vaiko interesus, gali būti priimtas sprendimas inicijuoti šeimos narių paiešką arba jos neinicijuoti. Šeimos narių paieškos rezultatai paprastai matyti tarptautinės apsaugos prašyme pateiktame geriausių interesų vertinime.

Nors atskiras apeliacinis skundas negali būti pateiktas, procedūrinės garantijos, susijusios su sprendimų ginčijimu tarptautinės apsaugos procedūroje (įskaitant sprendimus dėl perdavimo pagal PMVR ⁽¹⁰⁵⁾), taikomos ir šeimos narių paieškos procesams ⁽¹⁰⁶⁾. Šiomis aplinkybėmis veiksminga teisių gynimo priemonė užtikrinama toliau nurodytomis apsaugos priemonėmis.

- Visiems asmenims, įskaitant nelydimus vaikus ir jų globėją arba atstovą, turi būti suteikta teisinė ir procedūrinė informacija apie šeimos narių paieškos rezultatų arba sprendimo dėl perdavimo ginčijimą.
- Sprendimai turi būti motyvuoti (įskaitant faktines aplinkybes ir teisinius motyvus), pagrįsti ir paaiškinti. Kai atvejai yra susiję su vaikais, sprendimuose turėtų būti aiškiai nurodyti atitinkami geriausių interesų vertinimo elementai ir tai, kaip į juos buvo atsižvelgta siekiant nustatyti geriausius vaiko interesus.
- Pagrįstas laikotarpis turėtų būti toks, kad prašytojai galėtų pasinaudoti savo teise į veiksmingą teisinę gynybą. Institucijos turėtų pateikti informaciją apie skundo pateikimo arba prašymo atlikti peržiūrą pateikimo sąlygas ir terminus.
- Teisinė pagalba ir atstovavimas turėtų būti teikiami nemokamai, laikantis taikomų sąlygų.

Prireikus vertimo žodžiu, jis turėtų būti teikiamas nemokamai.

2.2.8. Institucijų ir organizacijų bendradarbiavimas

Šeimos narių paieškos procese nacionaliniu lygmeniu gali dalyvauti įvairūs instituciniai subjektai, pavyzdžiui, sprendžiančioji institucija, už PMVR procedūrą atsakinga institucija arba skyrius, priėmimo institucija arba skyrius, socialinės tarnybos ir kt. Bendradarbiavimas yra labai svarbus siekiant užtikrinti šeimos narių paieškos pastangų veiksmingumą, taip pat siekiant užtikrinti, kad būtų visapusiškai atsižvelgiama į geriausius vaiko interesus.

Nors nacionalinių institucijų įgaliojimai ir skiriasi, jos taip pat gali prašyti tarptautinių tarpvyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų arba kitų atitinkamų organizacijų, turinčių patirties šeimos narių paieškos srityje, pagalbos ⁽¹⁰⁷⁾. Gali būti labai naudinga į susijungimo

⁽¹⁰⁵⁾ PMVR 19 straipsnio k punktas.

⁽¹⁰⁶⁾ Daugiau informacijos galima rasti JT Vaiko teisių komiteto [Bendrajame komentare Nr. 14 \(2013\) dėl vaiko teisės pirmiausia atsižvelgti į jo \(jos\) interesus \(3 straipsnio 1 dalis\)](#), 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, 2013 m. gegužės 29 d.

⁽¹⁰⁷⁾ Daugiau informacijos galima rasti JT Vaiko teisių komiteto [Bendrajame komentare Nr. 14 \(2013\) dėl vaiko teisės pirmiausia atsižvelgti į jo \(jos\) interesus \(3 straipsnio 1 dalis\)](#), 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14, 2013 m. gegužės 29 d.

procesą įtraukti šeimos narių paieškos arba tarptautines organizacijas. Šios organizacijos dažnai gali veiksmingiau užmegzti ryšius su šeimos nariais. Tais atvejais, kai šeimos nario buvimo vieta negali būti iš karto nustatyta, jos gali pasinaudoti savo tinklais ir bendradarbiauti su šalies organizacijomis partnerėmis, kad padėtų atlikti paiešką. Be to, šios organizacijos atlieka labai svarbų vaidmenį stiprindamos ir vaiko, ir šeimos narių pasitikėjimą, o šis yra labai svarbus sėkmingam šeimos susijungimo procesui. Valstybės narės gali toliau organizuoti arba palengvinti nepilnamečio prieigą prie tokių organizacijų teikiamų paieškos paslaugų ⁽¹⁰⁸⁾.

Šeimos narių paieška taip pat turėtų būti grindžiama ES+ šalių bendradarbiavimu ir atsakomybės pasidalijimu, o kai kuriais atvejais – bendradarbiavimu su kilmės ir tranzito šalimis, jeigu tai nekelia pavojaus ieškančiajam ir susijusiems šeimos nariams. Bendras požiūris, didesnis nuoseklumas ir glaudesnis ES+ ir trečiųjų šalių bendradarbiavimas atitinka bendrą ES politiką.

⁽¹⁰⁸⁾ PMVR 23 straipsnio 3 dalis.

3. Šeimos narių paieškos procedūra

Šiame skyriuje analizuojami pagrindiniai šeimos narių paieškos proceso etapai. Šeimos narių paieškos procesą galima nagrinėti iš dviejų perspektyvų:

- kai jis vykdomas pagal PMVR procedūrą ir ES+ šalyse ir
- kai jis vykdomas kilmės arba trečiojoje šalyje taikant tarptautinės apsaugos procedūrą arba vykdant tolesnius veiksmus.

Šiose gairėse šeimos narių paieškos procesas pagal PMVR paminėtas siekiant apžvelgti įvairias galimybes, tačiau pati procedūra išsamiau išdėstyta [II dalyje](#).

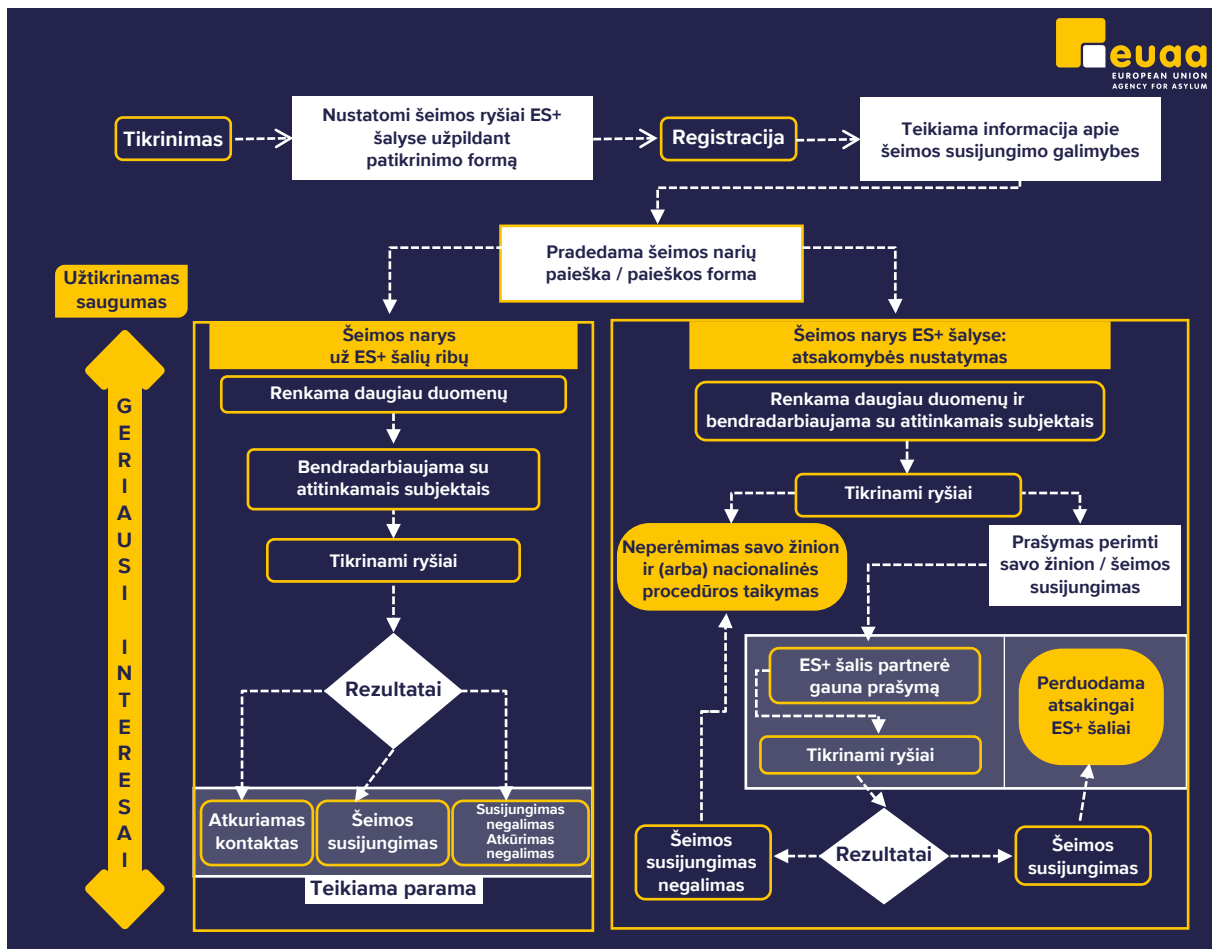
Visuose šeimos narių paieškos ir šeimos susijungimo proceso etapuose svarbiausia atsižvelgti į koordinavimo ir planavimo poreikį valstybės narės lygmeniu. Tai – įvairius sektorius apimantys planai, susiję su materialine, finansine ir technine parama, kad būtų atsižvelgta į visus šeimos narių paieškos etapus.

Šeimos narių paieškos proceso struktūrinė schema

Šeimos narių paieška yra neatsiejama visos prašytojo bylos valdymo dalis, ypač kai tai susiję su vaiku. Tokiais atvejais vaikų apsaugos institucijos turėtų imtis aktyvaus vaidmens, kad būtų užtikrintas geresnis bendro bylų valdymo proceso koordinavimas. Jų dalyvavimas padeda ginti vaiko interesus, o šie yra visų veiksmų, kurių imamasi, pagrindas. Tačiau šiose gairėse daugiausia dėmesio skiriama tik pačiai šeimos narių paieškos eigai, pripažįstant, kad šis procesas yra viena iš platesnės bylų valdymo sistemos, kuriai reikalingas įvairių suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimas, sudedamųjų dalių. Struktūrinėje schemoje parodyta šeimos narių paieškos, vykdant bendrą tarptautinės apsaugos procedūrą, procedūrinė eiga.

2 paveikslas. Šeimos narių paieškos proceso struktūrinė schema

Šeimos narių paieškos procesą sudaro tarpusavyje susiję, nors ir skirtingi, etapai, vykdomi pagal nenutrūkstamą procedūrinę eigą, apimančią įvairius svarbius aspektus. Visi veiksmai nuo pirminio sprendimo pradėti šeimos narių paiešką, priimamo, kai asmuo kreipiasi dėl tarptautinės apsaugos, iki aktyvios paieškos ir galimo rezultato yra dalis visapusiško požiūrio, kuriuo siekiama užtikrinti vaiko gerovę.

Pradiniuose etapuose, prieš atlikdamos šeimos narių paiešką, institucijos turi užtikrinti, kad būtų imtasi visų būtinų veiksmų vaikui informuoti ir parengti, kartu atkreipdamos dėmesį į jo požiūrį, amžių ir brandą. Šis pasiruošimas yra sudėtingesnio šeimos narių paieškos proceso ES+ šalyse arba kilmės šalyje ar trečiosiose šalyse pagrindas.

Pradėjus šeimos narių paiešką, taikomi metodai ir dalyvaujantys subjektai gali skirtis, ir tai priklausys nuo šeimos narių buvimo vietos. Ar paieška vykdoma pagal PMVR ES+ šalyse, ar tai apima tarptautinį bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis, viso proceso metu yra svarbiausia išlaikyti visa apimančius principus bei apsaugos priemones ir geriausius vaiko interesus.

Nors procedūriniai aspektai gali skirtis atsižvelgiant į šeimos narių buvimo vietą, visu procesu siekiama vieno tikslo – sujungti vaiką su šeima taip, kad būtų gerbiamos jo teisės ir skatinama jo ilgalaikė gerovė. Tiek parengiamieji veiksmai, tiek aktyvios paieškos pastangos yra neatskiriama platesnės šeimos narių paieškos procedūros dalis. Toliau pateikti tinkamiausi žingsniai, kurių reikia laikytis.

3.1. Prieš šeimos narių paiešką

Šiose gairėse konkrečiai nagrinėjamas šeimos narių paieškos, susijusios su tarptautinės apsaugos prašytojais, klausimas. Norint inicijuoti šeimos narių paiešką pagal PMVR, pakaktų užregistruoti tarptautinės apsaugos prašymą.

Kalbant apie pažeidžiamus asmenis, sprendimas inicijuoti šeimos narių paiešką visada turėtų būti priimamas atsižvelgiant į geriausius jų interesus. Šis sprendimas paprastai priimamas bendradarbiaujant su asmens atstovu (globėju arba teisiniu atstovu), nacionalinėmis institucijomis ir atitinkamomis organizacijomis. Konkretūs su išlaikomais suaugusiais asmenimis susiję aspektai, be kita ko, yra pagarba jų savarankiškumui, privatumui ir visiems specialiesiems poreikiams, susijusiems su jų pažeidžiamumu. Kalbant apie vaikus, sprendimą pradėti šeimos narių paiešką paprastai priima vaiko atstovas, bendradarbiaudamas su nacionalinėmis institucijomis ir atitinkamomis organizacijomis.

Kai pažeidžiamas prašytojas, pavyzdžiui, nelydimas vaikas arba išlaikomas suaugęs asmuo, prašo tarptautinės apsaugos, taikomi šie punktai.

1. Prašytojas turėtų būti perduotas kompetentingoms institucijoms, atsakingoms už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, – tai daroma PMVR tikslais arba kai valstybė prašymą nagrinėja kaip atsakinga valstybė.
2. Turėtų būti užtikrinta, kad būtų paskirtas atstovas ⁽¹⁰⁹⁾.
3. Prašytojas turėtų būti kuo anksčiau informuojamas apie šeimos narių paieškos procesą. Informacija turėtų būti pritaikyta pagal jų supratimo lygį, taip pat reikėtų atsižvelgti ir į vaikų, ir į suaugusiųjų nuomonę. Atsižvelgiant į nacionalinę struktūrą, informaciją galėtų teikti nacionalinės institucijos, įgaliotos organizacijos arba prašytojo atstovas.
4. Vis dėlto valstybei tenka atsakomybė užtikrinti, kad prašytojas visiškai suprastų šeimos narių paieškos procesą. Informacijos gavimas ir proceso supratimas prašytojui dar labiau padėtų pateikti informaciją, kurios reikia norint pradėti šeimos narių paiešką.
5. Per pradinius susitikimus, pavyzdžiui, per pirmąjį kontaktą ir rengiant prašymą, atsakingas pareigūnas paprastai renka informaciją, kuri bus naudinga toliau vykstant procesui. Tikrinimo formose ⁽¹¹⁰⁾ ir specialioje formoje ⁽¹¹¹⁾ galima apibendrinti informaciją apie šeimos narius, kad nukreipimas būtų lengvesnis.

⁽¹⁰⁹⁾ Tikrinimo reglamento 13 straipsnio 3 dalis.

⁽¹¹⁰⁾ Tikrinimo reglamento 17 straipsnis.

⁽¹¹¹⁾ Žr. EUAA, [Šeimos narių paieškos forma. Suaugęs asmuo](#), 2025 m., ir EUAA, [Šeimos narių paieškos forma. Vaikas](#), 2025 m.

Paskirtasis **atstovas arba globėjas** atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant, kad pirmiau nurodytų veiksmų būtų imamasi pirmiausia atsižvelgiant į vaiko interesus ir laikantis konkrečių procesinių garantijų, taikomų nelydimiems vaikams pagal tarptautinės apsaugos procedūrą. Jie taip pat atlieka svarbų vaidmenį teikiant informaciją ir padedant prašytojui, kai renkama būtina informacija šeimos narių paieškos tikslais, visada atsižvelgiant į jo interesus.

Svarbu, kad ankstyvaisiais tarptautinės apsaugos procedūros etapais ir prieš pradedant šeimos narių paiešką būtų visapusiškai atsižvelgta į **prašytojo nuomonę** pagal jo amžių ir brandą. Į vaiko nuomonę turėtų būti atsižvelgta, ji turėtų būti įvertinta atsižvelgiant į įvairius geriausių vaiko interesų vertinimo elementus ir turėtų padėti nustatyti, ar reikėtų inicijuoti šeimos narių paiešką.

Jei institucijos žino apie šeimos narius kitoje valstybėje narėje, tačiau nelydimas vaikas arba išlaikomas suaugęs asmuo nesutinka, kad būtų inicijuota šeimos narių paieška, į jų nuomonę turėtų būti atidžiai atsižvelgta pagal jų amžių, brandą ir geriausius interesus. Nors skatinama imtis šeimos narių paieškos siekiant palaikyti gerovę ir šeimos vienovę, šiame procese turėtų būti gerbiamas asmens savarankiškumas ir norai, ypač jeigu šeimos narių paieška galėtų turėti neigiamos įtakos jo gerovei. Tokiais atvejais paskirtasis atstovas arba globėjas, bendradarbiaudamas su nacionalinėmis institucijomis, turėtų įvertinti tokio nenoro priežastis, atsižvelgdamas į visą galimą riziką, jautrius arba konkrečius pažeidžiamumo aspektus.

Kalbant tiek apie vaikus, tiek apie išlaikomus suaugusius asmenis, išsamus geriausių interesų vertinimas, įskaitant atitinkamų organizacijų indėlį, yra labai svarbus siekiant nustatyti, ar šeimos narių paieška turėtų būti vykdoma taip, kad būtų gerbiami asmens pageidavimai ir apsaugotos jo teisės. Galiausiai, nors šeimos narių paieška padeda užtikrinti šeimos vienovę, sprendimas judėti toliau visada turėtų būti grindžiamas geriausiais asmens interesais. Jei paieška galėtų būti naudinga asmeniui, tačiau jis vis tiek abejoja, institucijos gali apsvarstyti galimybę vėliau, kintant aplinkybėms arba perspektyvoms, peržiūrėti galimybę užtikrindamos, kad visos paieškos pastangos atitiktų konfidencialumo protokolus, apsaugos priemones ir konkrečius asmens poreikius.

Siekdami užtikrinti vaiko galimybę pasinaudoti tarptautinės apsaugos procedūra ir užtikrinti, kad būtų sudarytos tinkamos priėmimo sąlygos, taip pat inicijuoti šeimos narių paiešką⁽¹²⁾, įvairūs subjektai dažnai turi keistis informacija. Keitimasis informacija turėtų vykti visapusiškai atsižvelgiant į **konfidencialumo** principą, o visa informacija, kuria dalijamasi prieglobsčio srityje, turėtų būti tvarkoma rūpestingai, atsižvelgiant į vaiko ir kitų dalyvaujančių asmenų (šeimos narių) saugumą.

3.2. Šeimos narių paieškos vykdymas

Teritorinė taikymo sritis, dalyvaujantys subjektai, taikomi metodai ir šeimos narių paieškos proceso tikslas gali skirtis atsižvelgiant į tai, kur yra šeimos nariai. Šiame skirsnyje nagrinėjami įvairūs scenarijai. Gali būti, kad reikia surasti kelis šeimos narius ir, atsižvelgiant į jų buvimo vietą, vienu metu gali reikėti vykdyti kelias procedūras.

⁽¹²⁾ Informacija turėtų būti keičiamasi tik laikantis nacionalinės ir ES teisės aktų dėl duomenų apsaugos, visų pirma – 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamento \(ES\) Nr. 2018/1725](#) dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, įstaigoms, įstaigoms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 295, 2018 11 21).

Konkretūs šeimos narių paieškos metodai priklauso nuo nacionalinės teisės aktų, institucinių sistemų ir kiekvieno atvejo aplinkybių. Taikant šiuos metodus gali aktyviai dalyvauti vaiko atstovas, valstybės socialinės tarnybos, kitų ES+ šalių socialinės tarnybos arba kilmės šalies socialinės tarnybos. Be to, tarptautinės, tarpvyriausybės ir nevyriausybės organizacijos gali teikti neįkainojamą pagalbą, ypač tais atvejais, kai šeimos narių paieška vykdoma kilmės arba trečiojoje šalyje. Ši pagalba gali apimti bendravimą su šeimos nariais, pokalbius, jei įmanoma, ir kitus būtinus veiksmus.

3.2.1. Šeimos narių paieška ES+ šalyse

Kai šeimos narys yra ES+ šalyje, šeimos narių paieška pagal PMVR yra labai svarbi siekiant užtikrinti, kad prieglobsčio prašantys asmenys susijungtų su savo giminaičiais, kurie jau yra ES+ teritorijoje. Prašytojai turi prašyti prieglobsčio pirmojoje ES šalyje, į kurią atvyksta, ir būti joje, kol bus nustatyta už jų atvejį atsakinga valstybė narė. Pagrindinis kriterijus yra šeimos ryšiai, pirmenybę teikiant prašytojų susijungimui su ES įsikūrusiais šeimos nariais. Institucijoms pavesta teikti informaciją apie šeimos narių paiešką, padėti nelydimiems nepilnamečiams ir teikti pirmenybę šeimos susijungimui, kad būtų užtikrintos veiksmingos prieglobsčio procedūros.

Pagrindiniai įsipareigojimai yra šie:

- informuoti prašytoją apie šeimos narių paieškos galimybes ir jo teises prašyti šeimos narių paieškos formos ⁽¹¹³⁾, taip pat apie galimą nacionalinių ir tarptautinių organizacijų paramą;
- pateikti išsamią informaciją apie asmeninio pokalbio procesą, pabrėžiant būtinybę pateikti informaciją, susijusią su atsakingos ES+ šalies nustatymu, ypač apie šeimos ryšius;
- organizuoti asmeninį pokalbį su prašytoju siekiant išsiaiškinti jo šeimos ryšius, šeimos narių buvimo vietą ir jų tarpusavio santykius;
- padėti nelydimiems nepilnamečiams ir (arba) išlaikomiems suaugusiems asmenims bendradarbiauti su šeimos narių paieškos organizacijomis ir rinkti jų geriausiems interesams įvertinti būtiną informaciją.

Nors nereikalaujama, kad ES+ šalys įtrauktų trečiųjų šalių organizacijas, PMVR prašoma, kad institucijos sudarytų palankesnes sąlygas naudotis šeimos narių paieškos organizacijomis ir pateiktų šeimos narių paieškos formą. Labai svarbu anksti nustatyti šeimos susijungimo atvejus ir jų prioritetus, geriausia – pradedant nuo tikrinimo momento. Ankstyvas nustatymas suteikia galimybę greitai rinkti informaciją ir užpildyti formą, užtikrinant, kad atsakomybės nustatymo procese pirmenybė būtų teikiama su šeima susijusioms byloms. Daugiau informacijos apie šeimos narių paiešką pagal PMVR galima rasti [II dalyje](#).

⁽¹¹³⁾ PMVR 22 straipsnio 1 dalies antroje ir trečioje pastraipose EUAA įgaliojama parengti šeimos narių paieškos formas ir gaires, padedančias taikyti su šeima susijusius kriterijus, kaip nustatyta PMVR 25–28 ir 34 straipsniuose. Žr. EUAA, [Šeimos narių paieškos forma. Suaugęs asmuo](#), 2025 m., ir EUAA, [Šeimos narių paieškos forma. Vaikas](#), 2025 m.

3.2.2. Šeimos narių paieška kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje

Su vaikais ir (arba) nelydimais nepilnamečiais susijusiais atvejais, kai yra požymių, kad šeimos nariai yra trečiojoje šalyje ir nustatyta, kad šeimos narių paieška atitinka geriausius vaiko interesus, taikomi toliau nurodyti veiksmai.

1. Iš vaiko renkama papildoma informacija. Asmeninis pokalbis gali būti vertinamas kaip pagrindinė galimybė surinkti papildomos informacijos, būtinos šeimos narių paieškai, taip pat siekiant išsamiau įvertinti tolesnius veiksmus ir tai, ar galimi rezultatai atitinka geriausius vaiko interesus. Pokalbio metu galima surinkti konkrečios informacijos, pavyzdžiui, apie vaiko paskutinę gyvenamąją vietą, vietą, kurioje vaikas paskutinį kartą matė savo tėvus, šeimos narių vardus ir pavardes arba aprašymus ir visus svarbius įvykius arba vietas, susijusias su šeimos atskyrimu. Šie duomenys yra labai svarbūs siekiant susidaryti aiškų vaizdą apie vaiko kilmę ir nustatyti šeimos narių paieškos proceso kryptį. Be to, prireikus gali būti rengiami papildomi susitikimai, siekiant surinkti papildomos informacijos, kuri galėtų padėti vykdyti paiešką, ir užtikrinti, kad visi priimti sprendimai atitiktų vaiko interesus.
2. Taip pat gali būti įmanoma svarbios informacijos gauti iš kitų subjektų. Jeigu vaikas keliauja su broliais, seserimis arba giminaičiais (kurie nėra laikomi atsakingais už juos valstybėje narėje), jie gali pateikti papildomos informacijos, kurios vaikas neturi. Gali būti, kad vaikas pasidalijo informacija su kitais asmenimis, su kuriais jis keliavo arba gyveno. Tačiau informacija iš trečiųjų asmenų turėtų būti renkama atsargiai ir laikantis vaiko teisių ir geriausių interesų.
3. Renkant būtiną informaciją taip pat gali dalyvauti kiti subjektai. Tai galėtų būti nacionalinės institucijos, pavyzdžiui, ES+ šalies ambasada trečiojoje šalyje arba kitos organizacijos, padedančios surasti šeimą. Tokie subjektai gali turėti galimybę palengvinti šeimos narių paiešką ir tolesnius proceso etapus, pavyzdžiui, šeimos ryšių tikrinimą. Todėl gerai koordinuojamas **bendradarbiavimas** taip pat yra labai svarbus siekiant užtikrinti, kad pastangos būtų dedamos veiksmingai ir visapusiškai gerbiant vaiko teises. Šiomis aplinkybėmis turi būti griežtai laikomasi **konfidencialumo** ir **duomenų apsaugos** principų, atsižvelgiant į tai, kad vaikas yra tarptautinės apsaugos prašytojas ir šių principų pažeidimas galėtų kelti pavojų šeimos nariams arba vaikui.

Kai šeimos nariai randami, nacionalinės institucijos turi imtis toliau nurodytų veiksmų.

1. Šeimos ryšių tikrinimas. Tai galėtų būti daroma remiantis dokumentiniais įrodymais, jeigu jų yra, įskaitant vaiko ir jo šeimos narių pareiškimus, gautus įvairiems subjektams lankantis šeimoje, tiesiogiai bendraujant ir pan. Be to, kaip kraštutinę priemonę galima naudoti ir kitus įrodymus, įskaitant, jeigu reikia, DNR arba kraujo tyrimus.
2. Vertinant tolesnius veiksmus ir šeimos narių paieškos rezultatus pirmiausia turi būti atsižvelgiama į geriausius vaiko interesus. Jeigu ryšiai yra patikrinti, šį vertinimą galima atlikti pagal tarptautinės apsaugos procedūrą ir į ją atsižvelgti priimant sprendimus dėl tarptautinės apsaugos prašymo.

Etiniai aspektai ir sunkumai, susiję su šeimos narių paieška

Savanoriško dalyvavimo etika

Šeimos narių paieška yra esminė sudedamoji prieglobsčio proceso dalis, ypač siekiant sujungti atskirtas šeimas. Tačiau nustačius, kad šeimos narių paieška turi būti privaloma administracinė pareiga, gali kilti etinių dilemų. Tokios organizacijos kaip Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio judėjimo šeimos ryšių atkūrimo tinklas⁽¹⁴⁾ veikia vadovaudamosi principu, kad šeimos narių paieška turėtų būti grindžiama atitinkamų asmenų prašymu ir noru išsiaiškinti savo giminaičių likimą ir buvimo vietą, be kita ko, su nepilnamečiais susijusiais atvejais, kartu atsižvelgiant į jų geriausius interesus. Šiuo principu užtikrinama, kad vykdant paieškos procesą būtų gerbiamas visų susijusių šalių savarankiškumas ir pagrįstas sutikimas. Ribotas Šeimos ryšių atkūrimo tinklo bendravimas su ES institucijomis paieškos srityje yra grindžiamas jų humanitariniais tikslais, darbo būdais ir pagrindinių principų bei standartų laikymusi. Labai svarbu, kad institucijos gerbtų šiuos etinius aspektus ir užtikrintų, kad dalyvavimas paieškoje visada būtų grindžiamas aiškiu pagrįstu sutikimu (kai aktualu, atsižvelgiant į vaiko brandos lygį) arba tinkamu geriausių interesų nustatymu. Šeimos narių paieška prieglobsčio procese yra sudėtinga ir jautri užduotis, kuriai atlikti reikia derinti etinius aspektus ir praktinius poreikius.

Specialių apsaugos poreikių tenkinimas atliekant paiešką

Nustatant paieškos atvejų prioritetus ir skubumą, būtina atsižvelgti ir į prašytojo, ir į jo šeimos narių apsaugos poreikius. Ypatinę dėmesį reikėtų skirti nepilnamečiams, asmenims su negalia arba sudėtingais sveikatos sutrikimais ir kitoms pažeidžiamoms grupėms. Pavyzdžiui, suaugusiam asmeniui, kuris ieško atskirto vaiko, turėtų būti teikiama tokia pat pirmenybė kaip ir vaikui, kuris randamas be lydinčio suaugusio asmens. Suaugęs asmuo, negalintis pasirūpinti savimi dėl vienos ar kitos priežasties (amžiaus, sveikatos būklės, negalios), taip pat yra labai pažeidžiamas. Vertinimas turėtų būti išsamus, jį atliekant turėtų būti atsižvelgta į tiesioginę visų dalyvaujančių šalių saugumą ir ilgalaikę gerovę. Siekiant apsaugoti pažeidžiamus asmenis, labai svarbu užtikrinti, kad šie atvejai būtų nagrinėjami laikantis reikiamo jautrumo ir skubos.

Paieška, kai dalyvauja išplėstinės šeimos nariai ir globėjai

Kai vaikas atvyksta su išplėstinės šeimos nariais arba globėjais, labai svarbu atsižvelgti į emocinį ir psichologinį jų atskyrimo poveikį. Net jei šie asmenys nėra artimieji šeimos nariai, jie gali suteikti vaikui esminę emocinę paramą ir stabilumą. Išskyrus atvejus, kai kyla didelis pavojus vaikų apsaugai, reikėtų vengti atsiskyrimo nuo šių besirūpinančių asmenų. Pagrindinis dėmesys visada turėtų būti skiriamas vaiko gerovei, užtikrinant, kad prieglobsčio proceso metu jam būtų palanki aplinka.

⁽¹⁴⁾ Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio judėjimas, [2020–2030 m. Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio judėjimo šeimos ryšių atkūrimo strategijos išplėtimas](#), 2023 m. lapkričio mėn., Loginis pagrindas, p. 2–3, žiūrėta 2024 m. lapkričio 8 d.; taip pat [Šeimos ryšių atkūrimo elgesio kodeksas, susijęs su duomenų apsauga](#), 2016 m., žiūrėta 2024 m. lapkričio 8 d.

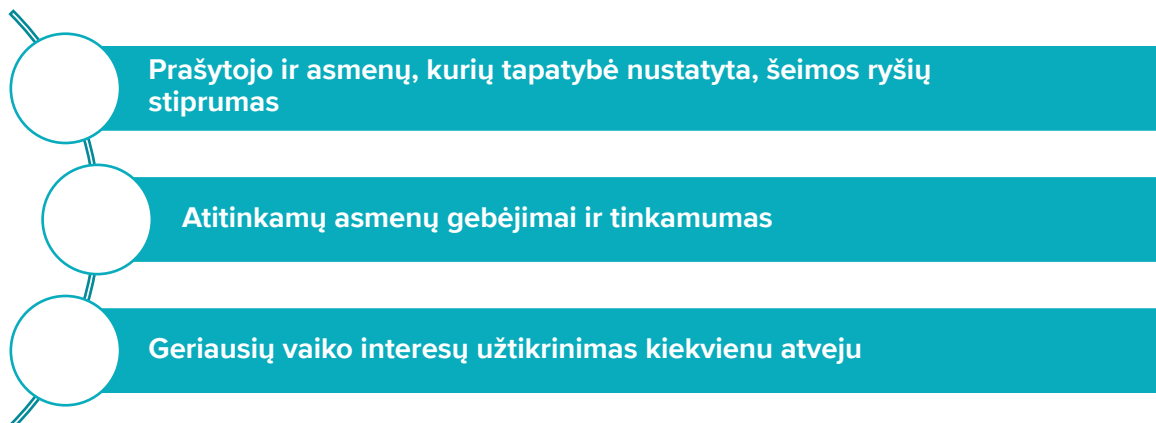
Tikslios šeimos narių paieškos svarba įvaikinimo atveju

Veiksminga šeimos narių paieška yra ypač svarbi siekiant užkirsti kelią tam, kad nebūtų bandoma vaikų įvaikinti, kai jų biologiniai tėvai arba kiti šeimos nariai yra gyvi ir nori su jais susijungti. Klaidingi paieškos veiksmai gali turėti ilgalaikių padarinių vaikams, įskaitant šeimos ryšių praradimą visam laikui. Todėl institucijos turi atlikti kruopščią ir tikslią šeimos narių paiešką, siekdamas užtikrinti, kad nebūtų be reikalo bandoma vaikų įvaikinti arba kad jie nepatektų į globos įstaigas, išskyrus atvejus, kai išnaudotos visos paieškos priemonės ir laikoma, kad tai atitinka geriausius vaiko interesus. Šis procesas turėtų apimti biologinių tėvų ir kitų giminaičių statuso ir ketinimų patikrinimą, užtikrinant, kad priimant visus sprendimus būtų atsižvelgiama į geriausius vaiko interesus.

3.3. Šeimos narių paieškos rezultatai

Su vaikais susijusiais atvejais sprendimas dėl šeimos narių paieškos rezultatų – nesvarbu, ar jis lemia šeimos susijungimą, šeimos ryšių atkūrimą ar ryšių nebuvimą ir nesusijungimą, – grindžiamas išsamiu interesų vertinimu. Šį sprendimą paprastai priima vaiko atstovas, glaudžiai bendradarbiaudamas su nacionalinėmis institucijomis ir atitinkamomis organizacijomis.

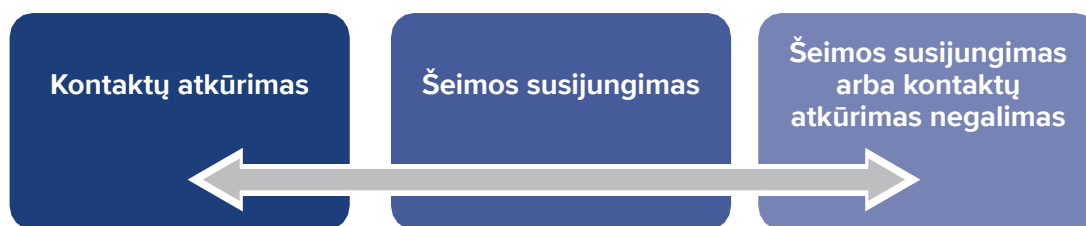
Būtina įvertinti toliau nurodytus aspektus.

Geriausių interesų vertinimui nereikia formalizuotos procedūros, bet:

1. ji turi atlikti parengti darbuotojai ⁽¹¹⁵⁾;
2. jo rezultatai turi būti dokumentuojami, o informacija turi būti prieinama tiems subjektams, kuriems jos reikia, kad jie galėtų toliau remti vaiką šiame procese;
3. vaikas turi būti raginamas aktyviai dalyvauti šiame procese ir dalytis savo nuomone ir požiūriu į galimą šeimos susijungimą.

⁽¹¹⁵⁾ Interesų vertinimas atliekamas konsultuojantis su globėju arba atstovu ir kitais paieškos procese dalyvaujančiais subjektais (paieškos tarnybomis, subjektais, kurie galėjo turėti ryšių su šeima kilmės šalyje, ir pan.).

Šeimos susijungimas, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, galėtų vykti ES+ šalyje, kurioje yra vaikas. Taip galėtų būti, pavyzdžiui, tada, kai šeimos susijungimas taikomas priėmus sprendimą suteikti vaikui tarptautinę apsaugą.

Šeimos susijungimas taip pat gali vykti kitoje ES+ šalyje. Pavyzdžiui, galėtų būti nustatyta, kad geriausius vaiko interesus atitinka susijungimas su šeimos nariu, broliu, seserimi arba giminaičiu, teisėtai gyvenančiais kitoje valstybėje narėje, ir tada būtų laikoma, kad tai yra valstybė narė, atsakinga už vaiko prašymo nagrinėjimą ⁽¹¹⁶⁾.

Šeimos susijungimas taip pat galėtų vykti **kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje**, kurioje yra šeimos narys, kai bus tinkamai nustatyti vaiko interesai ir bus nurodyta, kad susijungimas atitinka geriausius vaiko interesus.

Panašiai, kaip ir kalbant apie vaikus, sprendimas dėl šeimos narių paieškos rezultatų, kai atvejai yra susiję su išlaikomais suaugusiais asmenimis, – nesvarbu, ar tai būtų šeimos susijungimas, šeimos ryšių atkūrimas ar kontakto nebuvimas, – grindžiamas išsamiau geriausių jų interesų ir konkrečių poreikių vertinimu. Šis sprendimas priimamas koordinuojant suaugusio asmens atstovo, nacionalinių institucijų ir atitinkamų organizacijų veiksmus, užtikrinant, kad būtų kuo labiau gerbiamas suaugusio asmens savarankiškumas ir pageidavimai.

3.4. Pagalba po šeimos narių paieškos ir tolesni veiksmai

Šeimos narių paieškos procesas gali apsunkinti prašytojo padėtį tuo metu, kai jis jau ir taip patiria stresą. Apsaugos ES+ teritorijoje prašantys prašytojai dažnai būna patyrę daug sudėtingų momentų, pavyzdžiui, paliko savo namus, yra toli nuo šeimos ir draugų, susidūrė su iššūkiais keliaudami. Paskirtasis atstovas arba globėjas yra pagrindinis asmuo, padedantis vaikui arba, jei taikytina, išlaikomam suaugusiam asmeniui, vykstant šeimos narių paieškos procedūrai ir po jos. Toks paskyrimas yra svarbi procedūrinė garantija ⁽¹¹⁷⁾.

Vaikai yra nepaprastai atsparūs; jie gali gebėti atsigauti, augti stipresni ir vėl būti laimingi išgyvenę sudėtingas situacijas ar įvykius. Tolesniuose skirsniuose išdėstyti įvairūs paramos teikimo ir tinkamų tolesnių veiksmų užtikrinimo metodai ir gairės, daugiausia dėmesio skiriant vaiko gerovės ir ilgalaikio atsigavimo skatinimui.

⁽¹¹⁶⁾ Pagal VTK 22 straipsnį, „ieškoti kiekvieno vaiko bėglio tėvų arba kitų šeimos narių, gauti iš jų reikalingą informaciją, kad būtų galima grąžinti vaiką į šeimą“, o Direktyvos dėl šeimos susijungimo 10 straipsnio 3 dalies a punkte nustatyta, kad valstybės narės „leidžia šeimos susijungimo tikslu atvykti ir gyventi jo pirmojo giminytės laipsnio tiesiąja aukštutine linija giminėms, netaikydamos [šios direktyvos] 4 straipsnio 2 dalies a punkte nustatytų sąlygų“. 10 straipsnio 3 dalies b punkte nustatyta, kad šis leidimas gali būti taikomas „jo ar jos teisėtam globėjui ar bet kuriam kitam šeimos nariui, jei tas pabėgėlis neturi giminių tiesiąja aukštutine giminytės linija arba tokių giminių negalima surasti“.

⁽¹¹⁷⁾ JT Vaiko teisių komitetas, *Bendrasis komentaras Nr. 6 (2005) dėl nelydimų ir atskirtų vaikų, esančių ne savo kilmės šalyje*, CRC/GC/2005/6, 2005 m. rugsėjo 1 d., 21 punktą.

Psichosocialinė parama vaikui šeimos narių paieškos proceso metu

Vaikai, dalyvaujantys šeimos narių paieškos procese, atsiduria situacijoje, kai dažnai nėra tikri dėl šeimos narių buvimo vietos arba dėl to, ar šie tebėra gyvi. Jie taip pat gali jausti nerimą dėl paieškos rezultatų ir dėl to, kas bus toliau. Jiems gali būti būdingi baimės, nerimo, beviltiškumo ir izoliacijos požymiai. Su psichikos sveikata susijusios pagalbos, taip pat psichosocialinės pagalbos teikimas nuo ankstyviausių kelionės etapų gali padėti sukurti saugumo ir patogumo jausmą, kad šie vaikai galėtų geriau orientuotis savo naujoje tikrovėje. Labai svarbu, kad vykstant šiam procesui jie nesijaustų apleisti arba vieniši.

Kontrolinis sąrašas. Psichologinė pagalba ieškant šeimos narių

Laikydami šio kontrolinio sąrašo globėjai ir specialistai gali teikti paramą nelaimės ištiktiems vaikams, padėti jiems įveikti sudėtingas situacijas užtikrinant atsparumą ir emocinį stabilumą.

Kurkite pasitikėjimu grindžiamus santykius

- ☐ Kurkite pasitikėjimą, kad vaikai jaustųsi saugūs ir palaikomi.
- ☐ Sukurkite aplinką, kurioje vaikams būtų jauku atskleisti savo patirtį ir jausmus.

Skatinkite sveikos įveikos mechanizmus

- ☐ Padėkite vaikams valdyti stresą ir išlaikyti emocinį stabilumą (pavyzdžiui, sutelkiant dėmesį į išgyvenamą potyrį (angl. *mindfulness*)).
- ☐ Naudokite tokias strategijas kaip emocijų reguliavimas ir humoras teigiamai perspektyvai skatinti.
- ☐ Skatinkite pozityvių emocijų reiškimą, taikydami skirtingus metodus, pavyzdžiui, kūrybinę veiklą.
- ☐ Suteikite vaikams saviraiškos galimybę, neversdami jų grįžti prie neigiamos patirties (pavyzdžiui, rašyti eilėraščius).

Skatinkite priimti esamą padėtį

- ☐ Padėkite vaikams suprasti savo aplinkybes ir konstruktyviai jas priimti.
- ☐ Pabrėžkite, kad priėmimas yra tam tikra įveika, o ne pasidavimas.

Skatinkite vilties jausmą

- ☐ Skatinkite vaikus žvelgti į geresnę ateitį ir kartu turėti tikroviškų lūkesčių.
- ☐ Raskite pusiausvyrą tarp vilties dėl ateities puoselėjimo ir lūkesčių valdymo atsižvelgdami į realią padėtį. Šią pusiausvyrą reikia rūpestingai išlaikyti, siekiant užtikrinti, kad viltis išliktų pagrįsta tuo, kas tikroviškai įmanoma.
- ☐ Naudokitės viltimi kaip priemone, padedančia vaikams atsigauti ir vėl pajusti laimę po nelaimių.

Bendraukite atidžiai ir jautriai

- ☐ **Gerbkite ribas.** Venkite versti vaikus diskutuoti nepatogiomis temomis ir gerbkite jų poreikį dar palaukti, jei jie nėra pasirengę jomis pasidalyti.
- ☐ **Elkitės pagarbiai.** Rodykite tokią pat pagarbą ir sąžiningumą, kokį rodytumėte suaugusiems asmenims. Venkite nerealistinių pažadų.
- ☐ **Būkite jautrūs.** Kalbėkite globėjišku tonu ir paprastai, kad vaikai galėtų lengvai suprasti.
- ☐ **Stebėkite ir atpažinkite stresą.** Stebėkite, ar nėra streso požymių arba elgesio, dėl kurio gali prireikti specializuotos pagalbos.
- ☐ **Užtikrinkite, kad bendravimas atitiktų amžių ir kultūrą.** Prisitaikykite prie vaiko amžiaus ir kultūrinės aplinkos, pripažindami, kad net vaikams, kurie atrodo brandūs, reikia pagal amžių tinkamo emocinio atsako⁽¹¹⁸⁾. Apsvarstykite galimybę pasitelkti kultūrų tarpininkus, kurie būtų jungiamoji grandis tarp vaikų ir institucijų ir padėtų palengvinti bendravimą ir supratimą versdami ne tik kalbą, bet ir kultūrinius niuansus. Jų dalyvavimas gali labai pagerinti bendravimą šalinant kalbos barjerus ir užtikrinant kultūrinį jautrumą.

Teikiant pagalbą po šeimos narių paieškos ir imantis tolesnių veiksmų, išlaikomiems suaugusiems asmenims yra reikalinga pagalba, kruopščiai pritaikyta jų konkretiems poreikiams, pripažįstant, kad universalus sprendimo taikymas gali būti neveiksmingas. Palikę pažįstamas paramos sistemas, bendruomenes ir kartais išplėstines šeimas, šie asmenys susiduria su iššūkiu integruotis į naują visuomenę, kartu jausdami emocinį užsitęsusio šeimos atskyrimo sunkumą.

Rekomenduojama paskirti pagalbinį prašymus nagrinėjantį pareigūną arba socialinį darbuotoją, kuris kartu su globėju galėtų teikti individualias konsultacijas, siekiant užtikrinti, kad kiekvienas asmuo jaustųsi tikrai palaikomas. Specialiai pritaikyta psichosocialinė pagalba, kurią teikiant atsižvelgiama į unikalius emocinius, psichikos sveikatos ir kultūrinius poreikius, gali skatinti atsparumą. Tai daroma pripažįstant jų individualią patirtį ir reaguojant į ją, padedant sušvelninti nerimo, izoliacijos ir netikrumo jausmus. Šiuo individualiems poreikiams pritaikytu požiūriu, grindžiamu kultūrų požiūriu jautriu bendravimu ir įveikos strategijomis,

⁽¹¹⁸⁾ EUAA, [Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II – for those working in the first line](#) (Tarptautinės apsaugos prašytojų psichikos sveikatos ir gerovės gairės. II dalis, skirta dirbantiems pirmose linijose), 2024 m.

skatinamas laipsniškas stabilumo ir gerovės jausmas, suteikiama galimybė išlaikomiems suaugusiems asmenims geriau reaguoti į padėtį.

Praktinis patarimas

Emocijų raiškos vaizdinės priemonės

Siekiant padėti vaikams suprasti savo jausmus ir sumažinti painiavą, labai svarbu naudoti vaizdines priemones ir užtikrinti, kad pokalbiai būtų kuo labiau pritaikyti vaikams. Šie metodai ne tik palengvina bendravimą, bet ir padeda vaikams saugiai ir struktūrizuotai valdyti savo emocijas. Štai keletas pasiūlymų.

1. **Šeimos tinklo žemėlapis.** Bendradarbiaudami su prašytoju sukurkite šeimos tinklo žemėlapi. Šioje vaizdinėje pateiktyje gali būti šeimos narių ir ryšių piešiniai arba nuotraukos, padedantys prašytojui matyti savo šeimos struktūrą. Tai gali būti patogus priminimas apie jų mylimus žmones ir būdas aptarti jausmus apie atsiskyrimą arba susijungimą.
2. **Gyvenimo įvykių arba biografijos kūrimas.** Padėkite prašytojui aprašyti gyvenimo įvykius arba biografiją. Tai gali apimti svarbiausius jo gyvenimo įvykius, reikšmingus prisiminimus ir etapus. Ši veikla suteikia vaikui galimybę kalbėti apie dingusius tėvus ir emocijas, susijusias su šiais prisiminimais. Tai gali būti neįkainojama jų jausmų pripažinimo ir patvirtinimo priemonė.
3. **Emocijų ratai arba kortelės.** Naudokite emocijų ratus arba korteles, siekdami padėti prašytojui atpažinti ir išreikšti savo jausmus. Šios priemonės gali būti ypač naudingos jaunesniems vaikams arba tiems, kam sunku emocijas išreikšti žodžiu. Rodydami arba pasirinkdami vaizdus, kurie atspindi skirtingas emocijas, vaikai gali lengviau perteikti savo jausmus.
4. **Istorijų pasakojimas ir meno terapija.** Skatinkite prašytoją dalytis istorijomis arba kurti meną, atspindintį jo patirtį ir emocijas. Ši kūrybinė raiška gali būti veiksmingas būdas jam tvarkytis su sudėtingais jausmais ir patirtimi, pavyzdžiui, praradimu, baime ir viltimi.
5. **Interaktyvieji dienoraščiai** Suteikite prašytojui interaktyvų dienoraštį, kuriame jis galėtų piešti, rašyti ar klijuoti lipdukus, kad išreikštų savo mintis ir jausmus. Tai gali būti asmeninė savianalizės erdvė arba bendra veikla su globėju arba konsultantu.

Fizinės veiklos ir streso valdymo integravimas

Įtraukus fizinės veiklos ir streso valdymo metodus, galima dar labiau palaikyti vaikų emocinę gerovę.

1. **Sportas ir muzikos pamokos.** Dėmesio atitraukimo ir fizinio paleidimo tikslais sudaryti palankesnes sąlygas dalyvauti sporto arba muzikos būreliuose arba veikloje. Paašškinkite, kaip ši veikla gali padėti sumažinti stresą, pagerinti nuotaiką ir suteikti pasiekimo jausmą.

2. **Sutelkties į išgyvenamą potyrį ir atsipalaidavimo pratimai.** Didinti suvokimą apie atsipalaidavimo metodų svarbą ir naudingumą, taip pat apie tai, kaip svarbu puoselėti sutelktį į išgyvenamą potyrį. Tokia praktika gali padėti jiems valdyti stresą ir nerimą, suteikdama priemonių, kuriomis jie gali naudotis sudėtingose situacijose.
3. **Joga ir judesio žaidimai.** Supažindinkite su joga arba su judesiu grindžiamais žaidimais, kuriuose fizinis aktyvumas derinamas su atsipalaidavimu. Ši veikla gali būti ir įdomi, ir naudinga, nes gali padėti išlaisvinti užslopintą energiją ir nuraminti mintis.

Kultūriniai ir tikėjimu grindžiami įveikos mechanizmai

Pagalba vaikams išlaikyti kultūrinę ir religinę praktiką gali būti labai svarbus nusiramino ir atsparumo šaltinis.

1. **Kultūrinių istorijų pasakojimas ir tradicijos.** Įtraukite vaikus į istorijų pasakojimą arba kultūrinės jų kilmės vietos tradicijas. Tai gali padėti jiems jausti ryšį su savo paveldu ir suteikti tapatybės ir tęstinumo jausmą.
2. **Tikėjimo praktikos rėmimas.** Padėkite vaikams praktikuoti religiją; tai gali būti malda, dalyvavimas apeigose arba kiti ritualai. Šios praktikos supratimas ir pagarba jai gali būti tvirtas pagrindas ir bendruomenės jausmas, ypač naujoje aplinkoje.
3. **Kultūrų pusiausvyros išlaikymas.** Padėkite vaikams derinti jų pirminę kultūrinę praktiką ir naujosios visuomenės kultūrinę praktiką. Tai gali apimti diskusijas apie tai, kaip jie galėtų integruoti abiejų kultūrų tradicijas ir papročius taip, kad jiems tai būtų tinkama ir prasminga.

Turėkite omenyje, kad nors visa pirmiau išvardyta veikla yra vertinga, ją turėtų vykdyti tik asmenys, **turintys tinkamo lygio kompetenciją**. Tokie veiklai kaip sportas, muzikos pamokos ar paprastos kūrybinės užduotys gali vadovauti bendruomenės nariai arba konsultantai. Tačiau **kvalifikuoti specialistai** turi padėti vykdyti labiau specializuotą veiklą, pavyzdžiui, meno terapiją arba intervencines priemones, susijusias su trauma. Dalyvavimas veikloje, kuri nėra susijusi su asmens kompetencija, gali padaryti žalos, ypač jei vaikas patiria krizę. Labai svarbu laikytis šių gairių, kad būtų užtikrintas vaikų saugumas ir gerovė.

Susiję EUAA leidiniai

Daugiau informacijos pateikta EUAA *Tarptautinės apsaugos prašytojų psichikos sveikatos ir gerovės gairių II dalyje, skirtoje dirbantiems pirmoje linijoje*, ir *III dalyje, kurioje pateiktas priemonių rinkinys dirbantiems pirmoje linijoje*, 2024 m.

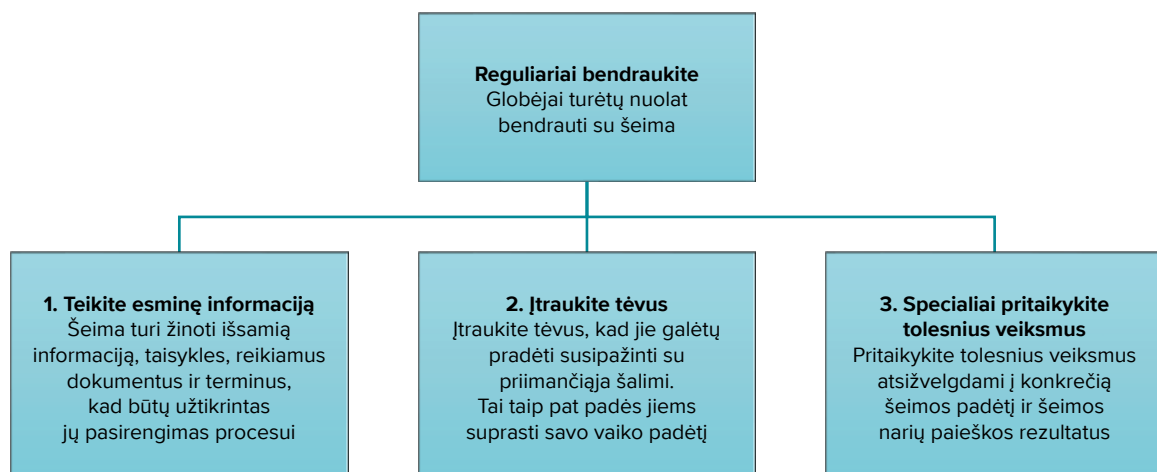
3.4.1. Tolesni veiksmai

Kad būtų galima imtis veiksmingų tolesnių veiksmų, labai svarbu nuolat teikti paramą ir aiškiai bendrauti su prašytoju ir jo šeima dėl tolesnių proceso etapų. Iš patirties matyti, kad globėjo arba atstovo ir šeimos narių reguliarus bendravimas šeimos narių paieškos arba susijungimo procedūrų metu gali labai pagerinti rezultatus. Šeimos įtraukimas į šias procedūras gali sumažinti spaudimą prašytojui ir padėti valdyti šeimos lūkesčius. Jei įprastinės komunikacijos priemonės buvo sutrikdytos, galima naudotis pasauliniu Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio judėjimo šeimos ryšių atkūrimo tinklu ⁽¹¹⁹⁾.

Bet kuriuo atveju tolesni veiksmai turi būti pritaikyti prie konkretaus atvejo poreikių, remiantis:

- i. prašytojo padėtimi,
- ii. šeima ir
- iii. šeimos narių paieškos rezultatais.

3 paveikslas. Tolesni veiksmai. Pagrindiniai veiksmai

Toliau išsamiai aprašyti veiksmai, kurių galima imtis siekiant **specialiai pritaikyti** paramą atsižvelgiant į skirtingas situacijas.

Jei nusprendžiama, kad šeima susijungs trečiojoje šalyje

Aiškus informavimas apie tolesnius veiksmus. Valstybei narei naudinga aiškiai pranešti apie procesą ir veiksmus, kurių bus imtasi perdavimo tikslais ir jiems atvykus. Teikiant išsamią informaciją apie tolesnius veiksmus ir dalijantis ja su asmeniu ir jo šeima, galima gerokai sumažinti nerimą ir netikrumą. Informacija apie asmens padėtį, įskaitant veiklą ir intervencines priemones, kurių jų atžvilgiu imtasi dabartinėje vietoje, turėtų būti teikiama

⁽¹¹⁹⁾ Nacionalinių Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio draugijų katalogas, <https://www.ifrc.org/national-societies-directory>, žiūrėta 2024 m. lapkričio 7 d. TRKK, „Contact us“, TRKK interneto svetainė, data nenurodyta, žiūrėta 2024 m. lapkričio 7 d., <https://familylinks.icrc.org/directory>.

juos pervežant susijungti su šeimos nariais. Taip užtikrinama, kad priimančiosios institucijos žinotų apie visus specialiuosius poreikius, kurių asmuo gali turėti, sudarydamos sąlygas tinkamai priežiūrai ir paramai.

Vaiko informavimas apie perdavimo procesą. Jeigu atstovas turi informacijos apie tai, kas įvyks vaikui (šeimos nariui) atvykus į trečiąją šalį, jis turėtų ją pasidalyti su prašytoju ir jo šeima. Žinojimas, ko tikėtis, gali padėti jaustis saugiau ir pasirengti pervežimui.

Prašytojo pasirengimas pervežimui. Paruoškite prašytoją jo naujai aplinkai. Tai reiškia praktinį ir emocinį pasirengimą. Atstovas gali padėti prašytojui suprasti kultūrinius skirtumus, kalbos barjerus (jei tokių yra) ir ko tikėtis naujuosiuose namuose. Šis pasirengimas gali apimti inscenizavimo scenarijus, mokymąsi apie naujosios šalies papročius ir praktiką ir visų nuogastavimų ar susirūpinimų keliančių klausimų sprendimą.

Integracinė ir socialinė pagalba. Siekiant užtikrinti ilgalaikę prašytojo gerovę, labai svarbu palengvinti jo integraciją į naują šeimos aplinką. Atstovas gali bendradarbiauti su vietos organizacijomis, siekdamas organizuoti socialinę veiklą, švietimo paramą ir bendraamžių grupes, kurios gali padėti vaikui ugdytis bendrystės ir bendruomenės jausmą savo naujoje aplinkoje.

Stebėsena ir ataskaitų teikimas. Labai svarbu reguliariai stebėti vaiko pažangą ir gerovę ir teikti apie tai ataskaitas. Taip užtikrinama, kad visi klausimai būtų nedelsiant sprendžiami ir kad prašytojas ir toliau gautų reikiamą paramą. Atstovas turėtų palaikyti ryšį su atitinkamomis institucijomis ir organizacijomis, susijusiomis su vaiko priežiūra.

Jei nusprendžiama, kad šeima susijungs vaiko priimančiojoje šalyje

Aiškus informavimas apie tolesnius veiksmus. Svarbu, kad globėjas arba atstovas informuotų apie procesą ir veiksmus, kurių bus imtasi atvykus šeimai. Teikiant išsamią informaciją apie tai, ko reikia ir kas vyks vėliau, galima gerokai sumažinti vaiko nerimą ir netikrumo jausmą. Pavyzdžiui, labai svarbu informuoti šeimą apie visas taisykles, būtinus dokumentus, išlaidas ir numatomą

procedūros trukmę. Be to, kai šeimos nariams teikiami patarimai ir parama, vaikas jaučia mažesnę naštą, kad viską turi valdyti pats. Taip palengvinamas visas galimas atsakomybės jausmas, galintis kilti vaikui dėl galimų sunkumų, su kuriais gali susidurti šeima.

Prašytojo ir šeimos nario parengimas perduoti. Paruoškite prašytoją pokyčiams, kurių bus jo gyvenime atvykus jo šeimos nariui. Globėjas arba atstovas gali padėti vaikui suprasti, kaip jo paties integracijos šalyje lygis gali visiškai skirtis nuo jo šeimos integracijos lygio atvykus į naują visuomenę. Šeima turės susipažinti su visiškai nauja kultūra ir visuomene, o vaikas gali, pavyzdžiui, jau kalbėti vietos kalba, žinoti taisykles ir turėti draugų. Tai turės įtakos šeimos dinamikai. Šis pasirengimas gali apimti inscenizavimo scenarijus ir visų nuogastavimų arba rūpesčių, kurių gali kilti vaikui, sprendimą. Siekiant kuo labiau sumažinti integracijos atotrūkį tarp vaiko ir jo šeimos narių jiems susijungus priimančiojoje šalyje, taip pat gali būti naudinga įtraukti tėvus į vaiko vystymąsi, jei tai atitinka geriausius vaiko interesus. Šis dalyvavimas

padeda tiek šeimai, tiek prašytojui susipažinti su priimančiosios šalies tradicijomis ir vertybėmis, įskaitant integracijos procesą.

Nuolat teikiama emocinė parama. Emocinė parama neturėtų nutrūkti šeimos nariui (-iams) atvykus į priimančiąją šalį. Globėjo arba atstovo parama tam tikru pereinamuoju laikotarpiu (pavyzdžiui, keletą savaičių arba mėnesių) gali būti naudinga siekiant tinkamai įprasti prie naujos dinamikos šeimoje. Tai galima padaryti pirmuosius kelis mėnesius rengiant pradinį vaizdo skambučius arba trumpus vizitus.

Stebėsena ir ataskaitų teikimas. Labai svarbu reguliariai stebėti pažangą ir gerovę ir teikti apie tai ataskaitas. Taip užtikrinama, kad visi klausimai būtų nedelsiant sprendžiami ir kad prašytojas ir toliau gautų reikiamą paramą. Globėjas arba atstovas turėtų palaikyti ryšius su atitinkamomis dalyvaujančiomis institucijomis ir organizacijomis.

Jei nusprendžiama atkurti kontaktus su šeima be susijungimo

Komunikacijos palengvinimas. Labai svarbu palengvinti reguliarią prašytojo ir jo šeimos komunikaciją. Tai gali būti daroma telefonu, vaizdo pokalbiais ir laiškais. Atstovas turėtų padėti nustatyti ir palaikyti šiuos komunikacijos kanalus.

Emocinė parama ir rekomendacijos. Prašytojui gali reikėti nuolatinės emocinės paramos, kad jis galėtų įveikti bendravimo su savo šeima sunkumus būdamas fiziškai atskirtas. Svarbu pateikti rekomendacijų, kaip išlaikyti prasmingus santykius net ir per atstumą, ir padėti vaikui suprasti visus mišrius jausmus, kurių jam gali kilti.

Ateities galimybių apžvelgimas. Atstovas taip pat gali padėti apžvelgti galimas ateities galimybes, susijusias su susijungimu arba apsilankymais, ir taip suteikti vaikui vilties bei ilgalaikę perspektyvą. Tai gali apimti informacijos apie visus šeimos padėties ar teisinio statuso pasikeitimus, dėl kurių būtų galimas susijungimas ateityje, teikimą.

Jei neįmanoma nei susijungti, nei atkurti kontakto

Pagalbos tinklo kūrimas. Labai svarbu sutelkti dėmesį į tvirtą paramos vaikui tinklo kūrimą jo dabartinėje vietoje. Tai apima ryšius su vietos socialinėmis tarnybomis, švietimo įstaigomis ir bendruomenės grupėmis, kurios gali pasiūlyti paramą ir stabilumą, užmezgimą.

Bendrystės jausmo kūrimas. Institucijos turėtų stengtis padėti prašytojui naujoje aplinkoje ugdyti bendrystės jausmą ir tapatybę. Tai gali apimti dalyvavimą kultūrinėje ir laisvalaikio veikloje, draugiškų santykių formavimą ir dalyvavimą vietos bendruomenėse.

Ilgalaikės priežiūros planavimas. Labai svarbu užtikrinti aiškų ilgalaikės priežiūros planą. Tai apima bendradarbiavimą su atitinkamomis institucijomis siekiant užtikrinti prašytojo teisinį

statusą, priežiūros tvarką, įskaitant apgyvendinimą, švietimo galimybes ir galimybę naudotis sveikatos priežiūros bei kitomis būtinomis paslaugomis.

Psichologinė ir emocinė pagalba. Labai svarbu teikti nuoseklią psichologinę ir emocinę pagalbą. Prašytojui gali prireikti konsultacijų arba terapijos, kad jis galėtų suvokti savo patirtį ir susidoroti su negalėjimu palaikyti kontaktų su šeima. Labai svarbu palengvinti naudojimąsi šiomis paslaugomis ir teikti nuolatinę emocinę pagalbą.

Dėmesys šeimos narių paieškai: kai nustatoma, kad šeimos narys yra miręs

Kai nustatoma, kad šeimos narys, kurio ieškota, yra miręs, labai svarbu elgtis su užuojauta, oriai ir laikytis tarptautiniu mastu pripažintų standartų. Šiame skirsnyje pateiktos gairės dėl veiksmų, kurių reikia imtis tokiais atvejais, užtikrinant, kad šeimos gautų joms reikalingą paramą ir kad mirusiojo tapatybės nustatymas būtų atliekamas profesionaliai ir etiškai.

1. Jautrus bendravimas su šeimomis

Nustačius mirusio šeimos nario tapatybę, šeimos turi būti nedelsiant ir atsargiai informuojamos. Pranešti turėtų specialistai, jie turėtų kalbėti aiškiai, su atjauta ir apsaugos požiūriu jautriai, užtikrindami, kad šeimos suprastų tolesnius veiksmus. Tai apima išsamios informacijos apie galimybę repatrijuoti palaikus teikimą ir pagarbą šeimos pageidavimams šiuo sudėtingu laikotarpiu.

2. Šeimų teisių ir poreikių pripažinimas

Mirusiųjų šeimoms turėtų būti teikiama parama, jos turėtų būti nedelsiant nusiųstos pas specializuotus darbuotojus. Pirmenybė turi būti teikiama jų emociniams ir teisiniams poreikiams, o specializuotai pagalbai teikti turi būti nustatyti protokolai. Tai gali apimti vizų gavimo palengvinimą, kad šeimos nariai galėtų apsilankyti, pareikšti pagarbą ir dalyvauti pagrindiniuose procesuose, visada užtikrinant, kad būtų visapusiškai ir nuolat gerbiamos jų teisės.

3. Administracinė parama ir teisinis pripažinimas

Siekdamos sumažinti šeimoms tenkančią administracinę naštą, nacionalinės institucijos turėtų išduoti pažymas dėl dingimo, pripažįstamas tarpvalstybiniu mastu. Tai gali padėti šeimoms orientuotis sudėtinguose teisiniuose procesuose ir be nereikalingo delsimo ar kliūčių judėti į priekį, ypač kai jų psichologiniam atsigavimui labai svarbus teisinis užbaigimas.

4. Tarpvalstybinis bendradarbiavimas šeimos apsaugos srityje

Tarptautinis bendradarbiavimas labai svarbus remiant mirusiųjų šeimas. Vykdamas šį tarpvalstybinį bendradarbiavimą pirmenybė turi būti teikiama humanitariniams poreikiams ir turi būti apsaugoti mirusiųjų bei jų šeimos narių asmens duomenys ir orumas.

Rizikos valdymas ieškant šeimos narių

Kol laukiama rezultato, šeimos narių paieškos proceso metu vaikui gali kilti įvairi rizika. Veiksmingos rizikos valdymo strategijos yra labai svarbios siekiant užtikrinti vaiko gerovę šiuo laikotarpiu. Toliau pateiktoje lentelėje apibendrinti pagrindiniai rizikos veiksniai ir atitinkamos jų mažinimo priemonės. Pripažįstant kiekvieno atvejo unikalumą, prieš paiešką turėtų būti atliktas tinkamas rizikos vertinimas, kurį būtų galima pakoreguoti, jei kiltų nauja rizika.

1 lentelė. Šeimos narių paieškos rizikos valdymas

Rizikos veiksnys	Aprašymas	Valdymas
Psichologinis stresas	Netikrumas ir nerimas dėl šeimos narių paieškos rezultatų gali kelti vaikui didelį psichologinį stresą.	Labai svarbu užtikrinti, kad prašytojas turėtų patikimą asmenį, pavyzdžiui, globėją, kuris galėtų teikti nuolatinę paramą ir užtikrinti emocinį saugumą. Be to, užtikrinkite galimybę dalyvauti veikloje, kuria skatinama psichikos sveikata ir gerovė, palaikomas emocinis stabilumas. Reguliariai teikite psichosocialinę pagalbą ir, kai taikoma, konsultacijas. Sukurkite stabilią ir raminančią aplinką.
Klaidinga informacija	Prašytojas gali gauti netikslią arba klaidinančią informaciją apie šeimos narių paieškos procesą, o tai gali sukelti netikrą viltį (arba priešingai – nenorą dalyvauti paieškos procese) arba baimę.	Palaikykite skaidrią ir sąžiningą komunikaciją. Užtikrinkite, kad visa teikiama informacija būtų tiksli ir patikrinta, ir parenkite prašytoją visiems įmanomiems rezultatams. Labai svarbu nuodugniai patikrinti visą informaciją ir skaidriai bendrauti su visomis susijusiomis šalimis. Taip pat svarbu, kad pareigūnai pripažintų, jog jie neturi tam tikros informacijos. Tokiais atvejais pareigūnai turėtų tai aiškiai nurodyti, kartu įsipareigodami imtis tolesnių veiksmų ir pateikti reikiamą informaciją, kai tik ji taps prieinama. Labai svarbu išlaikyti šiuos įsipareigojimus, nes tai stiprina pasitikėjimą viso proceso metu.
Konfidencialumo nesilaikymas	Paieškos proceso metu gali būti atskleista prašytojo neskelbtina informacija, todėl gali būti pažeistas privatumas ir padaryta galima žala.	Informuokite prašytoją apie konfidencialumo principą. Įdiekite patikimas duomenų apsaugos priemonės, kad būtų apsaugoti visi asmens duomenys. Reguliariai tikrinkite ir atnaujinkite saugumo protokolus, kad būtų užkirstas kelias neteisėtai prieigai prie duomenų.

Rizikos veiksnys	Aprašymas	Valdymas
Diskriminavimas ir stigmatizavimas	Prašytojas gali patirti diskriminavimą arba stigmatizavimą savo dabartinėje aplinkoje, ypač jei sužinoma apie jo kilmę arba aplinkybes.	Puoselėkite įtraukią ir palankią aplinką. Švieskite visas dalyvaujančias šalis, įskaitant bendraamžius, apie tai, kaip svarbu elgtis vieniems su kitais pagarbiai, empatiškai ir oriai. Rengdami reguliarias sesijas su vaikais didinkite informuotumą apie neigiamą stigmatizavimo poveikį.
Emocinė izoliacija	Laukdamas prašytojas gali jaustis izoliuotas ir vienišas, ypač jei jis yra naujoje ir nepažįstamoje aplinkoje.	Skatinkite socialinį bendravimą ir palaikančių santykių su bendraamžiais formavimąsi. Suteikite galimybių dalyvauti bendruomenės veikloje ir kurti ryšius.
Fizinis saugumas – prekyba žmonėmis ir išnaudojimas	Vaikai ir išlaikomi suaugę asmenys gali būti neapsaugoti nuo prekybos žmonėmis ir išnaudojimo, ypač jei jiems trūksta tinkamos priežiūros, kol laukiama šeimos narių paieškos rezultatų. Be to, fizinio pavojaus rizika padidėja, jei jų vieta arba tapatybė tampa žinoma piktavališkiems subjektams, pavyzdžiui, prekyautojams žmonėmis arba persekiotojams.	Išlaikykite prašytojo buvimo vietos ir tapatybės konfidencialumą, kol bus priimtas sprendimas dėl susijungimo. Jei nustatoma tokia rizika kaip pasislėpimas, prekyba žmonėmis arba išnaudojimas, bendradarbiaukite su saugiomis prieglobsčio tarnybomis, kol laukiama šeimos susijungimo. Užtikrinkite nuolatinę priežiūrą ir stebėseną bendradarbiaudami su kovos su prekyba žmonėmis organizacijomis, kad būtų suteikta papildoma apsauga, įskaitant informuotumo didinimo sesijas apie tokią riziką kaip prekyba žmonėmis ir išnaudojimas.
Išsilavinimo sutrikdymas	Netikrumas dėl vaiko ateities gali sutrikdyti jo švietimo ir mokymosi procesą.	Išlaikykite vaiko mokymosi rutiną ir prireikus teikite papildomą akademinę paramą, ypač jei vaikas integruojasi į naują kalbinę aplinką. Užtikrinkite, kad vaiko švietimo poreikiai būtų tenkinami neatsižvelgiant į tai, kad vyksta šeimos narių paieškos procesas. Pasikalbėkite su mokytoju (-ais), kad jis (jie) žinotų, kokį stresą šiuo metu patiria vaikas.

Rizikos veiksnys	Aprašymas	Valdymas
Sveikatos problemos	Stresas ir netikrumas gali daryti neigiamą poveikį fizinei sveikatai ir sukelti tokias problemas kaip nepakankama mityba, miego sutrikimai arba psichosomatiniai simptomai.	Labai svarbu reguliariai tikrinti sveikatą ir suteikti galimybę gauti medicininę priežiūrą. Skatinkite sveiką gyvenseną, subalansuotą mitybą, fizinį aktyvumą ir tinkamą poilsį.

4. Šeimos narių paieškos geriausios praktikos pavyzdžiai ir metodai

4.1. Šeimos narių paieškos veiklos geriausios praktikos pavyzdžiai

Siekiant veiksmingai surasti šeimos narius ir sujungti šeimas vykdant operacijas vietoje, reikia įgyvendinti geriausią praktiką, kuria būtų užtikrintas išsamus ir koordinuotas atsakas, dalyvaujant keliems suinteresuotiesiems subjektams. Prieglobsčio institucijos darbuotojai dažnai naudojami itin svarbia nevyriausybinių organizacijų parama. Ši partnerystė suteikia galimybę sutelkti išteklius, žinias ir patirtį, taip didinant bendrą šeimos narių paieškos pastangų veiksmingumą. Bendradarbiaudamos šios organizacijos gali pasiūlyti geriau koordinuotą ir visapusišką atsaką, ir tai galiausiai gali padėti pasiekti geresnių rezultatų, susijusių su šeimos susijungimu, ir atkuriant stabilumą perkeltųjų asmenų gyvenime.

Šeimos ryšių atkūrimo ⁽¹²⁰⁾ tarnybos pabrėžia, kad svarbu apsaugoti šeimos ryšių atkūrimo misijos humanitarinius įgaliojimus. Taip šeimoms, kurios naudojasi šeimos ryšių atkūrimo paslauga, išlaikomas konfidencialumas. Šeimos narių įtraukimas turi būti svarbiausias vykdant šeimos narių paiešką ir susijungimą, ir turi būti gerbiama jų valia. Šeimos ryšių atkūrimo tinklas taip pat skatina reguliary vaiko ir jo šeimos bendravimą, atsižvelgiant į prieinamas priemones ir šalių interesus ir (arba) poreikius, rengiantis šeimos susijungimo procesui.

Be to, itin svarbi geriausia praktika yra **teikti pritaikytą teisinę ir logistinę paramą**. Geriausia praktika yra informuoti prašytoją apie UNHCR šeimos susijungimo tarnybas ⁽¹²¹⁾, kurios teikia esminę **teisinę pagalbą**, padedančią jam susiorientuoti dažnai sudėtingame šeimos susijungimo procese, glaudžiai bendradarbiaujant su nacionalinėmis vyriausybėmis, siekiant paspartinti šias bylas. Kita geriausia praktika – pasinaudoti specializuotomis tarpvalstybinėmis ekspertinėmis žiniomis, pavyzdžiui, Tarptautine socialine tarnyba (ISS) ⁽¹²²⁾ – ji teikia **holistines paslaugas**, įskaitant teises konsultacijas, socialinį darbą ir tarpininkavimą, visų pirma nacionalinių sienų atskirtoms šeimoms.

Be to, labai svarbu įtraukti **logistinę ir praktinę paramą**, kaip tai daro Tarptautinė migracijos organizacija (TMO) ⁽¹²³⁾. Tarptautinės migracijos organizacijos geriausia praktika – teikti šeimos narių paieškos paslaugas, koordinuoti kelionės organizavimą ir teikti būtiną teisinę ir logistinę pagalbą, kad būtų galima veiksmingai sujungti šeimas.

⁽¹²⁰⁾ Daugiau informacijos galima rasti internete adresu <https://familylinks.icrc.org/>, Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto interneto svetainė, žiūrėta 2024 m. lapkričio 8 d.

⁽¹²¹⁾ Daugiau informacijos galima rasti internete adresu <https://help.unhcr.org/faq/how-can-we-help-you/family-reunification/>, UNHCR interneto svetainė, data nenurodyta, žiūrėta 2024 m. lapkričio 8 d.

⁽¹²²⁾ Daugiau informacijos galima rasti adresu <https://iss-ssi.org/>, ISS interneto svetainė, data nenurodyta, žiūrėta 2024 m. lapkričio 8 d.

⁽¹²³⁾ Daugiau informacijos galima rasti adresu <https://www.iom.int/movement-assistance>, TMO interneto svetainė, data nenurodyta, žiūrėta 2024 m. lapkričio 8 d.

4.2. Techninės šeimos narių paieškos priemonės

Dėmesį konkrečiai skiriant prašytojams skirtoms priemonėms ir platformoms, siekiama spręsti unikalias jiems kylančias problemas, pavyzdžiui, susijusias su atskyrimu nuo šeimos migracijos metu, kontaktų praradimu dėl perkėlimo ir teisinių šeimos susijungimo procesų sudėtingumu. Tarptautinės migracijos srityje informacija yra išsklaidyta įvairiose šalyse, ir tai apsunkina dingusių asmenų paieškos pastangas. Duomenų rinkimo platformoms kyla sunkumų, pavyzdžiui, suaugusieji neatskleidžia savo buvimo vietos arba nelydimi vaikai dingsta iš priėmimo centrų. Tarptautinės organizacijos, pavyzdžiui, UNHCR ir Raudonasis Kryžius, atsargiai dalijasi neskelbtina informacija, kuri galėtų kelti pavojų saugumui. Kadangi nėra teisinių sistemų, pagal kurių valstybiniai ir nevalstybiniai subjektai dalytųsi duomenimis, sunku nustatyti dingusių asmenų tapatybę, ypač tais atvejais, kai tai susiję su neatpažintais kūnais, kai teismo ekspertizės ekspertams reikia teismo leidimo dalytis informacija.

Šeimos ryšių atkūrimo tinklas, koordinuojamas TRKK Centrinės paieškos agentūros, teikia nemokamas ir konfidencialias paslaugas asmenims, ieškantiems dingusių giminaičių arba norintiems informuoti savo šeimas apie savo buvimo vietą. Tinklas naudoja skaitmeninėmis priemonėmis ir platformomis byloms valdyti ir dingusiems asmenims ieškoti.

2021 m. Interpolas pradėjo naudoti bazę „I-Familia“⁽¹²⁴⁾. Joje, taikant griežtas apsaugos priemones, šeimos gali pateikti DNR mėginius.

Toliau pateiktos pagrindinės priemonės ir platformos, ypač svarbios prašytojams.

⁽¹²⁴⁾ Interpolas, „I-Familia“, Interpolo svetainė, data nenurodyta, žiūrėta 2024 m. lapkričio 7 d., <https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/I-Familia>.

Organizacija	Platforma	Aprašymas	Pagrindinės funkcijos
Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio judėjimas (Šeimos ryšių atkūrimo tarnyba)	Šeimos ryšių atkūrimas, https://familylinks.icrc.org/	TRKK ir nacionalinės Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio draugijos naudoja šią platformą, kad padėtų prieglobsčio prašytojams ir pabėgėliams atkurti ryšius su šeimos nariais, atskirtais dėl konfliktų, migracijos arba nelaimių. Platforma suteikia asmenims galimybę rasti artimiausią TRKK biurą, kad jie galėtų pasinaudoti Šeimos ryšių atkūrimo tarnyba ir (arba) internetinėmis paslaugomis, kai jų yra. Šeimos ryšių atkūrimo tarnyba įvairiomis aplinkybėmis teikia svarbių dokumentų siuntimo iš vienos šalies į kitą paslaugą, ir tai gali būti labai svarbu pasirengimo susijungti procese. Šioje platformoje taip pat teikiama migrantams ir prieglobsčio prašytojams pritaikyta paslauga „Trace the Face“. Artimųjų ieškantys asmenys interneto svetainėje gali paskelbti savo nuotrauką, siekdami, kad juos atpažintų jų šeimos nariai ir kad būtų paskatinta užmegzti šeimos ryšius per TRKK biurą.	Pasaulinis mastas. Veikia daugelyje šalių, todėl pasiekama prieglobsčio prašytojams visame pasaulyje. Individualizuota parama. Vietos Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio draugijos teikia tiesioginę pagalbą ieškant šeimos narių ir sujungiant šeimas. Privatumas ir saugumas. Pirmenybė teikiama prieglobsčio prašytojų saugumui ir konfidencialumui, o tai yra itin svarbu pažeidžiamose situacijose.
	Paslauga „Trace the Face“, https://tracetheface.familylinks.icrc.org/?lang=en		

Organizacija	Platforma	Aprašymas	Pagrindinės funkcijos
„Refugees United“	REFUNITE, https://refunite.org/	REFUNITE yra mobilioji ir internetinė platforma, specialiai sukurta siekiant padėti pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams rasti dingusius šeimos narius. Naudotojai gali sukurti anonimišką profilį ir ieškoti šeimos narių pagal turimą informaciją, pavyzdžiui, vardus, pavardes, vietas ir kitus identifikavimo duomenis.	Prieinamumas. Optimizuota mobiliems įrenginiams ir mažo tinklo pralaidumo zonoms, kad platforma būtų prieinama prieglobsčio prašytojams, kurie gali turėti ribotą prieigą prie interneto. Anonimiškumas. Apsaugoma naudotojų tapatybė, prieglobsčio prašytojams suteikiama galimybė ieškoti šeimos narių nekeliant pavojaus jų saugumui. SMS žinutėmis grindžiamos paslaugos. Jomis teikiama SMS žinutėmis pagrįsta paieškos galimybė, ypač naudinga regionuose, kuriuose interneto ryšys yra ribotas.

Organizacija	Platforma	Aprašymas	Pagrindinės funkcijos
Interpolas	„I-Familia“, https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/I-Familia	„I-Familia“ yra 2021 m. Interpolo paskelbta novatoriška DNR duomenų bazė, kuria siekiama padėti nustatyti dingusių asmenų tapatybę atliekant šeimos DNR atitikties paiešką.	Šeimos DNR atitiktis. Dingusių asmenų giminaičiams suteikiama galimybė pateikti DNR mėginius, kad juos būtų galima palyginti su nenustatytos tapatybės žmogaus palaikais. Pasaulinis mastas. Prieinama viso pasaulio teisėsaugos institucijoms, kad jos galėtų nustatyti dingusius asmenis ir nelaimių aukas. Privatumas ir saugumas. Veikia taikant griežtas apsaugos priemonės neatskleistiniams genetiniams duomenims apsaugoti. Papildo esamas sistemas. Veikia kartu su kitomis platformomis, kuriose nagrinėjami atvejai, kai dingusių asmenų tiesioginės DNR analizės neprieinamos, tačiau galima nustatyti šeimos narius.

4.3. Taikytų metodų apžvalga

Šioje lentelėje pateikta neišsami šeimos narių paieškos metodų apžvalga, pabrėžiant pagrindinius dalyvaujančius suinteresuotuosius subjektus ir kiekvieno metodo pranašumus bei problemas.

Metodai	Kas dalyvauja (įskaitant nevalstybinius subjektus)	Pranašumai	Trūkumai
Pokalbis su vaiku	Socialiniai darbuotojai, vaikų apsaugos pareigūnai, globėjas arba atstovas, psichologai, nevyriausybinės organizacijos (NVO), tarpyvyriausybines organizacijos (TVO) ir tarptautinės vyriausybines organizacijos.	Tiesiogiai suvokiama vaiko patirtis; stiprinamas pasitikėjimas.	Vaikas gali būti emociškai paveiktas, jam gali būti sunku prisiminti arba pateikti išsamią informaciją. Todėl reikėtų stengtis apriboti pokalbių, kurie galėtų būti traumuojančios vaikui, skaičių.
Pokalbis su šeimos nariais	Socialiniai darbuotojai, vaikų apsaugos pareigūnai, globėjas arba atstovas, psichologai, NVO, TVO.	Pateikiama išsami šeimos istorija ir kontekstas. Užtikrinamas tiesioginis bendravimas, leidžiama nedelsiant patikrinti informaciją.	Gali būti sudėtinga nustatyti šeimos narių buvimo vietą; yra rizikos, kad bus pateikta neišsami arba šališka informacija. Siekiant užtikrinti vaiko saugumą ir gerovę, būtina atidžiai įvertinti galimą riziką, susijusią su vaiko apsauga. Turi būti atidžiai apsvaistytas.
Naudojimas nacionalinėmis duomenų bazėmis ir (arba) įrašais priimančiojoje šalyje	Vyriausybines agentūros, imigracijos tarnybos, teisėsaugos institucijos, NVO.	Prieinama ir dažnai išsamų; naudinga patvirtinant teisinį statusą ir istoriją.	Gali būti taikomi duomenų apsaugos apribojimai; gali būti pateikta ne visa svarbi informacija. Prieigos prie jų procedūros gali būti ilgos.
Naudojimas duomenų bazėmis ir (arba) įrašais kitose ES+ šalyse	Vyriausybės agentūros, teisėsaugos institucijos, ES institucijos, NVO.	Kryžminės nuorodos didina sėkmės tikimybę; galima sekti judėjimą per sienas.	Valstybių keitimosi duomenimis apribojimai; galimos kalbinės kliūtys; gali būti pateikta ne visa svarbi informacija.

Metodai	Kas dalyvauja (įskaitant nevalstybinius subjektus)	Pranašumai	Trūkumai
Naudojimasis duomenų bazėmis ir (arba) įrašais kilmės šalyje ir (arba) naudojimasis įrašais kitose šalyse	Vyriausybės agentūros, tarptautinės organizacijos, ambasados, konsulatai, NVO.	Paieška išplečiama pasauliniu mastu; tai naudinga diasporos atvejais.	Nors ir vertinga, gali būti biurokratinio vilkinimo, taip pat gali būti, kad kilmės šalis nepakankamai bendradarbiaus. Atvejais, susijusiais su prieglobsčio prašymais, labai svarbu elgtis atsargiai, siekiant užtikrinti, kad neskelbtina informacija būtų tvarkoma itin atsargiai, vengiant visų veiksmų, kuriais galėtų būti pakenkta prieglobsčio prašančio asmens saugumui arba apsaugai. Turi būti atidžiai apsvartyta.
Socialinių tarnybų dalyvavimas kilmės šalyje	Vyriausybės socialinės tarnybos, NVO, TVO, bendruomeninės organizacijos.	Gali sukurti kultūrinį kontekstą; remia ilgalaikį susijungimą.	Koordinavimo iššūkiai ir skirtinga paslaugų kokybė, atsižvelgiant į vietos išteklius; galima rizika vaikui arba šeimai; reikia atidžiai apsvartyti, ar naudodamasis šiomis paslaugomis vaikas arba šeima netyčia nepatirtų papildomos žalos, ypač tais atvejais, kai tai susiję su prieglobsčio arba apsaugos problemomis. Turi būti atidžiai apsvartyta.

Metodai	Kas dalyvauja (įskaitant nevalstybinius subjektus)	Pranašumai	Trūkumai
Tarptautinės socialinės tarnybos, TVO, NVO dalyvavimas	UNHCR, TMO, Raudonasis Kryžius, „Gelbėkit vaikus“, kitos humanitarinės organizacijos.	Galimybė naudotis specializuotomis ekspertinėmis žiniomis ir pasauliniais tinklais; holistinis požiūris į susijungimą. Kelių organizacijų veiklos koordinavimas gali paskatinti novatoriškus sprendimus.	Atsako trukmė gali būti ilga dėl kelių organizacijų dalyvavimo, ir dėl to gali būti vilkinamos šeimos susijungimo pastangos. Be to, kyla pakartotinės viktimizacijos rizika, nes šios organizacijos gali remtis informacija, tiesiogiai surinkta iš vaiko ir (arba) šeimos narių. Be to, tai, kad jos griežtai laikosi savo humanitarinių įgaliojimų, gali apriboti informacijos, kuria jie nori dalytis su valdžios institucijomis, kiekį, nes jų pagrindinis vaidmuo yra vykdant paieškos procesą veikti šeimos vardu.
Religinių organizacijų dalyvavimas	Bažnyčios, mečetės, šventyklos, religinės NVO.	Jomis pasitiki bendruomenės, jos gali greitai sutelkti vietos paramą, gali turėti prieigą prie vietos įrašų ir tinklų.	Gali turėti ribotus išteklius ir kompetenciją sudėtingiems arba jautriems atvejams, ypač susijusiems su vaikų apsauga arba trauma, nagrinėti; gali kilti rizika, jei dėl religinių ryšių atsiradęs šališkumas daro poveikį paramos nešališkumui arba įtraukumui, o tai gali turėti įtakos pažeidžiamų asmenų saugumui ir gerovei. Turi būti atidžiai apsvarstyta.

Metodai	Kas dalyvauja (įskaitant nevalstybinius subjektus)	Pranašumai	Trūkumai
Interneto platformos	Socialinės žiniasklaidos platformos, specializuotos šeimos narių paieškos svetainės.	Plati aprėptis, sudaranti sąlygas greitai skleisti informaciją ir palaikyti ryšius tarpvalstybiniu mastu; gali būti prieinama visame pasaulyje, suteikti platesnių paieškos pajėgumų.	Susirūpinimas dėl privatumo ir saugumo yra labai svarbus, ypač tvarkant neskelbtinus duomenis, kurie, jei nėra tinkamai apsaugoti, gali kelti pavojų asmenų saugumui; dėl prieigos prie technologijų arba interneto skirtumų kai kurie pažeidžiami asmenys gali būti išskiriami, gali būti apribota jų galimybė dalyvauti paieškos procese ir jie gali likti be būtinos apsaugos. Turi būti atidžiai apsvarstyta.
Technologijų teikėjai	Įmonės, siūlančios technologinius sprendimus, pavyzdžiui, duomenų bazes, veido atpažinimo ir ryšių priemonės.	Siūlo novatoriškas priemones, kuriomis didinamas paieškos veiksmingumas, pavyzdžiui, duomenų bazės ir veido atpažinimas; gali būti teikiami saugūs ir pritaikomi sprendimai.	Didelės išlaidos ir dideli išteklių poreikiai gali riboti prieigą prie itin svarbių technologijų, ypač neturtinguose regionuose, ir pažeidžiamiems asmenims gali būti nesuteikta būtina pagalba; taip pat gali nepavykti technologijomis visapusiškai užtikrinti bendro atitinkamo asmens saugumo ir gerovės. Turi būti atidžiai apsvarstyta.
Bendruomenės lyderiai	Vietos vyresnieji, genčių vadai, kaimo vadovai, gerbiami bendruomenės nariai.	Gilus vietos konteksto ir kultūros dinamikos supratimas; gerbiami veikėjai gali padėti didinti pasitikėjimą ir bendradarbiavimą.	Kyla tendencingumo arba šališkumo rizika, ypač nuo konfliktų nukentėjusiose vietovėse, o tai gali pakenkti teikiamos paramos sąžiningumui ir saugumui; jų dalyvavimas gali būti apribotas konkrečiais regionais ar grupėmis. Turi būti atidžiai apsvarstyta.

I priedas. Teisinė sistema. Dėmesys vaiko teisėms

Kartais vaikai valstybių sienas kerta nelydimi už juos atsakingo suaugusiojo arba netenka palydos patekę į ES arba prieš patekdami į ją. Rizika prarasti savo šeimą yra didelė. Šeimos gali būti atskiriamos atsitiktinai, pavyzdžiui, dėl krizinių situacijų arba judėjimo laisvės apribojimų. Palikti vaikus vienus taip pat gali būti tėvų ir (arba) vaikų taikoma apsaugos ir įveikos priemonė, kai padėtis tampa pavojinga gyvybei ir ištekliams yra išnaudoti.

Dėl jiems būdingo pažeidžiamumo vaikai, keliaujantys savarankiškai per nežinomas šalis, patiria didesnę smurto ir prievartos riziką. Kai kuriais atvejais jų pažeidžiamumą gali dar labiau padidinti kiti veiksniai, nes vaikas gali būti be dokumentų, be pilietybės arba jam gali reikėti tarptautinės apsaugos.

ES vaiko teisių strategija ⁽¹²⁵⁾ siekiama sustiprinti visapusišką ES įsipareigojimą, įtvirtintą Lisabonos sutartyje ⁽¹²⁶⁾ ir Chartijoje, skatinti, apsaugoti ir įgyvendinti vaiko teises visose atitinkamose ES politikos srityse ir veiksmuose.

Šis įsipareigojimas sustiprinamas įvairiomis priemonėmis, įskaitant toliau išsamiai aprašytas priemones.

Europos vaiko garantijų sistema ⁽¹²⁷⁾. Šia iniciatyva užtikrinama, kad vaikai, kuriems reikia pagalbos, turėtų galimybę naudotis pagrindinėmis paslaugomis, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, švietimo, vaikų priežiūros ir aprūpinimo būstu paslaugomis.

Komisijos komunikatas dėl vaikų migracijos (COM/2017/211) ⁽¹²⁸⁾. Šiame komunikate nagrinėjami konkretūs migrantų vaikų poreikiai, pabrėžiant jų apsaugos poreikius ir integraciją.

2021–2027 m. Integracijos ir įtraukties veiksmų planas (COM/2020/758) ⁽¹²⁹⁾. Šiame plane išdėstytos priemonės, kuriomis siekiama remti migrantų ir asmenų, kuriems reikia tarptautinės apsaugos, įskaitant vaikus, integraciją ir įtrauktį į ES visuomenę.

Šiomis sistemomis kolektyviai siekiama apsaugoti vaikų teises ir gerovę, užtikrinant, kad būtų patenkinti konkretūs jų poreikiai ir kad jie būtų apsaugoti visą kelionės laiką ir atvykę į ES.

Chartija užtikrinta, kad vaikai turėtų teisę į jų gerovei būtiną apsaugą ir globą. Ja taip pat užtikrinta, kad vaikai turėtų teisę laisvai reikšti savo nuomonę jiems svarbiais klausimais ir kad į jų nuomonę būtų tinkamai atsižvelgiama pagal jų amžių ir brandą. Be to, Chartijos 7 straipsnyje pabrėžta, kad svarbu gerbti šeimos gyvenimą – tai pagrindinis principas, kuriuo grindžiamos

⁽¹²⁵⁾ Europos Komisija, ES vaiko teisių strategija, 2021 m. kovo 24 d., žiūrėta 2024 m. sausio 22 d., https://commission.europa.eu/document/86b296ab-95ee-4139-aad3-d7016e096195_en.

⁽¹²⁶⁾ Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį, pasirašyta Lisabonoje, 2007 m. gruodžio 13 d., <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/lis/sign>.

⁽¹²⁷⁾ Europos Komisija, Europos vaiko garantijų sistema, 2021 m. kovo 24 d., <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1428&langId=en>.

⁽¹²⁸⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Vaikų migrantų apsauga“, COM(2017) 211 final, 2017 m. balandžio 12 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:52017DC0211>.

⁽¹²⁹⁾ European2020 m. lapkričio 24 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2021–2027 m. Integracijos ir įtraukties veiksmų planas“, COM(2020) 758 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758>.

šėimos susijungimo pastangos. Šis įsipareigojimas apsaugoti šėimos vienovę ir vaiko teises yra labai svarbus ES politikoje, užtikrinant, kad visais veiksmais pirmenybė būtų teikiama geriausiems vaiko interesams ir kad būtų išsaugota pagarba šėimos gyvenimui.

VTK ⁽¹³⁰⁾ įtvirtintas vaiko interesų principas dar kartą patvirtintas Chartijoje, nurodant, kad visuose valstybės arba privačių institucijų veiksmuose, susijusiuose su vaikais, pirmiausia turi būti vadovaujamasi geriausiais vaiko interesais.

Kaip pripažįstama VTK preambulėje, šėima yra „pagrindin[ė] visuomenės ląstel[ė] ir natūraliai visų jos narių, ypač vaikų, augimo ir gerovės aplink[a]“ ⁽¹³¹⁾ ir jai turi būti suteikta reikiama apsauga ir pagalba. Vertinant geriausius vaiko interesus reikėtų atsižvelgti į šėimos vienovės principą, kuris pripažįstamas ir Europos žmogaus teisių konvencijoje (8 straipsnyje). Pagal Chartijos 24 straipsnio 3 dalį, šėimos vienovė yra šio vertinimo dalis, kartu su nepilnamečio gerove ir raida, saugos ir saugumo aspektais ir nepilnamečio nuomone, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą.

Svarstant šėimos narių paieškos galimybę, konkrečiomis šėimos narių paieškos aplinkybėmis atsižvelgiama ne tik į geriausius vaiko interesus, bet ir į keletą kitų teisių, įtvirtintų VTK.

- Teisė į **vardą, pilietybę ir tėvų globą** ⁽¹³²⁾.

*1. Vaikas įregistruojamas tuoj po gimimo ir nuo gimimo momento turi teisę į vardą ir pilietybę, taip pat, kiek tai įmanoma, **teisę žinoti savo tėvus ir būti jų globojamas.***

- Teisė **išsaugoti savo identiškumą, įskaitant pilietybę, vardą ir šėimos ryšius** ⁽¹³³⁾. Vaiko identiškumas apima lytinę tapatybę, seksualinę orientaciją, religiją, įsitikinimus, kultūrinę tapatybę, asmenybę ir teisę gauti informaciją apie savo biologinę šeimą pagal atitinkamos šalies teisinį reglamentavimą.
- Teisė **išsaugoti šėimos aplinką ir palaikyti asmeninius ryšius** bei tiesioginius kontaktus su vaiko tėvais ⁽¹³⁴⁾. VTK 9 straipsnyje nustatyta:

1. <...> vaikas [negali būti] išskirtas su savo tėvais prieš jų norą, išskyrus tuos atvejus, kai kompetentingi organai, vadovaudamiesi teismo sprendimu ir taikytiniais įstatymais, atitinkama tvarka nustato, kad toks atskyrimas yra būtinas vaiko interesams.

<...>.

3. Valstybės dalyvės gerbia vaiko, kuris išskiriamas su vienu ar abiem tėvais, teisę nuolat su jais bendrauti, išskyrus atvejus, kai tai nesuderinama su vaiko interesais.

⁽¹³⁰⁾ hUNG Generalinė Asamblėja, Vaiko teisių konvencija, 1989 m. lapkričio 20 d., Generalinės Asamblėjos rezoliucija 44/25, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>.

⁽¹³¹⁾ JT Generalinė Asamblėja, [Vaiko teisių konvencija](#), 1989 m. lapkričio 20 d., Jungtinių Tautų sutarčių serija, 1577 t., Preambulė, p. 1.

⁽¹³²⁾ VTK 12 straipsnis.

⁽¹³³⁾ VTK 8 straipsnis.

⁽¹³⁴⁾ Panašų turinį galima rasti Chartijos 24 straipsnio 3 dalyje.

- Teisė į **šeimos susijungimą** nustatyta VTK 10 straipsnyje:

1. <...> vaiko ar jų tėvų pareiškimus dėl įvažiavimo į valstybę dalyvę arba išvykimo iš jos, kad šeima galėtų susijungti, valstybės dalyvės turi svarstyti humaniškai, operatyviai ir priimti teigiamą sprendimą. Valstybės dalyvės rūpinasi, kad toks prašymas nesukeltų neigiamų pasekmių pareiškėjams ir jų šeimos nariams.
2. Vaikas, kurio tėvai gyvena skirtingose valstybėse, turi teisę, išskyrus ypatingas aplinkybes, nuolat ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais. <...>

Be to, VTK 22 straipsnyje nustatyta, kad:

2. <...> valstybės dalyvės remia <...> pastangas ginti tokį vaiką, teikti jam paramą ir ieškoti kiekvieno vaiko bėglio tėvų arba kitų šeimos narių, gauti iš jų reikalingą informaciją, kad būtų galima grąžinti vaiką į šeimą.

Kalbant apie vaikus pabėgėlius, Tarybos direktyvos 2003/86/EB (Šeimos susijungimo direktyva) ⁽¹³⁵⁾ 10 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad valstybės narės:

- a) leidžia šeimos susijungimo tikslu atvykti ir gyventi jo pirmojo giminytės laipsnio tiesiąja aukštutine linija giminėms, netaikydamos 4 straipsnio 2 dalies a punkte nustatytų sąlygų;
- b) gali leisti šeimos susijungimo tikslu atvykti ir gyventi jo ar jos teisėtam globėjui ar bet kuriam kitam šeimos nariui, jei tas pabėgėlis neturi giminių tiesiąja aukštutine giminytės linija arba tokių giminių negalima surasti.

- **Vaiko nuomonės** paisyimas ⁽¹³⁶⁾. Visi vaikai turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę. Vaiko nuomonei, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą, turi būti skiriamas tinkamas dėmesys visais su juo susijusiais klausimais. Šiuo tikslu vaikui visų pirma turi būti suteikta galimybė būti išklausytam kiekviename su juo susijusiame teisminiame ir administraciniame procese.
- Apsauga nuo kišimosi į **asmeninį, šeimyninį gyvenimą, buto neliečiamybę, susirašinėjimo paslaptį** ⁽¹³⁷⁾. Ši teisė apsaugo vaikų privatų gyvenimą nuo savavališko valdžios institucijų ir privačių organizacijų, pvz., žiniasklaidos, kišimosi. Ši apsauga taikoma keturiose atskirose srityse: privataus gyvenimo, šeimos gyvenimo, namų ir susirašinėjimo.
- Speciali pagalba ir **vaikų, laikinai arba visam laikui netekusių savo šeimos aplinkos**, apsauga nustatyta VTK 20 straipsnyje:
 1. Vaikas, kuris laikinai arba visam laikui yra netekęs savo šeimos aplinkos arba kuris dėl savo interesų negali toje aplinkoje būti, turi teisę į ypatingą valstybės teikiamą apsaugą ir paramą.
 2. Valstybės dalyvės, [vadovaudamosi] savo įstatymais, pasirūpina tokio vaiko priežiūros pakeitimu.
- Vaikų pabėgėlių arba prieglobsčio prašančių vaikų **apsauga ir humanitarinė pagalba jiems**, kai jie prašo suteikti **pabėgėlio statusą** arba jis suteikiamas, ir **teisė ieškoti kiekvieno vaiko pabėgėlio tėvų arba kitų šeimos narių, gauti iš jų reikalingą informaciją, kad būtų galima grąžinti vaiką į šeimą** ⁽¹³⁸⁾.

⁽¹³⁵⁾ 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003 10 3).

⁽¹³⁶⁾ VTK 12 straipsnis; panaši nuostata išdėstyta Chartijos 24 straipsnio 1 dalyje.

⁽¹³⁷⁾ VTK 16 straipsnis.

⁽¹³⁸⁾ VTK 22 straipsnis.

Visų pirma, kai kalbama apie vaikus pabėgėlius, VTK ⁽¹³⁹⁾ pripažįstama ne tik teisė gauti tinkamą apsaugą ir humanitarinę pagalbą, bet ir teisė į tai, kad būtų ieškoma jo tėvų arba kitų šeimos narių. Joje taip pat nustatyta teisė į tai, kad jam būtų teikiama tokia pat apsauga, kaip ir bet kuriam kitam vaikui, dėl kokios nors priežasties visam laikui ar laikinai netekusiam savo šeimos aplinkos. Ši teisė kaip nelydimų vaikų, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, šeimos narių paieškos proceso kertinis akmuo plačiai pripažįstama ES prieglobsčio *acquis*.

Atsižvelgiant į ES įsipareigojimą apsaugoti vaikų teises, į paktą įtrauktos pirmiau minėtos priemonės, kaip antai **ES vaiko teisių strategija** ir jos neatsiejama sudedamoji dalis – **ES vaiko garantijų sistema, Komisijos komunikatas dėl vaikų migracijos ir 2021–2027 m. integracijos ir įtraukties veiksmų planas**. Šiomis priemonėmis užtikrinama, kad visuose veiksmuose būtų atsižvelgiama į vaiko interesus, stiprinant jo gerovei užtikrinti reikalingą apsaugą ir priežiūrą, kaip nurodyta Chartijos 24 straipsnyje.

⁽¹³⁹⁾ VTK 22 straipsnis.

Europos Sąjungos
leidinių biuras

